

อภิธาน์ทนาการ

สำนักหอสมุด

การศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น
ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน
ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
วันลงทะเบียน... 5 ก.ย. 2551
เลขทะเบียน... 416.4726 ค.2
เลขเรียกหนังสือ.....

วิทยานิพนธ์เสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว
พฤษภาคม 2551
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนครสวรรค์

ป ๑
155
.75
ข1260
2551

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ได้พิจารณาวิทยานิพนธ์ เรื่อง “การศึกษาความคิดเห็น
ของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหิน
ตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก” ของ ยงยุทธ แก้วอุดม เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว ของ
มหาวิทยาลัยนเรศวร

.....ประธาน
(ดร. ธารินทร์ สงวนเสริมศรี)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินดา เจียมศรีพงษ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุทินันท์ พรหมสุวรรณ)

.....กรรมการ
(ดร. ละเอียด ศิลาน้อย)

อนุมัติ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณิงนิจ ภูพัฒน์วิบูลย์)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

๑๖ พฤษภาคม ๒๕๕๑

ประกาศคุณูปการ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของรองศาสตราจารย์ ดร.สุจินดา เจริมศรีพงษ์ ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. สุทธินันท์ พรหมสุวรรณ กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาอันมีค่ามาเป็นทั้งที่ปรึกษา พร้อมทั้งให้คำแนะนำตลอดระยะเวลาการทำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ตลอดจนผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน ประกอบด้วย ดร.ธารินทร์ สงวนเสริมศรี ดร.ละเอียด ศิลาน้อย ดร.สุรพิชญ์ พรหมสิทธิ์ อาจารย์เบญจา จันทร์ อาจารย์วิริยา ภัทรภิญโญพงษ์ คุณณัฐพร อีฐสุวรรณ และคุณจาตุรนต์ ภัคดีวานิช ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องของวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่ จนทำให้วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงได้อย่างสมบูรณ์และทรงคุณค่า

ขอขอบพระคุณประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยว ชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกทุกท่านที่ให้ความร่วมมือและอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดี ในการเข้าไปทำวิจัยและเก็บข้อมูล

เหนือสิ่งอื่นใดขอขอบพระคุณ บิดา มารดา ครู อาจารย์ ของผู้วิจัยที่ให้กำลังใจและให้การสนับสนุนในทุก ๆ ด้านอย่างดีที่สุดเสมอมา

คุณค่าและคุณประโยชน์อันพึงจะมีจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบและอุทิศแต่ผู้ที่มีพระคุณทุก ๆ ท่าน ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่า งานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวภายในประเทศและผู้ที่สนใจได้เป็นอย่างดี

ยงยุทธ แก้วอุดม

ชื่อเรื่อง	การศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
ผู้วิจัย	ยงยุทธ แก้วอุดม
สถานที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สุจินดา เจียมศรีพงษ์
กรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สุทินันท์ พรหมสุวรรณ
ประเภทสารนิพนธ์	วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. สาขาวิชาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว, มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2550
คำสำคัญ	การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ และ 3) เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือนักท่องเที่ยวจำนวน 270 คน และประชาชนในท้องถิ่น 130 คน ทำการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ค่าเฉลี่ย ร้อยละ และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างกลุ่มโดยใช้สถิติที (t-test) และใช้สถิติ One-way ANOVA กรณีที่มีความแตกต่างกันของความคิดเห็นในการเปรียบเทียบกลุ่มที่มากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไปผู้วิจัยใช้วิธีการทดสอบคู่ที่แตกต่างกันโดยใช้วิธีเซฟเฟ (Scheffe's Method)

ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากเพศชาย อายุอยู่ระหว่าง 21-30 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นนักเรียน/นักศึกษา และรายได้เฉลี่ยระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท ส่วนประชาชนในท้องถิ่นที่ตอบแบบสอบถามเป็นเพศหญิงและเพศชายจำนวนเท่ากัน

มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวเห็นด้วยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับมาก คือ ด้านพื้นที่ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม ส่วนด้านการจัดการอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนในท้องถิ่นเห็นด้วยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับมาก คือ ด้านพื้นที่ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการจัดการ

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า 1) อายุมีผลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม 2) อาชีพมีผลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม 3) รายได้เฉลี่ยต่อเดือนมีผลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม ส่วน 4) เพศและระดับการศึกษาไม่มีผลต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 5) ระดับการศึกษามีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านกิจกรรมและกระบวนการ แต่ไม่มีผลต่อด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ และด้านการมีส่วนร่วม 6) ส่วนเพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่มีผลต่อความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

Title A STUDY OF ATTITUDE THE TOURISTS AND LOCAL RESIDENTS
TOWARDS ECO-TOURISM DEVELOPMENT IN THA DAN
COMMUNITY, TAMBON HIN TANG, AMPOE MUAENG,
NAKHON NAYOK PROVINCE

Author Yongyut Kaewudom

Advisor Associate Professor Sujinda Chemsripong, Ph.D

Co-Advisor Associate Professor Suthinan Promsuwan, Ph.D

Type of Degree Thesis M.A. in Hotel and Tourism Management,
Naresuan University, 2007

Keywords Ecotourism

ABSTRACT

The purposes of the this study on " A study of Attitude the Tourists and Local Residents towards Eco-tourism Development in Tha Dan Community, Tambon Hin Tang, Ampoe Muaeng, Nakhon Nayok Province" are : 1) To study the levels of attitude of tourists and local residents towards eco-tourism in Tha Dan Community, Tambon Hin Tang, Ampoe Muaeng, Nakhon Nayok Province 2) To compare attitude of tourists with local residents towards eco-tourism in Tha Dan Community, Tambon Hin Tang, Ampoe Muaeng, Nakhon Nayok Province categorized by sex, age, occupation, educational background and income level, and 3) To identify guidelines for the development of eco-tourism in Tha Dan Community, Tambon Hin Tang, Ampoe Muaeng, Nakhon Nayok Province. Sampling groups of the thesis are 270 tourists and 130 local residents selected by Stratified Random Sampling and surveyed by using questionnaires as the research tool. Survey results are analyzed using statistical measurements including frequency distribution, arithmetic mean, percentage and standard deviation. They are also compared with the distinction between groups by the t-test and the One-way ANOVA. Besides, the Sheffe's Method would be used in the comparison of attitude among groups.

The study found that most of the tourist respondents were men, aged between 21–30 years old, bachelor's degree-educated, and were university/school students with

income between 5,000 – 10,000 baht while the local resident respondents were from both sexes equally, aged between 41-50 years old, bachelor's degree-educated, and worked as businessmen with income less than 5,000 baht.

The study also found that the *tourists* generally rated the eco-tourism in Tha Dan Community, Tambon Hin Tang, Ampoe Muaeng, Nakhon Nayok Province as good. The analysis of each aspects found that the tourists rated the acceptance of eco-tourism in the aspects of area, activity and process as good; and the aspect of management as average. Moreover, the *local residents* generally rated the eco-tourism in Tha Dan Community, Tambon Hin Tang, Ampoe Muaeng, Nakhon Nayok Province as good. The analysis of each aspects found that the local residents rated the acceptance of eco-tourism in the aspects of area, activities and process, participation, and management as good.

The results of hypotheses test are as follows: 1) Age is contributed to the attitude of the tourists towards eco-tourism in the aspects of area, management, activities and process, and participation 2) Occupation is contributed to the attitude of the tourists towards eco-tourism in the aspects of management, activities and process, and participation 3) Income per month is contributed to the attitude of the tourists towards eco-tourism in the aspects of activities and process, and participation 4) Sex and Educational level are not contributed to the attitude of the tourists towards eco-tourism 5) Educational level is contributed to the attitude of the local residents towards eco-tourism in the aspect of activities and process, but is not contributed to attitude in the aspects of area, management, and participation 6) Sex, Age, Occupation and Income per month are not contributed to the attitude of the local residents towards eco-tourism.

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาของปัญหา.....	1
จุดมุ่งหมายของการวิจัย.....	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	5
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดของการวิจัย.....	6
สมมุติฐานของการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน.....	26
แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ.....	38
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน.....	49
แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน.....	54
แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว.....	57
ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก.....	60
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	74
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	79
ข้อมูลและแหล่งข้อมูล.....	79
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	79
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	81
การทดสอบเครื่องมือ.....	82
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	83
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	83

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการวิจัย.....	85
ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวและประชาชน ในท้องถิ่น.....	85
ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก.....	91
ตอนที่ 3 การทดสอบสมมุติฐาน.....	101
5 บทสรุป.....	125
สรุปผลการวิจัย.....	126
การอภิปรายผลการวิจัย.....	129
ข้อเสนอแนะ.....	131
บรรณานุกรม.....	135
ภาคผนวก.....	140
ประวัติผู้วิจัย.....	147

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 จำนวนและร้อยละของลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยว.....	85
2 จำนวนและร้อยละของลักษณะทางประชากรศาสตร์ของประชาชนในท้องถิ่น.....	88
3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกของ นักท่องเที่ยว.....	91
4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยว เชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ของ ประชาชนในท้องถิ่น.....	96
5 สรุประดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ของนักท่องเที่ยว.....	100
6 สรุประดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ของประชาชนในท้องถิ่น.....	100
7 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามเพศ.....	102
8 ค่าเฉลี่ย และส่วนของเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอายุ.....	103
9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและ กระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอายุ.....	103
10 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่ โดยวิธีการของเซฟเฟ.....	105
11 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและ กระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามระดับการศึกษา.....	106

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
12 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามระดับการศึกษา.....	107
13 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอาชีพ.....	108
14 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอาชีพ.....	109
15 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามอาชีพ เป็นรายคู่ โดยวิธีการของเซฟเฟ.....	110
16 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....	111
17 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....	112
18 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นรายคู่ โดยวิธีการของเซฟเฟ.....	113
19 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมจำแนกตามเพศ.....	114
20 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอายุ.....	115

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
21 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอายุ.....	116
22 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามระดับการศึกษา.....	117
23 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามระดับการศึกษา.....	118
24 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศจำแนกตามระดับการศึกษา เป็นรายคู่ โดยวิธีการของเซฟเฟ.....	119
25 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอาชีพ.....	120
26 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมจำแนกตามอาชีพ.....	121
27 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....	122
28 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน.....	123

สารบัญภาพ

ตาราง	หน้า
1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	7
2 วิธีการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน.....	53

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของปัญหา

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมการพักผ่อนหย่อนใจ หรือกิจกรรมนันทนาการรูปแบบหนึ่งของมนุษย์ที่เกิดขึ้นระหว่างเวลาว่าง มีการเดินทางเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเป็นการเดินทางจากที่หนึ่งซึ่งหมายถึงที่อยู่อาศัยไปยังที่หนึ่งซึ่งถือเป็นแหล่งท่องเที่ยว เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีแรงกระตุ้นจากความต้องการทางกายภาพ เพื่อตอบสนองในแง่การผ่อนคลายความเครียดในชีวิตประจำวัน และตอบสนองความอยากรู้อยากเห็น อีกทั้งยังเป็นกระบวนการพัฒนาคนในแง่การเรียนรู้ สร้างสมประสบการณ์ วิสัยทัศน์จากการเดินทางท่องเที่ยวด้วย ซึ่งในปัจจุบันความต้องการด้านการท่องเที่ยวของมนุษย์มีเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากมีปัจจัยต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยหลายประการ เช่น การคมนาคมขนส่ง การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่สร้างความน่าสนใจในการดึงดูดให้เกิดการเดินทางท่องเที่ยว (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542, หน้า 3)

ประเทศไทยได้ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวมาโดยตลอด เป็นระยะเวลาเกือบครึ่งศตวรรษนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 ได้มีการก่อตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (อศท.) โดยพระราชกฤษฎีกาการจัดตั้งองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยว จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2522 ได้มีการออกพระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย โดยยกฐานะจากองค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยเป็นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ต่อมาการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้ขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ดังนั้นจึงได้มีการจัดตั้งหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบงานด้านการท่องเที่ยวเพิ่มเติม คือ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา โดยก่อตั้งตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ. 2545 (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2547, หน้า 4) ถือว่าเป็นครั้งแรกของประเทศไทยที่มีหน่วยงานระดับกระทรวงรับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว ดังนั้นการดำเนินงานด้านการพัฒนา และส่งเสริมการท่องเที่ยวของประเทศไทยจึงมีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบันการท่องเที่ยวถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ โดยในแง่เศรษฐกิจนั้น การท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศ ช่วยในการปรับดุลการชำระเงิน และสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้การส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่นก่อให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ซึ่งนำมาสู่การจ้างงาน

และสร้างอาชีพทั้งในภาคการท่องเที่ยวโดยตรง และการจ้างงานในภาคอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องมากขึ้น เกิดการกระจายรายได้ไปยังชุมชนท้องถิ่น ซึ่งในภาพรวมจะนำไปสู่การสร้างความสำเร็จเติบโต และการมีเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ (สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์, 2550, หน้า 1) จากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่าในปี พ.ศ. 2503 ประเทศไทยมีจำนวนนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเดินทางมาท่องเที่ยว 81,340 คน สร้างรายได้ 196 ล้านบาท และในปี พ.ศ. 2546 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเดินทางเข้าประเทศจำนวน 10 ล้านคน สร้างรายได้ 309,300 ล้านบาท (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2547, หน้า 6) นอกจากนี้ในปี พ.ศ. 2548 ที่ผ่านมามีนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศจำนวน 11.5 ล้านคน สร้างรายได้คิดเป็นมูลค่ากว่า 368,000 ล้านบาท (สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์, 2550, หน้า 2)

ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาการท่องเที่ยวของประเทศไทยได้เจริญรุดหน้ามาตามลำดับ เป็นผลให้เกิดรายได้หมุนเวียนมีมูลค่ากว่านับแสนล้านบาทซึ่งส่งผลดีต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ แต่ในทางตรงกันข้ามการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับทำให้สภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวถดถอยลง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544 หน้า 1) ขณะที่ภาพความสำเร็จเติบโตของการท่องเที่ยวในด้านเศรษฐกิจประสบความสำเร็จอย่างสูงเกินเป้าหมายที่ตั้งไว้ แต่ข้างหลังภาพความสำเร็จดังกล่าวคือความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนสภาพของสังคม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ได้แก่ ความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยวและปัญหาด้านมลภาวะ ซึ่งเมื่อการท่องเที่ยวเติบโตขึ้น และได้รับการพัฒนาจนกลายเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ มีการเพิ่มปริมาณของนักท่องเที่ยวและธุรกิจด้านการท่องเที่ยว ย่อมส่งผลให้แหล่งท่องเที่ยวเกิดความเสื่อมโทรมเสื่อมคุณภาพ และความสวยงามได้ง่ายและรวดเร็ว ทั้งนี้องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวอาจสูญเสียความสมดุลทางธรรมชาติ เช่น ปัญหาขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลตามแหล่งท่องเที่ยว การเกิดแหล่งน้ำเน่าเสีย พืชพันธุ์ สัตว์ป่าตามธรรมชาติถูกทำลาย จนลดจำนวนหรืออาจสูญพันธุ์ไปในที่สุด ปัญหามลภาวะทางเสียงอันเกิดจากบริการทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว เช่น เสียงดังจากยานพาหนะ เสียงดังจากดนตรีในสถานบันเทิง เป็นต้น สิ่งเหล่านี้อาจส่งผลให้นักท่องเที่ยวไม่เกิดความประทับใจ และไม่อยากกลับมาท่องเที่ยวในโอกาสต่อไป นอกจากนี้การก่อสร้างอาคารและสิ่งปลูกสร้างที่มิได้มีการควบคุมความสูง รูปแบบของอาคาร บางแห่งไม่กลมกลืนกับสภาพแวดล้อม ย่อมก่อให้เกิดการทำลายสภาพภูมิทัศน์ที่สวยงามได้ อีกทั้งการบุกรุกจับจองพื้นที่โดยไม่มีเอกสารสิทธิ์หรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายในเขตป่าอนุรักษ์ ภูเขา หรือป่าชายเลนเพื่อประโยชน์ทางการท่องเที่ยว ได้แก่ การสร้างที่พักแรม รีสอร์ท

ร้านอาหาร และบริการอื่น ๆ สำหรับรองรับนักท่องเที่ยว และสำคัญที่สุดในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อาจมีผลทำให้แหล่งท่องเที่ยวที่นั่นเจริญขึ้น ประชาชนในท้องถิ่น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่ในทางกลับกัน หากการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านั้นไม่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอาจทำให้เกิดการทำลายสภาพภูมิศาสตร์ทางธรรมชาติ และเสียดุลของระบบนิเวศในที่สุด (วรรณาศิลปอาษา, 2545, หน้า 168 -169)

จากความเชื่อมโยงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้ส่งผลต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างมหาศาล ทั้งนี้เพราะการสูญเสียความสมดุลในเรื่องใดเรื่องหนึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อเรื่องอื่น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ด้วยปัญหาดังกล่าวที่นับวันจะทวีความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จึงทำให้เกิดกระแสของการให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและความเป็นไปโลก ในการคำนึงถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยรูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวรู้จักกันในชื่อของ "Ecotourism" หรือ "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" ซึ่งมีความหมายมากกว่าการเสนอขายสินค้าทางการท่องเที่ยวแบบใหม่เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว หากแต่มุ่งประสานผลประโยชน์และความต้องการในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เข้ากับการพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ อีกทั้งเป็นเครื่องมือสำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) (วรรณาวงษ์วานิช, 2539, หน้า 74 -75)

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการเดินทางไปเยือนแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการเรียนรู้ธรรมชาติ วัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ ด้วยความระมัดระวังไม่ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำลายคุณค่าของระบบนิเวศ ในขณะเดียวกันก็ช่วยสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ส่งผลดีต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนเกิดประโยชน์ต่อประชาชนในท้องถิ่น การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะมีลักษณะแตกต่างไปจากการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ คือ 1) มุ่งเน้นที่คุณค่าธรรมชาติหรือวัฒนธรรมที่ป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นมากกว่าการเสริมแต่งสภาพธรรมชาติ หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว 2) เป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความรับผิดชอบต่อสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ระบบนิเวศ และวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ไม่ทำลายและไม่ทำให้สิ่งแวดล้อมหรือธรรมชาติเสื่อมโทรม 3) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ หรือได้รับประสบการณ์จากสภาพแวดล้อม

ธรรมชาติโดยตรง ซึ่งนอกจากจะสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวแล้ว ยังมีส่วนช่วยสร้างจิตสำนึกที่ดีต่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม 4) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะให้ประโยชน์สู่ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันก็เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม (เสรี เวชบุษกร, 2545 หน้า 134 -135)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวโดยรวมสูง เพราะมีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง มีความสวยงามและความหลากหลาย โดยเฉพาะทรัพยากรท่องเที่ยวทางธรรมชาติและทรัพยากรท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งมีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น รวมทั้งสภาพภูมิอากาศที่เอื้ออำนวยต่อการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ตลอดจนอรรถาธิบายไม่ตรีของคนไทย ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2545 หน้า 10)

จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่าชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีความสำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดนครนายก เป็นหมู่บ้านที่เป็นสถานที่ก่อสร้างเขื่อนคลองท่าด่านอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บริเวณโดยรอบชุมชนมีแหล่งท่องเที่ยวและธรรมชาติที่สวยงาม สภาพดินฟ้าอากาศเอื้ออำนวยให้ชาวบ้านมีอาชีพในการทำสวนผลไม้ทุกชนิด และทำนา หลังจากเขื่อนคลองท่าด่านอันเนื่องมาจากพระราชดำริสร้างเสร็จทำให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวอย่างมาก ประกอบกับที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 8 ได้มาให้ความรู้กับชาวบ้าน เกี่ยวกับการจัดที่พักแรมในชุมชน จึงเกิดความคิดในการจัดการท่องเที่ยวและให้บริการที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยวดังกล่าวขึ้น เพื่อพัฒนาการให้บริการที่ดี ดังนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 8 จึงได้ร่วมกับศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนครนายก จัดอบรมหลักสูตรผู้ให้บริการที่พักแรมในชุมชน ให้แก่สมาชิกกลุ่มท่าด่านโฮมสเตย์ เพื่อให้สมาชิกกลุ่มท่าด่านโฮมสเตย์สามารถให้บริการที่พักแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีมาตรฐานและยั่งยืน อีกทั้งชาวบ้านจะมีรายได้เสริมจากนักท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งผลในการปลูกฝังจิตสำนึกของเยาวชนให้รักท้องถิ่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และเผยแพร่ภูมิปัญญาไทย นอกจากการบริการที่พักแรมในชุมชน หรือโฮมสเตย์แล้ว ภายในชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ยังมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่น่าสนใจอีกมากมาย อาทิ การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การล่องแก่ง จักรยานเสือภูเขา การเยี่ยมชมสวนผลไม้ ตลอดจนการศึกษาวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

ด้วยเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เพื่อนำผลการวิจัยไปอำนวยความสะดวกแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ในการนำไปพิจารณาเป็นแนวทางพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
2. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน
3. เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
2. ข้อมูลที่ได้สามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
3. หน่วยงานของภาครัฐ เอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้ให้บริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว รวมทั้งผู้ที่สนใจสามารถนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษาไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้

ขอบเขตการวิจัย ประกอบด้วย

ขอบเขตด้านพื้นที่ คือ ชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่

1. ประชาชนในท้องถิ่น ได้แก่ กลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

2. นักท่องเที่ยว ได้แก่ กลุ่มประชาชนที่เดินทางมาท่องเที่ยวและพักผ่อนตามแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

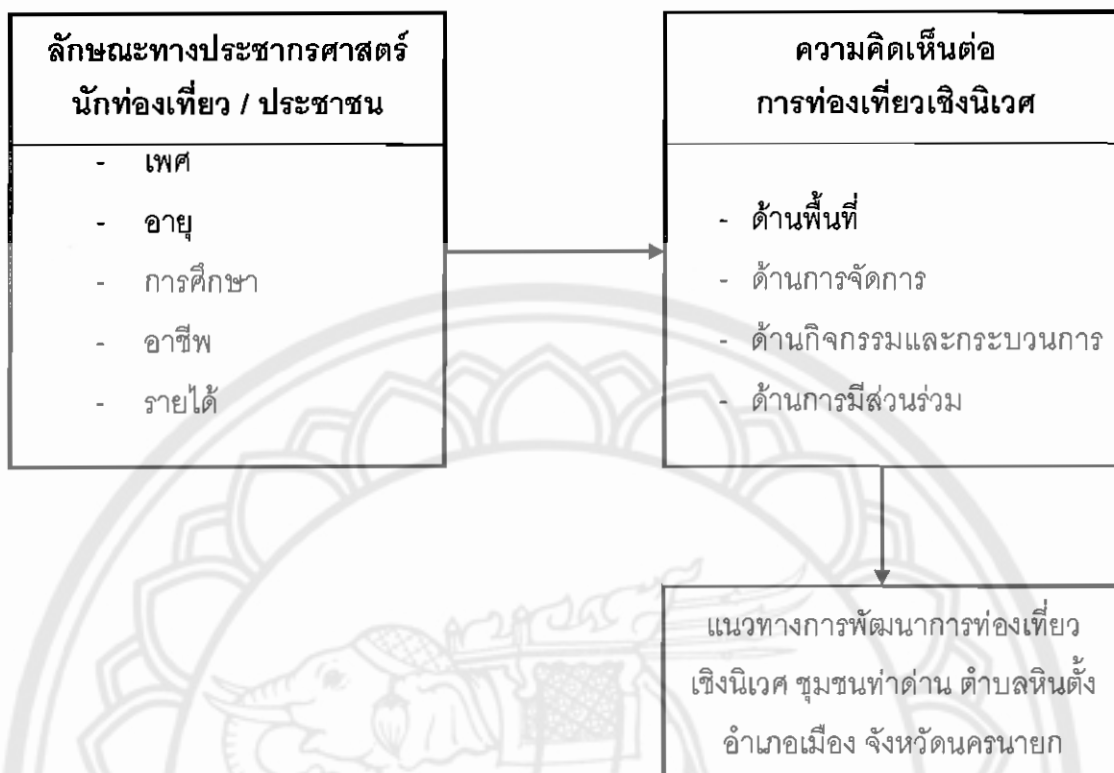
ขอบเขตด้านเนื้อหา

1. ศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

2. ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม ของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

กรอบแนวคิดของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยเป็นการแสดงออกถึงความรู้สึก ทัศนคติ ความเชื่อ และค่านิยมของแต่ละบุคคลที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ซึ่งมีพื้นฐานมาจากภูมิหลังทางสังคม ความรู้ ประสบการณ์ คุณลักษณะ และสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ของบุคคลนั้น ๆ โดยไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัว ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอาองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม มาเป็นตัวแปรในการศึกษา โดยปัจจัยที่มีความสัมพันธ์ต่อความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

ภาพ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานของการวิจัย

1. นักท่องเที่ยวที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกัน
2. ประชาชนในท้องถิ่นที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกัน

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ** หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ สิ่งแวดล้อม และเป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

2. **ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ** หมายถึง การแสดงออกด้านความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจ ความประทับใจ สุขใจ ความเชื่อ และความซาบซึ้งของแต่ละบุคคลที่มีต่อสภาพการท่องเที่ยวที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และขีดความสามารถในการรองรับการใช้ประโยชน์จากแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของพื้นที่ชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านพื้นที่ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม วัดได้โดยใช้แบบสอบถาม

2.1 **ด้านพื้นที่** หมายถึง ความคิดเห็นที่แสดงออกให้เห็นถึงความเข้าใจ ความประทับใจ สุขใจ ความเชื่อ และความซาบซึ้ง ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์อันเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ

2.2 **ด้านการจัดการ** หมายถึง ความคิดเห็นที่แสดงออกให้เห็นถึงความเข้าใจ ความประทับใจ สุขใจ ความเชื่อ และความซาบซึ้ง ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม โครงสร้างพื้นฐาน และสิ่งอำนวยความสะดวก

2.3 **ด้านกิจกรรมและกระบวนการ** หมายถึง ความคิดเห็นที่แสดงออกให้เห็นถึงความเข้าใจ ความประทับใจ สุขใจ ความเชื่อ และความซาบซึ้ง ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจด้านกิจกรรมที่ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ ความเข้าใจ และการอนุรักษ์

2.4 **ด้านการมีส่วนร่วม** หมายถึง ความคิดเห็นที่แสดงออกให้เห็นถึงความเข้าใจ ความประทับใจ สุขใจ ความเชื่อ และความซาบซึ้ง ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่คำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการร่วมบริหารจัดการและบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว

3. **นักท่องเที่ยว** หมายถึง ประชาชนที่อายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปเดินทางมาท่องเที่ยวและพักผ่อนตามแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้วยวัตถุประสงค์ใดก็ตามที่มิใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือหารายได้

4. **ประชาชนในท้องถิ่น** หมายถึง ประชาชนที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไปอาศัยอยู่ในชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ไม่น้อยกว่า 1 ปี

5. แนวทางการพัฒนา หมายถึง การวางแผนและเสนอความคิดเห็นในการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว
2. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน
3. แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
4. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน
5. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน
6. แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว
7. ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยว

1. ความหมายของการท่องเที่ยว

ในปี พ.ศ.2506 (ค.ศ.1963) องค์การสหประชาชาติได้จัดประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยวระหว่างประเทศขึ้นที่กรุงโรม ประเทศอิตาลี และได้ให้คำจำกัดความของคำว่า "การท่องเที่ยว" หมายถึง "การเดินทางเพื่อความบันเทิงรื่นเริงใจ เยี่ยมญาติ หรือการไปร่วมประชุม แต่มิใช่เพื่อการประกอบอาชีพหรือไปพำนักอยู่เป็นการถาวร"

การท่องเที่ยว (Tourism) หมายถึง การเดินทางไปในสถานที่ต่าง ๆ ด้วยความสมัครใจมิใช่รับจ้าง แต่เพื่อเป็นการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน เพื่อการศึกษา ศาสนา กีฬา เพื่อติดต่อธุรกิจ ตลอดจนจนรวมถึงการประชุมสัมมนาและการเยี่ยมญาติพี่น้อง (ลยาศรี หุณฑนะเสรี, 2534 หน้า 4)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2543, หน้า 2) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวว่าเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ จะกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากการทำงาน และการเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่มีคำว่าระยะทางจะใกล้หรือไกล และการเดินทางเพื่อจะเป็นการค้างแรมหรือไม่ก็ตาม

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization หรือ WTO) อ้างอิงใน สุวัจน์ จุฑาภรณ์ และจริญญา เจริญสุทใส, 2545, หน้า 71 ให้ความหมายของ "การท่องเที่ยว" ว่า หมายถึง การเดินทางใด ๆ ก็ตามเป็นการเดินทางตามเงื่อนไขสากล 3 ประการ ดังนี้

1. การเดินทางจากที่อยู่อาศัยปกติไปยังที่อื่นเป็นการชั่วคราว แต่ไม่ใช่ไปตั้งหลักแหล่งเป็นการถาวร

2. การเดินทางนั้นเป็นไปด้วยความสมัครใจ หรือความพึงพอใจของผู้เดินทางเอง ไม่ใช่เป็นการถูกบังคับ ไม่ใช่เพื่อทำสงคราม

3. เป็นการเดินทางด้วยวัตถุประสงค์ใด ๆ ก็ตามที่ไม่ใช่ประกอบอาชีพหรือหารายได้ แต่เดินทางมาเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อเยี่ยมเยียนญาติมิตร เพื่อความเบิกบาน บันเทิง เริงรมย์ เพื่อเล่นกีฬาต่างๆ เพื่อการประชุมสัมมนา เพื่อศึกษาหาความรู้ และเพื่อติดต่อธุรกิจ

2. วัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว

ธนกฤต สังข์ไชย (2550, หน้า 51-61) กล่าวว่า วัตถุประสงค์ในการเดินทางของนักท่องเที่ยว สามารถจัดแบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ คือการท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลิน และการพักผ่อน การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ และการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ

2.1 การท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินและพักผ่อน การท่องเที่ยวเพื่อความเพลิดเพลินและการพักผ่อน เป็นการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการที่จะหลีกเลี่ยงจากสภาพชีวิตที่จำเจ และต้องการพบเห็นสิ่งแปลกใหม่ไปจากสภาพแวดล้อมเดิมของนักท่องเที่ยว หรือหลีกเลี่ยงสภาพอากาศในประเทศของตน ต้องการเปลี่ยนบรรยากาศ รวมทั้งชมทิวทัศน์ที่แตกต่างเท่านั้น จึงกล่าวได้ว่า การท่องเที่ยวในลักษณะนี้เป็นจุดประสงค์พื้นฐานของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ทั่วโลก

2.2 การท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ ในปัจจุบันหลายประเทศได้มีการเปิดการค้าเสรีกับต่างประเทศ ส่งผลให้ประชาชนมีการเดินทางเพื่อติดต่อธุรกิจกันมากขึ้น ฉะนั้น ธุรกิจกับการเดินทางจึงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กัน แม้ว่าวัตถุประสงค์ของการเดินทางเพื่อติดต่อธุรกิจจะเกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็จัดอยู่ในประเภทหนึ่งของการท่องเที่ยว เนื่องจากการเดินทางในลักษณะนี้จะก่อให้เกิดรายได้แก่จุดหมายปลายทางที่นักธุรกิจเดินทางไปเยือน และนักธุรกิจเหล่านั้นก็ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ที่จะไปตั้งถิ่นฐาน ณ สถานที่แห่งนั้น เพื่อการประกอบอาชีพ หรือการทำงานเป็นการถาวร การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.2.1 การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อธุรกิจโดยทั่วไป (Regular Business Travel) หมายถึง การเดินทางไปติดต่อ ประสานงานหรือลงนามสัญญาทางธุรกิจ โดยอาจ

มีระยะเวลาพักผ่อน 2-3 วัน แทรกอยู่ในการเดินทางนั้น เช่น นักธุรกิจชาวอังกฤษที่เดินทางมาลงนามธุรกิจเป็นหุ้นส่วนโรงแรมในประเทศไทย หรือตัวแทนขายประกันเดินทางไปเยี่ยมลูกค้า เป็นต้น

สิ่งที่นักธุรกิจประเภทนี้ต้องการ คือ ความสะดวกรวดเร็วในการเดินทาง เนื่องจากบางครั้งอาจมีเวลาจำกัดในการติดต่อธุรกิจ และอาจต้องเดินทางหลายแห่งในคราวเดียวกัน รวมถึง ความต้องการสิ่งอำนวยความสะดวกในการติดต่อธุรกิจ เช่น รถยนต์ส่วนตัว โทรศัพท์เคลื่อนที่ สถานที่พักแรมที่มีบริการติดต่อธุรกิจ บริการด้านการติดต่อสื่อสารกลุ่ม นักธุรกิจเหล่านี้จัดเป็นกลุ่มระดับคุณภาพ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีการศึกษาสูง มีรายได้สูง และพร้อมที่จะใช้จ่ายเงินเพื่อความสะดวกรวดเร็วในการติดต่อธุรกิจ ให้ประสบความสำเร็จ จึงเป็นกลุ่มลูกค้าที่มีความสำคัญของผู้ประกอบธุรกิจ และธุรกิจการท่องเที่ยว

2.2.2 การท่องเที่ยวเพื่อการประชุมนานาชาติ การท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัล และการท่องเที่ยวเพื่อจัดนิทรรศการนานาชาติ (Meeting Incentive Convention and Exhibition) หรือนักท่องเที่ยวกลุ่ม MICE เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่กำลังขยายตัวอย่างต่อเนื่องในปัจจุบัน ลักษณะของกิจกรรมดังกล่าวอาจมีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน กล่าวคือ การจัดนิทรรศการนานาชาติ ก็อาจมีการจัดการประชุมแทรกอยู่ในงาน หรือผู้ที่เดินทางแบบการท่องเที่ยวเพื่อเป็นรางวัลก็อาจเดินทางเข้าร่วมประชุมแทรก อยู่ในการเดินทางก็ได้ จากลักษณะที่กล่าวมาทำให้กิจกรรมทั้ง 4 อย่าง ไม่สามารถแบ่งแยกจากกันได้อย่างชัดเจน

การท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวได้รับการส่งเสริมทั้งจากภาครัฐและเอกชนทั่วโลกเนื่องจากเล็งเห็นถึงความสำคัญของรายได้ และภาพลักษณ์ด้านการท่องเที่ยวทั้งในระยะสั้นและระยะยาว กล่าวคือ นักท่องเที่ยวกลุ่ม MICE เป็นนักท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง และมีความสามารถในการใช้จ่ายค่อนข้างสูง แม้ว่านักท่องเที่ยวกลุ่มนี้จะมีวัตถุประสงค์หลักในการเดินทางเชิงธุรกิจก็ตาม แต่หากผู้เดินทางกลุ่มนี้เกิดความประทับใจในประเทศที่เดินทางมาเยือน ก็อาจเดินทางกลับมาท่องเที่ยวในโอกาสข้างหน้า เนื่องจากกลุ่มผู้เดินทางเหล่านี้เป็นกลุ่มที่มีการศึกษาสูงและเป็นผู้นำทางความคิด ดังนั้น หากเลือกที่จะมาเยือนแหล่งท่องเที่ยวโดยอ้อมเป็นการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับแหล่งท่องเที่ยว

2.3 การท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ ในอดีตการท่องเที่ยวไม่มีรูปแบบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น ที่พบอยู่ในปัจจุบัน ส่วนใหญ่เป็นการท่องเที่ยวแบบมวลชน (Mass Tourism) ซึ่งมักจะกระจุกตัวอยู่ตามแหล่งท่องเที่ยวอย่างหนาแน่นแต่ปัจจุบันรูปแบบการท่องเที่ยวเริ่มมีความหลากหลายมากขึ้น การท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ (Special Interest Tourism) จึงเกิดขึ้นจากนักท่องเที่ยวที่รู้สึกว่าการเดินทางเพียงเพื่อชมบ้านเมือง หรือชมธรรมชาติ ไม่สามารถ

ตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ ปัจจัยที่ส่งผลต่อความต้องการในการท่องเที่ยวที่หลากหลาย และซับซ้อนเกิดจาก 2 กลุ่มปัจจัย คือ การเปลี่ยนแปลงในด้านโครงสร้างประชากรและภูมิหลังของนักท่องเที่ยว ดังจะเห็นได้จากประเทศตะวันตกได้ ที่มีนักท่องเที่ยวกลุ่มใหม่ ๆ เกิดขึ้น เช่น นักท่องเที่ยวกลุ่มสูงอายุ นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นต้น และเกิดจากการเปลี่ยนแปลงค่านิยมของประชากรโลก อันเป็นผลมาจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้ประชาชนแต่ละสังคม มีความแยกย่อยในการเลือกบริโภคที่ต่างกักันตามลักษณะความชอบและรสนิยมของแต่ละบุคคล จึงมีความหวังต่อการเดินทางต่างไปจากแต่ก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแสวงหาประสบการณ์ ที่มีความหมายและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมมากขึ้น

การท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษดังกล่าวนี้ บางครั้งจะเรียกว่าการท่องเที่ยวทางเลือก (Alternative Tourism) ซึ่งมีความแตกต่างจากการท่องเที่ยวกระแสหลัก โดยพิจารณาจากแรงจูงใจ แรงผลักดัน และจุดมุ่งหมายในการเดินทางเป็นสำคัญ การท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษจึงไม่ได้ถูกจำกัดไว้แค่การเดินทางเพื่อจุดมุ่งหมายหรือความสนใจพิเศษนั้น ๆ เพียงสิ่งเดียว นักท่องเที่ยวอาจเลือกเข้าร่วมกิจกรรมความสนใจพิเศษอีกหลาย ๆ ชนิด ได้จากการเปลี่ยนแปลงความต้องการของนักท่องเที่ยวดังกล่าว ทำให้ประเทศที่เป็นจุดมุ่งหมายปลายทาง ของนักท่องเที่ยว ต่างพยายามเข้าถึงตลาดการท่องเที่ยวในกลุ่มผู้ที่มีความสนใจพิเศษ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางมาเยือน ส่งผลให้ผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวทั่วโลก ได้พัฒนาสินค้าการท่องเที่ยวให้มีความโดดเด่น หรือการสร้างเอกลักษณ์ที่แตกต่างจากประเทศอื่น เพื่อให้ นักท่องเที่ยวสามารถเลือกรายการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับความต้องการและความสนใจของแต่ละบุคคลได้มากขึ้น

ปัจจุบันการจัดการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งนักพัฒนาการท่องเที่ยวได้จำแนกประเภทของการท่องเที่ยวตามความสนใจพิเศษ เพื่อสามารถแยกกิจกรรมของการเดินทางตามที่นักท่องเที่ยวมีความสนใจ นอกจากนี้ยังสามารถพิจารณาวางแผน ส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวสู่แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพ ตัวอย่างของรูปแบบของการท่องเที่ยวเพื่อความสนใจพิเศษ ได้แก่

2.3.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เป็นรูปแบบการท่องเที่ยวซึ่งได้รับความนิยมเมื่อราว 15 ปีที่ผ่านมา แม้จะมีผู้ให้ความหมายแตกต่างกันออกไป ซึ่งการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่า หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ

ระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน การท่องเที่ยวประเภทนี้ ปกติจะเน้นแหล่งท่องเที่ยวที่มีการสงวนรักษาระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ อย่างเช่น อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า วนอุทยาน หรือพื้นที่อนุรักษ์ประเภทอื่น ๆ อย่างในประเทศไทย และอีกหลายประเทศในโลก เช่น ประเทศคอซตาริกา เคนยา นิวซีแลนด์ และออสเตรเลีย เป็นต้น

2.3.2 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม สวนเกษตร วนเกษตร ฟาร์มปศุสัตว์ เพื่อชมความสวยงาม ความสำเร็จในการดำเนินงานและการจัดการพื้นที่ ก่อให้เกิดความเพลิดเพลิน และความรู้ในแหล่งเกษตรกรรมนั้น บนพื้นฐานความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่ แหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น ควรมีความพร้อมในการรองรับนักท่องเที่ยวในจำนวนจำกัดต่อวัน มีวิทยากรหรือมัคคุเทศก์นำชม และสิ่งสำคัญผู้จัดนำเที่ยวและนักท่องเที่ยวควรมีความรู้ว่าสิ่งใดควรปฏิบัติ และไม่ควรปฏิบัติระหว่างการท่องเที่ยว จึงจะเป็นการท่องเที่ยวที่ได้ความรู้ เห็นความสวยงาม มีความประทับใจและปลอดภัย และเกิดจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวแห่งนั้น

2.3.3 การท่องเที่ยวชนบท (Rural Tourism) หมายถึง เป็นการท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มว่าจะเติบโตมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่มีความเป็นสังคมเมือง หรือกำลังก้าวเข้าสู่สังคมเมือง เพราะประชาชนต้องหลีกเลี่ยงความแออัด และสภาพแวดล้อมที่ต้องแข่งขันหรือเสื่อมโทรมลงไปสู่สภาพแวดล้อมที่เรียบง่าย และมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน เช่นเดียวกับ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การท่องเที่ยวชนบทมีความหมายครอบคลุมการท่องเที่ยวหลายรูปแบบ แต่สิ่งสำคัญที่เป็นจุดเด่น คือเป็นการท่องเที่ยวที่มีโอกาสสัมผัสวิถีชีวิต และสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างอย่างตรงกันข้ามกับที่ปรากฏในเมือง การท่องเที่ยวชนบทอาจไปถึงการท่องเที่ยวพื้นที่เกษตร (Farm Tourism) หรือการท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agro Tourism) อย่างที่ปรากฏในหลายประเทศของทวีปยุโรป ประเทศนิวซีแลนด์และออสเตรเลีย โดยเจ้าของฟาร์มมักจะจัดที่พัก (Farm Stay) พร้อมอาหารที่เป็นผลผลิตจากฟาร์มรองรับ ซึ่งเป็นรายได้พิเศษควบคู่กับการจำหน่ายผลิตผลต่างๆ ที่นักท่องเที่ยวซื้อกลับไป

ในประเทศไทย การท่องเที่ยวชนบท ซึ่งมีการส่งเสริมควบคู่กับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ มักเรียกว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีการดำเนินการตามหน่วยงานทางราชการ เช่น สถานีทดลองพืชสวน หรือสถานีวิจัยพืชสวน และฟาร์มของเอกชนขนาดกลาง

และขนาดใหญ่ ส่วนใหญ่จะใช้ทรัพยากรการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ เช่น อุทยานแห่งชาติ วนอุทยาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวหลัก รวมทั้งอาจมีการจัดสร้างที่พักแรมสำหรับผู้มาเยือน

2.3.4 การท่องเที่ยวแบบผจญภัย (Adventure Tourism) เป็นท่องเที่ยวรูปแบบพิเศษที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเฉพาะได้เข้าร่วมกิจกรรมที่มีลักษณะท้าทาย ตื่นเต้น เช่น กิจกรรมปีนเขา การล่องไพร หรือการเดินทางป่าระยะไกล ล่องแก่งตามลำน้ำที่ไหลเชี่ยว การเดินทางเข้าป่าลึกโดยใช้ออฟโรด ฯลฯ แหล่งท่องเที่ยวสำหรับการท่องเที่ยวแบบผจญภัยส่วนใหญ่อยู่ในแหล่งธรรมชาติที่ประเภทป่าเขา เกาะแก่ง ทะเล หรือแหล่งที่มีธรรมชาติที่มีธรรมชาติที่โดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ เช่น ทุ่งหญ้าซาฟารีในแอฟริกา ทะเลในหลายประเทศ หรือตามขั้วโลกที่มีหิมะปกคลุมตลอดปี

ดังนั้นการท่องเที่ยวแบบผจญภัย จึงมีความเชื่อมโยงหรือคาบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะไม่เน้นการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกเกินความจำเป็น เพราะนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และนักท่องเที่ยวแบบผจญภัย มักให้ความสำคัญต่อดัชนีทรัพยากร หรือคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวเป็นเป้าหมายสำคัญของการไปเยือน ในประเทศไทย การท่องเที่ยวเชิงผจญภัยเริ่มมีการส่งเสริมและให้บริการมากขึ้น เพราะมีนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศบางกลุ่มให้ความสนใจและแสวงหากิจกรรมผจญภัย โดยเฉพาะกิจกรรมปีนเขา กิจกรรมล่องไพร และการล่องแก่ง ผู้ประกอบการเริ่มหันมาพัฒนารูปแบบมาตรฐานของกิจกรรมการท่องเที่ยวและบริการในรูปแบบดังกล่าวมากขึ้น เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแข่งขันดึงดูดกลุ่มนักท่องเที่ยวประเภทนี้ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะเติบโตมากขึ้นเป็นลำดับ

2.3.5 การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geotourism) หมายถึงการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติที่มีสัณฐานธรณีที่งดงามแปลกตา เช่น หินผา โพรงถ้ำ เพื่อศึกษาธรรมชาติและการเปลี่ยนแปลงของโลก ทั้งหิน ดิน แร่ ฟอสซิล เป็นการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น บนพื้นฐานการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อม และการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการจัดการการท่องเที่ยว อาจมีนักสื่อความหมายธรรมชาติหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำชม การท่องเที่ยวในรูปแบบดังกล่าวจึงจำเป็นต้องมีการจัดการโดยประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมร่วมกับพหุภาคี (หน่วยงานราชการ ผู้ประกอบการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ร่วมกันจัดการด้านสิ่งแวดล้อม การให้ความรู้และได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอภาค ตลอดจนร่วมกันกำหนดนโยบายวางแผนและจัดทำแผนปฏิบัติงานส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งระยะสั้นและระยะยาว

2.3.6 การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ (Health Tourism) หมายถึง การเดินทางไปรับบริการเพื่อรักษาสุขภาพหรือประโยชน์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ดังนั้นการท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพจึงอาจรวมถึง การเข้ารับการรักษาทางการแพทย์ จากผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาที่ไม่สามารถพบในภูมิภาคหรือประเทศของตนเอง การเพิ่มพูนความสมบูรณ์ของสุขภาพ โดยการเดินทางไปยังแหล่งหรือสถานบริการ เช่น สถานที่อาบน้ำแร่ สถานที่ออกกำลังกาย เป็นต้น รวมทั้งการฟื้นฟูสุขภาพ โดยการเดินทางไปยังสถานที่ที่มีสภาพแวดล้อมเอื้อให้การเจ็บป่วยบรรเทาลงหรือสามารถฟื้นฟูสุขภาพให้กลับมาสู่สภาวะปกติ

อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ กล่าวได้ว่าเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพสูง สามารถส่งเสริมและให้บริการแก่ตลาดระดับบนในอนาคตได้เป็นอย่างดี สำหรับประเทศไทย การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ เพิ่งเกิดขึ้นเมื่อไม่นานมานี้ และปัจจุบันสถานที่บริการเรื่องสุขภาพดังกล่าวข้างต้นเริ่มปรากฏให้บริการเพิ่มขึ้นจำนวนมาก

2.3.7 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม (Cultural and Historical Tourism) เป็นรูปแบบการเดินทางไปเยือนสถานที่ทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี พิพิธภัณฑ์ แหล่งสถาปัตยกรรม นิทรรศการทางศิลปะ หรือการแสดงต่าง ๆ ที่สะท้อนถึงวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมทั้งสถานที่ทางศาสนิก การท่องเที่ยวประเภทนี้ สามารถเกิดขึ้นได้ทั่วโลก เพราะแต่ละประเทศจะมีทรัพยากรเหล่านี้เป็นมรดกสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ การท่องเที่ยวเชิงศิลปวัฒนธรรมอาจมีความเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยเฉพาะประเทศที่มีรูปแบบการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสืบสานกลมกลืนมาพร้อมกันกับธรรมชาติเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ตัวอย่างเช่นประเทศต่าง ๆ ในทวีปแอฟริกา เปรู อียิปต์ อินเดีย และกัมพูชา โดยทั่วไปแล้วผู้ประกอบการท่องเที่ยวมักบรรจุแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผสมผสานไปกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในรายการนำเที่ยวอยู่เสมอ

สำหรับประเทศไทย กล่าวได้ว่า ตั้งแต่ช่วงเริ่มต้นของการส่งเสริมการท่องเที่ยวสู่ตลาดโลก ก็นำทรัพยากรการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์มาเป็นจุดขายและส่งเสริมการตลาด จนเป็นกลุ่มตลาดหลักมาตลอด โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณคดี สถานที่สำคัญทางศาสนา และเทศกาลงานประเพณีต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงเอกลักษณ์และวัฒนธรรมอันดีงามของไทย

2.3.8 การท่องเที่ยวชมงานประเพณี (Traditional Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อชมงานประเพณีต่าง ๆ ในรอบปี ที่ชาวบ้านในท้องถิ่นนั้น ๆ จัดขึ้น นักท่องเที่ยวได้รับความเพลิดเพลิน ตื่นตาตื่นใจในสุนทรียศิลป์ มีความรู้ความเข้าใจต่อสภาพ

สังคมและวัฒนธรรมท้องถิ่นบนพื้นฐานของการท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบ และมีจิตสำนึก ต่อการรักษามรดกทางวัฒนธรรมและสภาพแวดล้อม โดยประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการ การท่องเที่ยว และควรมีการวางแผนการจัดงานอย่างมีความรับผิดชอบต่ออนุรักษประเพณี แบบดั้งเดิม รวมทั้งมีวิทยากรหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำชม ซึ่งนักท่องเที่ยวได้เห็นวัฒนธรรมท้องถิ่น อันตื่นตาตื่นใจ ได้รับความรู้และประสบการณ์เพิ่มเติม

3. ความสำคัญของการท่องเที่ยว ธนกฤต สังข์เฉย (2550, หน้า 41-45) ได้กล่าวถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ไว้ดังนี้

3.1 ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจ เนื่องจากใน กระบวนการเดินทางท่องเที่ยวย่อมมีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้น ตั้งแต่ช่วงก่อนการเดินทาง ระหว่างการ เดินทาง กระทั่งค่าใช้จ่ายภายหลังการเดินทาง กระบวนการของกิจกรรมดังกล่าวย่อมสนับสนุนให้เกิด การผลิตสินค้าและบริการเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ทั้งธุรกิจที่ได้รับ ผลประโยชน์โดยตรงจากนักท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจโรงแรมและที่พัก ได้รับผลประโยชน์จาก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโดยตรง ขณะที่การดำเนินธุรกิจโรงแรมและที่พักจะให้บริการ แก่นักท่องเที่ยวได้ ผู้ประกอบการก็ต้องมีการว่าจ้างบริษัทรับเหมาก่อสร้างให้ดำเนินการก่อสร้าง โรงแรม บริษัทรับเหมาก่อสร้างก็ต้องจัดซื้ออุปกรณ์ก่อสร้างจากตัวแทนจำหน่ายอุปกรณ์ก่อสร้าง และต้องใช้บริการทางด้านสถาปนิกในการออกแบบ วิศวกรและแรงงานในการก่อสร้าง ซึ่งที่กล่าว มาล้วนแล้วแต่ไม่ได้ติดต่อธุรกิจกับนักท่องเที่ยวโดยตรง แต่ได้รับประโยชน์โดยอ้อมจาก อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในการจ้างงานและรายได้

นอกจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจในระดับ จุลภาคแล้ว อุตสาหกรรมท่องเที่ยวยังมีบทบาทสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศในระดับ มหภาค ในแง่ของการสร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศ ความสำคัญต่อดุลการค้าและบริการ ของการลงทุนของประเทศ

3.1.1 ความสำคัญต่อการสร้างรายได้ในรูปของเงินตราต่างประเทศ หากพิจารณาในเชิงเศรษฐศาสตร์ รายได้ที่เกิดจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ในส่วนของ การท่องเที่ยวระหว่างประเทศ (International Tourism) ถูกจัดเป็นรายได้สินค้าส่งออก (Export) เป็นแหล่งสำคัญของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ องค์การการท่องเที่ยวโลกรายงานว่า การท่องเที่ยวระหว่างประเทศเป็นสินค้าส่งออกที่สร้างรายได้สูงที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับรายได้ ที่เกิดจากการส่งออกสินค้าประเภทอื่น

3.1.2 ความสำคัญต่อดุลการค้าและดุลการชำระเงิน ในประเทศที่กำลังพัฒนาส่วนใหญ่จะประสบปัญหาภาวะการขาดดุลการค้าและการชำระเงิน เนื่องจากประเทศกำลังพัฒนาต้องพึ่งพาการนำเข้าสินค้าที่ตนเองไม่สามารถผลิตได้ โดยเฉพาะเครื่องมือ เครื่องจักร และเทคโนโลยีต่าง ๆ อันถือเป็นปัจจัยทุนที่จำเป็น หากประเทศใดมีรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะมีส่วนช่วยสร้างเสถียรภาพให้กับดุลการค้า และดุลการชำระเงินของประเทศ เนื่องจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวก่อให้เกิดรายได้ในรูปแบบของเงินตราต่างประเทศ เมื่อพิจารณาดุลการท่องเที่ยวของประเทศไทย ซึ่งเกิดจากรายได้ของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะพบว่ามีความเกินดุลอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ดุลการค้าและการบริการของประเทศไทยกลับมาอยู่ในสภาพเกินดุลในช่วงปี พ.ศ. 2541 - 2542 จากอดีตดุลบัญชีเดินสะพัดของประเทศไทยต้องเผชิญกับปัญหาการขาดดุลมาโดยตลอด แม้ว่าดุลบริการของประเทศไทยจะอยู่ในสภาพเกินดุลก็ตามแต่ปริมาณการเกินดุลในภาคการค้าบริการต่ำกว่ายอดการขาดดุลภาคการค้าสินค้าส่งผลให้ประเทศไทยต้องขาดดุลการค้าและบริการเป็นจำนวนที่สูงถึงประมาณ 175,080 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2533 และเพิ่มเป็น 417,647 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2539 ซึ่งในช่วงระยะเวลาดังกล่าวดุลการท่องเที่ยวอยู่ในภาวะเกินดุลมาตลอด จะเห็นได้ว่าขณะที่ภาคการค้าอื่น ๆ ของประเทศไทยอยู่ในภาวะที่ขาดดุลแต่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอยู่ในสภาพเกินดุล

3.1.3 ความสำคัญต่อการเพิ่มผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) สภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก (World Travel and Tourism Council) ได้คาดการณ์ว่าในปี ค.ศ.1998 ภาคการท่องเที่ยวจะก่อให้เกิดผลผลิตในโลกประมาณ 3.6 ล้านล้านเหรียญสหรัฐ หรือประมาณร้อยละ 11.6 ของผลิตภัณฑ์มวลรวม (GDP) ของโลก สำหรับประเทศไทยในปี พ.ศ. 2549 ความต้องการในการบริโภคของนักท่องเที่ยวต่างประเทศและนักท่องเที่ยวไทยภายในประเทศ ซึ่งมีมูลค่าการบริโภครวมกันถึง 400,000 ล้านบาท ก่อให้เกิดการผลิตเกิดขึ้นภายในประเทศถึงประมาณ 320,000 ล้านบาท หรือประมาณร้อยละ 6.5 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) แม้การผลิตที่เกิดขึ้นจะอยู่ในภาคการผลิตของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เช่น ธุรกิจที่พักแรม ภัตตาคาร / ร้านอาหาร ธุรกิจนำเที่ยว และอื่น ๆ ประมาณร้อยละ 58 ของการผลิตทั้งหมดที่การท่องเที่ยวมีส่วนก่อให้เกิดการผลิตดังกล่าว จะมีจำนวนการผลิตอีกส่วนหนึ่งที่กระจายไปยังภาคการผลิตสาขาอื่น ๆ เช่น สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม สาขาพาณิชย์กรรม และเกษตรกรรม ซึ่งผลผลิตที่เกิดขึ้นนี้เป็นส่วนผลักดันให้เศรษฐกิจของประเทศมีอัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นตลอดมา การเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเพื่อเพิ่มการบริโภคที่เกิดขึ้นภายในประเทศจึงเป็นเสมือนฟันเฟืองตัวหนึ่งต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ

3.1.4 ความสำคัญต่อการกระจายรายได้และการจ้างงาน อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างรายได้ให้กับประชาชนในประเทศทั่วทุกภูมิภาค เนื่องจากแหล่งท่องเที่ยวของประเทศไทยกระจายอยู่ในทุกพื้นที่ทั่วประเทศ บางพื้นที่ท่องเที่ยวอาจเหมาะต่อการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ บางพื้นที่อาจเหมาะต่อการเป็น แหล่งท่องเที่ยวให้กับนักท่องเที่ยวชาวไทย ไม่ว่าจะพื้นที่นั้น ๆ จะเหมาะสมกับนักท่องเที่ยวประเภทใดก็ตาม トラバได ที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาในพื้นที่ก็ย่อมจะสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่นั้น ๆ ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมารายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะตกอยู่กับพื้นที่กรุงเทพมหานคร และแหล่งท่องเที่ยวหลักเพียงไม่กี่แห่ง แต่ในปัจจุบันเพียงร้อยละ 44 ของรายได้จากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวตกอยู่กับพื้นที่กรุงเทพฯ ร้อยละ 24 อยู่กับพื้นที่หลัก คือ ภูเก็ต พัทยา เชียงใหม่ และถึงร้อยละ 32 กระจายไปยังพื้นที่อื่น ๆ

นอกจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังช่วยกระจายรายได้ไปสู่แรงงาน เนื่องจากความต้องการแรงงานในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีค่อนข้างสูง ทั้งนี้เพราะว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมการบริการ ซึ่งสภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก (World Travel and Tourism Council) ได้ทำการศึกษาเรื่องผลกระทบทางเศรษฐกิจของการท่องเที่ยวในประเทศไทย พ.ศ. 2540 พบว่า ร้อยละ 29 ของการบริโภคของนักท่องเที่ยวจะกระจายไปเป็นค่าแรงงานในสาขาการผลิตต่าง ๆ ก่อให้เกิดการจ้างแรงงานทางตรงไม่ต่ำกว่า 1 ล้านคน เช่น ธุรกิจโรงแรม ธุรกิจขนส่ง ภัตตาคาร ร้านอาหาร และการจ้างงานทางอ้อมไม่ต่ำกว่า 1 ล้านคน เช่น งานด้านการก่อสร้าง งานด้านกิจกรรม

3.2 ความสำคัญต่อสังคมและวัฒนธรรม

เนื่องจากการท่องเที่ยวมีความเกี่ยวข้องกับการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง อันเกิดจากความต้องการของมนุษย์ที่เดินทางเพื่อแสวงหาการพักผ่อน ความบันเทิง หรือจุดประสงค์อื่น ๆ ในทางสังคมและวัฒนธรรม อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจึงมีความเกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ทางสังคมและวัฒนธรรมระหว่างนักท่องเที่ยวและเจ้าบ้าน ความสำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคมและวัฒนธรรม มีดังนี้

3.2.1 การท่องเที่ยวช่วยยกระดับมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น ผลจากการกระจายรายได้และการจ้างงานไปสู่คนในท้องถิ่น ส่งผลให้คนในท้องถิ่นมีอาชีพ และมีรายได้ในการซื้อสินค้าและบริการที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นได้ เป็นการช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น

3.2.2 การท่องเที่ยวช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น เมื่อเกิดการท่องเที่ยวจากท้องถิ่นที่หนึ่งไปยังอีกพื้นที่หนึ่ง ย่อมก่อให้เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน

และระบบสาธารณูปโภคในท้องถิ่นเพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวและรองรับ การพัฒนาการท่องเที่ยว เช่น เส้นทางคมนาคม ไฟฟ้า น้ำประปา และสิ่งอำนวยความสะดวก อื่น ๆ ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นมีโอกาสได้รับความสะดวกจากการบริการของภาครัฐ และ การลงทุนของภาคเอกชน เช่น ร้านอาหาร ภัตตาคาร โรงพยาบาลเอกชน ธุรกิจการขนส่ง เป็นต้น ทำให้ท้องถิ่นได้รับความเจริญและความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

3.2.3 การท่องเที่ยวช่วยสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างคนในท้องถิ่นหนึ่งกับ อีกท้องถิ่นหนึ่ง การท่องเที่ยวเป็นการเปิดโอกาสให้คนในแต่ละท้องถิ่นได้พบปะกัน ก่อให้เกิดความ เข้าใจอันดีระหว่างคนต่างท้องถิ่น ต่างวัฒนธรรม อันจะนำไปสู่ความเข้าใจกันระหว่างประเทศและ เกิดสันติภาพของโลกในที่สุด การท่องเที่ยวจึงเปรียบเสมือนสื่อนำไปสู่สันติภาพ เสริมสร้าง ความเป็นมิตรไมตรีระหว่างประเทศ และเชื่อมโยงโลกเข้าไว้ด้วยกัน

3.2.4 การท่องเที่ยวช่วยฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม นักท่องเที่ยว เดินทางมาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว ก็ย่อมมีส่วนกระตุ้นให้คนในท้องถิ่นเกิดความสามัคคีในการ ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูขนบธรรมเนียม ประเพณี ศิลปวัฒนธรรม โบราณสถาน และโบราณวัตถุ และเห็น ความสำคัญว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่าในการดึงดูดความสนใจของคนต่างถิ่นให้เดินทางมาเยือน และทำให้ประชาชนในชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวรู้สึกตระหนักในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมมากขึ้น

3.2.5 การท่องเที่ยวกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรักและความภาคภูมิใจ ในท้องถิ่น วัฒนธรรมท้องถิ่นมีความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์และความเข้มแข็งของวัฒนธรรม ในชุมชน นอกจากนี้เป็นทรัพยากรทางการท่องเที่ยวแล้วยังส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นเกิดความรัก และความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเอง ซึ่งเป็นสิ่งกระตุ้นหรือก่อให้เกิดแรงบันดาลใจในการ พัฒนาท้องถิ่นของตนเอง อันเป็นการลดปัญหาการย้ายถิ่นเพื่อไปทำงานนอกพื้นที่ และปัญหา ความแออัดทางสังคมที่จะตามมาด้วย

3.2.6 การท่องเที่ยวส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพกายและจิตใจที่ดี ด้วยประสบการณ์ที่ได้เดินทางไปพักผ่อนท่องเที่ยวไปในที่ต่าง ๆ ได้พบเห็นสิ่งแปลกใหม่ ได้รับ ทั้งความรู้และความเพลิดเพลินจึงเท่ากับเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ส่งผลให้ประชาชน มีสุขภาพจิตที่ดี ซึ่งจะช่วยลดปัญหาสังคมทางอ้อม

3.2.7 การท่องเที่ยวช่วยประชาชนรู้จักการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เมื่อนักท่องเที่ยวเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวก็ย่อมมีการใช้จ่ายเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือสินค้า ของที่ระลึก ด้วยเหตุนี้ประชาชนสามารถนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาผลิตเป็นสินค้าพื้นเมืองและ

ของที่ระลึก นอกจากนี้จะเป็นการสร้างรายได้แล้วยังเป็นการเผยแพร่วัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นอีกด้วย

3.2.8 การท่องเที่ยวเสริมสร้างพื้นฐานทางสังคมที่ดี ประชาชนในพื้นที่ควรมีคุณลักษณะในการเป็นเจ้าของบ้านที่ดี ด้วยการยิ้มแย้มแจ่มใส มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นพื้นฐานทางสังคมที่ดี ในลักษณะนี้จึงเป็นปัจจัยหลักที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี โดยหลายประเทศได้หันมาให้ความสำคัญกับปัจจัยนี้ ตัวอย่าง เช่น ประเทศสิงคโปร์ พยายามรณรงค์ให้ประชาชนในประเทศยิ้ม ในขณะที่ประเทศไทยรับสมญานามว่า “สยามเมืองยิ้ม” เป็นจุดขายสำคัญทางการท่องเที่ยว จากงานวิจัยทางการท่องเที่ยวหลายฉบับของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้แสดงให้เห็นว่า อหยาศย์ไมตรี รอยยิ้ม และความมีน้ำใจของคนไทยเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวต่างชาติกลับมาเยือนเมืองไทย

3.3 ความสำคัญต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่จำเป็นต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ในการดึงดูดนักท่องเที่ยว หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องการอนุรักษ์และดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพที่เหมาะสม รวมทั้งป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้นกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยมีการออกมาตรการต่าง ๆ เช่น การประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมสำหรับโรงแรมขนาดใหญ่ที่เปิดให้บริการกับนักท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ เพื่อลดปัญหาน้ำเสียที่เกิดจากโรงแรม เป็นต้น รวมทั้งการศึกษาเพื่อกำหนดขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อป้องกันผลกระทบที่เกิดขึ้น และในปัจจุบันทั่วโลกต่างเห็นความสำคัญของการท่องเที่ยวกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและสังคม จึงได้ร่วมกันศึกษาเพื่อวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในแต่ละพื้นที่ภายใต้แนวคิดโลกสีเขียวของสภาการเดินทางและการท่องเที่ยวโลก และในหลายประเทศได้มีการศึกษาเพื่อวางแผนจัดการด้านการท่องเที่ยว เพื่อต้องการให้การพัฒนาการท่องเที่ยวเกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด และให้การพัฒนาเป็นไปในทิศทางที่ยั่งยืน

4. องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

สุวัจน์ จุฑากรณ์ และจริญญา เจริญสุทใส (2545, หน้า 91-93) สถาบันศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยบูรพา กล่าวว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการเดินทางและกิจกรรมอื่น ๆ อีกมากมายเป็นการนำทรัพยากรด้านต่างๆ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ ก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของมวลมนุษย์ ซึ่งส่งผลไปสู่การพัฒนาประเทศ

การท่องเที่ยวประกอบด้วย องค์ประกอบ ดังต่อไปนี้

4.1 นักท่องเที่ยว เป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว เพราะเป็นผู้ก่อให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้น ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่องค์กรและหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งระดับประเทศและระดับโลก จะทำการศึกษาวิจัยและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับนักท่องเที่ยว เพื่อนำมาวางแผนในการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป

4.2 การเดินทาง การท่องเที่ยว คือ การเดินทางไปให้ถึงจุดหมายปลายทางตามที่นักท่องเที่ยวตั้งใจไว้ โดยวิธีใดวิธีหนึ่ง คือ ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ การเดินทางท่องเที่ยวที่มีประสิทธิภาพโดยวิธีใดวิธีหนึ่งๆ จะต้องสามารถอำนวยความสะดวกในการเดินทางทั้งสภาพยานพาหนะที่ใช้เดินทาง และระบบเส้นทางที่ใช้ในการเดินทางมีความปลอดภัยไปถึงจุดหมายปลายทางด้วยความเรียบร้อย รวมทั้งการประหยัดซึ่งเป็นปัจจัยหนึ่งที่เกิดจากการเดินทางเพิ่มขึ้น

4.3 แรงจูงใจในการท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งที่กระตุ้นให้นักท่องเที่ยวออกเดินทางท่องเที่ยว เพื่อสนองความต้องการของตนเอง การท่องเที่ยวจะเกิดขึ้นได้นั้น นักท่องเที่ยวจะต้องมีสิ่งบันดาลใจ เช่น การไปชมการแข่งขันกีฬาในต่างประเทศ และก็จะพิจารณาการท่องเที่ยวอย่างอื่น ประกอบด้วย เช่น การชมโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศึกษาชีวิตความเป็นอยู่และภาษาของคนในท้องถิ่นนั้นๆ ฯลฯ ตามปกตินักท่องเที่ยวจะเดินทางหรือไม่ ย่อมขึ้นอยู่กับแรงจูงใจที่สำคัญ 4 ประการ คือ

4.3.1 แรงจูงใจทางกายภาพ (Physical Motivation) ได้แก่ เพื่อการพักผ่อน สูดกลิ่น รื่นเริง เปลี่ยนบรรยากาศ เล่นกีฬา สันทนาการ หรือเพื่อรักษาสุขภาพ พักผ่อน ฯลฯ

4.3.2 แรงจูงใจทางวัฒนธรรม (Cultural Motivation) ได้แก่ เพื่อการศึกษาหาความรู้ และประสบการณ์ในสิ่งที่ตนสนใจ เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ดนตรี ศิลปะ นาฏศิลป์ และศาสนา เป็นต้น

4.3.3 แรงจูงใจระหว่างบุคคล (Interpersonal Motivation) ได้แก่ เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพื่อกิจกรรมบางอย่าง ซึ่งเกิดจากการชักจูง ชักชวนหรือโน้มน้าวจิตใจ ความปรารถนาที่จะได้รู้จักคนใหม่ ๆ

4.3.4 แรงจูงใจทางด้านสถานภาพหรือชื่อเสียง (Status and Pretige Motivation) ได้แก่ เพื่อการพัฒนาตนเอง เพื่อเพิ่มความรู้ ประสบการณ์และสถานภาพของตนเอง ตลอดจนทำให้ตนเองได้รับชื่อเสียง เช่น การประชุม การอบรม การศึกษาดูงาน อาสาสมัคร ฯลฯ

5. ปัจจัยที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว

ปัจจัยทางภูมิศาสตร์ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง สามารถจำแนกได้ 2 ประการ คือ

5.1 ปัจจัยทางธรรมชาติปัจจัยทางภูมิศาสตร์ทางด้านกายภาพ หรือ ธรรมชาติ (Physical Factors) เป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ซึ่งจะมีส่วนในการสร้างสรรค์ภูมิทัศน์ที่มีอิทธิพลต่อกิจกรรมท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก ที่สำคัญ ได้แก่

5.1.1 ลักษณะภูมิประเทศ

5.1.2 ลักษณะภูมิอากาศ สภาพภูมิอากาศที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวจะต้องไม่มีฝน หรือมีอากาศชุ่มชื้นมากเกินไป อุณหภูมิของอากาศพอเหมาะแต่ไม่ถึงกับร้อนจัด แสงแดดไม่จัดมากและมีลมแผ่วเบา

5.2 ปัจจัยทางด้านวัฒนธรรม (Cultural Factors) หมายถึง ผลงานด้านต่าง ๆ ที่มนุษย์ แต่ละกลุ่มสร้างสรรค์ขึ้น และสืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน คำว่า "วัฒนธรรม" มีความหมายกว้างขวางถึงความเชื่อถือ ความคิดเห็น นิสัยใจคอ ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปะต่างๆ การปฏิบัติตนในสังคม ซึ่งเป็นปัจจัยที่มีส่วนส่งเสริมให้เกิดการท่องเที่ยวขึ้นได้ ได้แก่

5.2.1 มรดกทางประวัติศาสตร์ประเทศไทย

5.2.2 การประกอบอาชีพ ลักษณะการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันไปในแต่ละท้องถิ่น และไม่สามารถพบเห็นได้ในถิ่นที่อยู่ของนักท่องเที่ยว

5.2.3 ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม หมายถึงรูปแบบการดำเนินชีวิตของคนในสังคม และการประพฤติปฏิบัติที่ยึดถือและสืบทอดต่อกันมา

5.2.4 การคมนาคม กิจกรรมด้านการท่องเที่ยวจะมีความเจริญก้าวหน้าเพียงใด จะต้องอาศัยการคมนาคมที่สะดวก รวดเร็ว ปลอดภัย และประหยัด ที่สามารถเข้าถึงสถานที่ท่องเที่ยวที่กระจุกกระจายอยู่ทั่วไปในเมืองและชนบท

6. อุปสรรคของการท่องเที่ยว

อุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นกับการท่องเที่ยว ได้แก่

6.1 ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจหรือปัญหาเรื่องเงิน ค่าใช้จ่ายเพื่อการเดินทางท่องเที่ยวดูเหมือนจะเป็นอุปสรรคสำหรับคนส่วนใหญ่ที่จะได้มีโอกาสเดินทางท่องเที่ยวไป บางคนอาจไม่ได้ไปไหนเลย บางคนอาจมีข้อจำกัดในเรื่องระยะทาง ค่าใช้จ่ายหรืออื่นๆ

6.2 ปัญหาเกี่ยวกับเวลา ถ้าไม่มีเวลาหรือวันว่างก็ไปท่องเที่ยวไม่ได้จนบางครั้งเวลาเพื่อการท่องเที่ยวจะหาได้น้อยมาก ซึ่งโดยเฉลี่ยวันหยุดเพื่อการท่องเที่ยวควรจะมีระยะเวลาติดต่อกันประมาณ 5 วัน

6.3 ปัญหาด้านสุขภาพหรือวัยสูงอายุ เนื่องจากการมีสุขภาพไม่แข็งแรงพอที่จะเดินทางได้หรืออายุมากเกินกว่าจะเดินทางไปด้วยจุดประสงค์ใดก็ตาม

6.4 ลักษณะหรือสภาพครอบครัว บางครอบครัวมีสมาชิกหลายคน ถ้าจะมีการเดินทางท่องเที่ยวก็ต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่จะเพิ่มมากขึ้นตามจำนวนสมาชิก บางครอบครัวมีบุตรเล็กๆ หรือผู้ที่ต้องคอยดูแลเป็นพิเศษโดยไม่สามารถให้ผู้อื่นทำหน้าที่ได้

6.5 บุคคลที่ไม่เห็นความสำคัญหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับการท่องเที่ยว ชอบอยู่กับบ้าน เบื่อหน่ายในการเดินทาง หรือเป็นคนไม่ชอบใช้ชีวิตนอกบ้านหรือสมาคมกับบุคคลอื่น บุคคลบางคนไม่ไว้วางใจในการที่จะมอบหมายให้ผู้อื่นดูแลบ้านเกรงว่าจะเกิดความไม่ปลอดภัยขึ้น บางคนมีความวิตกกังวลไปล่วงหน้าถึงการเดินทางเกรงจะได้รับอันตราย เช่น รถไฟชนกัน เครื่องบินตก

7. ผลกระทบต่อการท่องเที่ยว

7.1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจ

รุ่งทิพ ว่องปฏิการ และสุกิจ วงษ์นภดลเดชา (2545) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับผลกระทบของการท่องเที่ยวในประเทศไทยไว้ว่า ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่ง que เห็นถึงความสำคัญของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นอุตสาหกรรมที่ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม บทบาทที่เด่นชัดบทบาทหนึ่งในช่วงหลายปีที่ผ่านมาของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวก็คือ บทบาทด้านเศรษฐกิจ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเป็นแหล่งทำรายได้ที่สำคัญให้กับประเทศในลำดับต้นๆ โดยเฉพาะการนำเงินตราต่างประเทศเข้ามาใช้จ่ายในระบบเศรษฐกิจของประเทศ

7.1.1 ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ

1) การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศในปี 2546 จำนวน 289,600 ล้านบาท ก่อให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการในประเทศเป็นมูลค่าถึง 470,708 ล้านบาท และสามารถสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศได้ประมาณ 242,343 ล้านบาท

2) ผลของการท่องเที่ยวที่มีต่อการจ้างงาน ประมาณได้ว่าการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ก่อให้เกิดการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมประมาณ 1.32 ล้านคน

3) ทางด้านรายได้ จากการประมาณการพบว่า การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ ประมาณ 1 ล้านบาท จะก่อให้เกิดรายได้ทั้งทางตรง และทางอ้อมเพิ่มขึ้นเป็น 1.63 ล้านบาท

4) ในส่วนของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านผลผลิตนั้น พบว่า ถ้าจำนวนนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศเพิ่มขึ้น 1 คน จะทำให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการขึ้นภายในระบบเศรษฐกิจเป็นมูลค่า 48,527 บาท และเกิดการจ้างงานรวมเพิ่มขึ้น 136 คน จากการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ 1,000 คน

7.1.2 ผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการใช้จ่ายนักท่องเที่ยวคนไทย

1) การเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวคนไทย ปี พ.ศ. 2546 ก่อให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการในประเทศทั้งสิ้น 404,640 ล้านบาท และสามารถสร้างผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศได้ประมาณ 218,045 ล้านบาท

2) ผลของการท่องเที่ยวที่มีต่อการจ้างงาน ประมาณได้ว่าการท่องเที่ยวภายในประเทศของนักท่องเที่ยวคนไทย ก่อให้เกิดการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อมรวมประมาณ 1.56 ล้านคน จากการประมาณการผลทางด้านรายได้ พบว่า การใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวคนไทย 1 ล้านบาท จะก่อให้เกิดรายได้ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพิ่มขึ้นเป็น 1.58 ล้านบาท

3) สำหรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงด้านการผลิต พบว่า ถ้านักท่องเที่ยวคนไทยเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศเพิ่มขึ้น 1 คน จะทำให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการขึ้นภายในระบบเศรษฐกิจเป็นมูลค่า 6,216 บาท และเกิดการจ้างงานรวมเพิ่มขึ้น 24 คน สำหรับนักท่องเที่ยวคนไทยที่เพิ่มขึ้นทุก 1,000 คน

7.2 ผลกระทบทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

7.2.1 ผลกระทบทางลบ

- 1) ปัญหาเพศพาณิชย์
- 2) ปัญหาอาชญากรรม
- 3) ปัญหาการเอาัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว
- 4) ปัญหาค่านิยมที่ไม่ถูกต้อง การลอกเลียนพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว การให้ความสำคัญของเศรษฐกิจและเงินตรา มีผลให้สูญเสียเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประเพณี และค่านิยมดั้งเดิม

- 5) ปัญหาการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมประเพณี
- 6) ปัญหาความขัดแย้งระหว่างเจ้าของท้องถิ่นกับนักท่องเที่ยว
- 7) ปัญหาความเสื่อมโทรมในแหล่งท่องเที่ยวและมลภาวะ
- 8) ปัญหาการบุกรุกที่สาธารณประโยชน์ เป็นการบุกรุกเข้าครอบครองและใช้ประโยชน์

9) ปัญหาอาคารและสิ่งปลูกสร้าง ในแหล่งท่องเที่ยวมักจะมีการสร้างอาคารเพิ่มขึ้นตลอดเวลา จนบางแห่งเกิดปัญหามลพิษทางทัศนียภาพ

10) ปัญหาการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อม

7.2.2 ผลกระทบทางบวก

ในเชิงสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม กล่าวคือ การที่การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระจายรายได้และการจ้างงานนั้น ทำให้กลุ่มประชาชนที่ประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยวและสาขาที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยวมีรายได้ สามารถซื้อหาสินค้าอุปโภคบริโภคและบริการต่างๆ ให้กับตนเองและครอบครัวซึ่งเป็นการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ส่วนกลุ่มประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวที่สวยงาม น่าสนใจ เป็นที่รู้จัก จนสามารถดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเดินทางไปเยี่ยมเยือนและท่องเที่ยวในนั้น นอกจากจะเป็นความภูมิใจของประชาชนในพื้นที่แล้วยังเป็นโอกาสอันดีที่ประชาชนเหล่านี้ จะได้ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวเหล่านั้น เพราะสามารถประกอบกิจกรรมนันทนาการได้ ทำให้สามารถผ่อนคลายจากชีวิตและภาระงานประจำวัน ส่งผลให้มีสุขภาพกายที่สมบูรณ์แข็งแรงและมีสุขภาพจิตที่ดี เป็นประชากรที่มีคุณภาพ กลุ่มเยาวชนในพื้นที่เหล่านั้นก็มีโอกาสที่จะได้เปิดโลกทัศน์ เนื่องจากทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่เปรียบได้กับห้องปฏิบัติการ ทำให้เยาวชนสามารถที่จะเรียนรู้จากของจริง การได้สัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับทรัพยากรท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปะวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีซึ่งสะท้อนภูมิปัญญาของบรรพชน ทำให้ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องราวต่างๆ อันงดงาม ทรงคุณค่า และนำไปสู่ความรู้สึกรักและหวงแหน ก่อให้เกิดการอนุรักษ์และพัฒนาให้ทรัพยากรท่องเที่ยวของตนถูกทำลายสูญสลาย หากมีการนำทรัพยากรท่องเที่ยวเหล่านี้ไปใช้ ก็จะรังสรรค์ให้มีการจัดการอย่างระมัดระวัง และมีการบริโภคอย่างมีจิตสำนึกโดยคำนึงถึงอนุชนคนรุ่นต่อไป ตามหลักการและแนวคิดในเรื่องของการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (Sustainable Tourism) (รุ่งทิพ ว่องปฏิการ และสุกิจ วงษ์นภดลเดชา, 2545)

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

1. ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

พรหมเมธ นาคถมทอง (2539, หน้า 29) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของ

ท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยที่มีการป้องกันและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลังด้วยการท่องเที่ยวแบบนี้ หมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองของความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและระบบนิเวศด้วย

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542, หน้า 8) กล่าวว่า การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การท่องเที่ยวที่สามารถรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรการท่องเที่ยวให้มีความดึงดูดใจอย่างไม่เสื่อมคลาย ธุรกิจการท่องเที่ยวมีการปรับปรุงคุณภาพให้ผลกำไรอย่างเป็นธรรม ชนชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมได้รับผลประโยชน์ตอบแทนอย่างเหมาะสม โดยมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมเยียนอย่างเพียงพอ แต่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุดหรือไม่มีเลยอย่างยั่งยืน และมีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างดีเยี่ยม ซึ่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีลักษณะสำคัญอยู่ 6 ประการ ดังนี้

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวทุกประเภท ทั้งแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และแหล่งท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม
2. เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นคุณค่าและความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละแหล่งท่องเที่ยว
3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว
4. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส เรียนรู้ และได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติและวัฒนธรรม
5. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ผลตอบแทนแก่ผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน
6. เป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่น และคืนประโยชน์กลับสู่ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่นด้วย

เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว จึงได้มีการกำหนดแนวความคิดของการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในการประชุมแนวทางและปฏิบัติการการท่องเที่ยว (Tourism Stream and Action Committee: Globe'90) ณ ประเทศแคนาดา และได้ให้คำจำกัดความของการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนว่า หมายถึง การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน โดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่าง ๆ ของอนุชนรุ่นหลัง การท่องเที่ยวนี้ หมายถึง การจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองของความจำเป็นทาง

เศรษฐกิจ สังคม และความงามทางสุนทรียภาพ ในขณะที่สามารถรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม และระบบนิเวศด้วย (ชุมชนคนรักโฮมสเตย์, 2546, หน้า 1)

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สามารถพิจารณาได้จากองค์ประกอบหลัก 4 ประการ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2543) คือ

1. การดำเนินกิจกรรมท่องเที่ยวในขอบเขตความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ชนบรกรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว
2. การตระหนักในกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อชุมชนชนบรกรรมนิยม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน
3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชน ชนบรกรรมนิยม ประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตที่มีต่อการท่องเที่ยว
4. การประสานความต้องการทางเศรษฐกิจ การคงอยู่ของสังคม และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

จำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2547) กล่าวถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism Development) หมายถึง การพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุนทรียภาพ โดยใช้ทรัพยากรอันทรงคุณค่าอย่างชาญฉลาดสามารถรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่นไว้ยาวนานที่สุด เกิดผลกระทบต่อผู้น้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดกาลยาวนานที่สุด

2. การจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

จำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2547) ได้เสนอแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ตามที่นักวิชาการด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวได้กำหนดหลักการในการจัดการการท่องเที่ยวทุกรูปแบบที่ยั่งยืน ตามหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวของโลกไว้ 10 ข้อ ดังนี้

1. อนุรักษ์และใช้ทรัพยากรอย่างพอดี (Using Resource Sustainable) หมายถึง ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องมีวิธีการจัดการใช้ทรัพยากร ทั้งมรดกทางธรรมชาติและมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ดั้งเดิมอย่างเพียงพอหรือใช้อย่างมีประสิทธิภาพใช้อย่างประหยัดต้องคำนึงถึงต้นทุนอันเป็นคุณค่าและคุณภาพของธรรมชาติ ต้นทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญประกอบอยู่ด้วย

การอนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยว หมายถึง การสงวนรักษาคุณภาพของทรัพยากรให้มีคุณค่าต่อชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี มีความผาสุก รู้วิธีการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

ปรับปรุง บำรุงให้เกิดประโยชน์ได้นาน เพิ่มพูนและเสริมสร้างไว้ให้มีมากเพียงพอต่อการใช้ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม การปรับปรุงและฟื้นฟูทรัพยากรนั้น ต้องคงความเป็นเอกลักษณ์อย่างดั้งเดิมไว้ให้มากที่สุด เกิดผลกระทบอันเป็นผลเสียน้อยที่สุด โดยการใช้อนุรักษ์ภูมิปัญญาพื้นบ้าน ประยุกต์กับเทคโนโลยีแบบใหม่ การใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด อย่างเหมาะสม และสามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างยาวนาน

2. ลดการบริโภคและใช้ทรัพยากรที่เกินความจำเป็นกับการลดการก่อของเสีย (Reducing Over-consumption and Waste) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องร่วมกันวางแผนกับผู้เกี่ยวข้องจัดการการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพ หรือจัดหาทรัพยากรอื่นที่มีคุณสมบัติ มีคุณภาพเหมือนกัน หรือใช้ทดแทนกันได้ เพื่อลดการใช้ทรัพยากรที่หายาก เช่น สิ่งก่อสร้างที่ใช้ไม้จากธรรมชาติ หากคิดให้ลดการใช้ไม้ลงโดยใช้วัสดุที่มีคุณสมบัติคล้ายไม้ สร้างเสริมประกอบก็เป็นการลดการใช้ไม้ หรือลดการตัดต้นไม้ลงได้ เป็นต้น หรือกรณีที่สร้างอาคารเพื่อบริการนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการจะต้องวางแผนก่อสร้างอาคารให้ได้รับแสงสว่างธรรมชาติมากที่สุด อาจใช้วัสดุโปร่งแสงประกอบ เพื่อลดการใช้แสงสว่างจากไฟฟ้า โรงแรมบางแห่งออกแบบห้องคือฟที่ข้อบให้มพื้นที่ใช้สอย 2 บริเวณ คือ พื้นที่เป็นระเบียงมีแสงสว่างและลมพัดผ่านได้ตลอดเวลา อีกส่วนหนึ่งในอาคารใช้เครื่องปรับอากาศ ซึ่งนับเป็นการจัดการที่ลดการใช้พลังงานไฟฟ้าได้

การใช้เชื้อเพลิงและไฟฟ้าอย่างประหยัดนั้น อาจหาพลังงานจากธรรมชาติทดแทนได้ เช่น การใช้กังหันลม การใช้พลังงานแสงอาทิตย์ และการใช้กระเบื้องใส เป็นต้น

การลดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ และลดการใช้พลังงานไฟฟ้านั้น มีส่วนช่วยในการลดค่าใช้จ่าย หรือลดต้นทุนการผลิต ทำให้ธุรกิจมีผลกำไรมากขึ้น

ส่วนการลดการก่อของเสีย อาทิ ขยะปฏิภูล ต้องหาวิธีการจัดการโดยการแยกประเภทขยะ ซึ่งขยะแห่งอาจนำเข้าระบบการหมุนเวียนการใช้ (Reuse) การใช้ซ้ำ (Renew) และการแปรรูปกลับมาใช้ใหม่ (Recycle) ส่วนขยะเปียก อาจนำไปทำปุ๋ยอินทรีย์ และน้ำหมักปุ๋ยจุลินทรีย์ได้

3. รักษาและส่งเสริมความหลากหลายของธรรมชาติสังคม และวัฒนธรรม (Maintain Diversity) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องวางแผนขยายฐานการท่องเที่ยว โดยการรักษาและส่งเสริมให้มีความหลากหลาย เพิ่มขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม โดยการเพิ่มคุณค่าและมาตรฐานการบริการ เพื่อให้นักท่องเที่ยวใช้เวลาท่องเที่ยวในสถานที่นั้นนานขึ้น หรือกลับไปเที่ยวซ้ำอีก เช่น

แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นน้ำตก อาจเพิ่มกิจกรรมการดูนก การปีนหน้าผา เป็นต้น หรือหมู่บ้าน วัฒนธรรม และแหล่งโบราณคดี อาจเพิ่มกิจกรรมการนั่งเกวียนเทียมวัวหรือควาย การทำเส้นทาง จักรยานให้นักท่องเที่ยวชมรอบหมู่บ้าน การเป็นอาสาสมัครนักโบราณคดี ขุดค้น ขุดแต่งแหล่ง โบราณคดีโดยมีนักโบราณคดีสอนหลักการเบื้องต้นให้ เป็นต้น

4. ประสานการพัฒนาการท่องเที่ยว (Integrating Tourism Into Planning) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่ทำงานตามแผนที่วางไว้ แต่ต้องประสานแผน การพัฒนา กับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาท้องถิ่นขององค์กรปกครองท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบลหรือเทศบาล) แผนพัฒนาของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาของกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ เพื่อให้การพัฒนา การทำงานในสถานที่ท่องเที่ยวเดียวกันมีศักยภาพเพิ่มขึ้น

5. ต้องนำการท่องเที่ยวขยายฐานเศรษฐกิจในท้องถิ่น (Supporting Local Economy) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานงานกับองค์กรปกครองท้องถิ่น และ หน่วยงานราชการ ที่เกี่ยวข้องส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่น โดยสรรหาความโดดเด่น ของทรัพยากรในท้องถิ่น นำไปประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการขายการท่องเที่ยว เพื่อให้ นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าไปเที่ยวให้มากขึ้น เป็นการสร้างรายได้กระจายสู่ประชากรที่ประกอบการ ในท้องถิ่น ตัวอย่างเช่น การหาผลิตภัณฑ์ และกิจกรรมใหม่ๆ ในแต่ละตำบล ก็เป็นการขยายฐาน สร้างรายได้เสริมให้กับชุมชนท้องถิ่น

6. การมีส่วนร่วม การสร้างเครือข่ายพัฒนาการท่องเที่ยวกับท้องถิ่น (Involving Local Communities) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวควรร่วมทำงานกับท้องถิ่นแบบองค์รวม (Participation Approach) โดยเข้าร่วมทำในลักษณะหน่วยงานร่วมจัด เช่น เป็นหน่วยงานร่วมทำ กิจกรรมสาธารณะประโยชน์ เป็นหน่วยงานร่วมวิเคราะห์ หรือร่วมแก้ปัญหาด้วยกัน เป็นหน่วยงาน ร่วมส่งเสริมการขายการท่องเที่ยวด้วยกัน ร่วมประเมินผลการท่องเที่ยว เป็นต้น นอกจากนี้ยังต้อง ประสานเครือข่ายระหว่างองค์กรและท้องถิ่น เพื่อยกระดับคุณภาพของการจัดการการท่องเที่ยวใน ท้องถิ่นด้วย

7. หมั่นประชุม และปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้องที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน (Consulting Stakeholders and the Public) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องประสานกับ พหุภาคี ได้แก่ ชุมชนหรือประชาคมในพื้นที่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กลุ่มผู้ประกอบการ ท่องเที่ยว สถาบันการศึกษา สถาบันการศาสนา หน่วยงานราชการที่รับผิดชอบในพื้นที่ เพื่อร่วม ประชุมปรึกษาหารือ ทั้งการเพิ่มศักยภาพให้กับแหล่งท่องเที่ยว การประเมินผลกระทบการ

ท่องเที่ยว การแก้ไขปัญหาที่เกิดจากผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและด้านการตลาด โดยจัดการประชุมกันอย่างสม่ำเสมอเพื่อร่วมปฏิบัติในทิศทางเดียวกัน เป็นการลดข้อขัดแย้งในผลประโยชน์ที่ต่างกัน เช่น การกำหนดราคาค่าบริการรถโดยสาร หรือรถรับจ้างในท้องถิ่น ควรเป็นราคามาตรฐานเดียวกัน หรือการใช้ที่สาธารณะประโยชน์ การใช้น้ำดิบเพื่อบริโภคจากแหล่งเดียวกัน การจัดการขยะ การบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น

8. การพัฒนาบุคลากร (Training Staff) การให้ความรู้ การฝึกอบรม การส่งพนักงานดูงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้พนักงานมีความรู้ มีแนวคิด และวิธีปฏิบัติในการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นับเป็นการพัฒนาบุคลากรในองค์กร เป็นการช่วยยกระดับมาตรฐานการบริการ การท่องเที่ยว เช่น การฝึกอบรมพนักงานเสิร์ฟในร้านอาหารให้รู้วิธีการเสิร์ฟอาหารที่เป็นมาตรฐานสากล การฝึกแม่บ้านให้การต้อนรับแบบโฮมสเตย์ การอบรมนักท่องเที่ยวอาสาสมัครด้านวัฒนธรรม เป็นต้น

9. การจัดเตรียมข้อมูลคู่มือบริการข่าวสารการท่องเที่ยวให้พร้อม (Marketing Tourism Responsibly) ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับผู้เกี่ยวข้องจัดเตรียมข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยว ข่าวสารการบริการการขาย ให้พร้อมมีเพียงพอต่อการเผยแพร่ ซึ่งอาจจัดทำในรูปสื่อทัศนูปกรณ์รูปแบบต่างๆ เช่น คู่มือการท่องเที่ยว คู่มือการตลาดการท่องเที่ยวที่เป็นเอกสารแผ่นพับ หนังสือคู่มือ วิดีโอ แผ่นซีดีรอม เป็นต้น

10. ประเมินผล ตรวจสอบ และวิจัย (Undertaking Research) ความจำเป็นต่อการช่วยแก้ปัญหาและเพิ่มคุณค่า รวมถึงคุณภาพของแหล่งท่องเที่ยวการลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยว ผู้รับผิดชอบการพัฒนาการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการจะต้องมีการประเมินผล การตรวจสอบผลกระทบ และการศึกษาวินิจฉัยอย่างสม่ำเสมอ โดยการสอบถามผู้ใช้บริการโดยตรง การสอบถามความเห็นจากใบประเมินผล หรือการวิจัยตลาดการท่องเที่ยว เพื่อทราบผลของการบริการนำมาปรับปรุงและแก้ไขการจัดการ การบริการอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความประทับใจและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวได้

3. กลยุทธ์การจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

รวิไลพรพรรณ แก้วสุริยะ (2547) กล่าวถึงกลยุทธ์หรือวิธีการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนโดยผู้รับผิดชอบการพัฒนาจะต้องร่วมดำเนินการ (ร่วมคิด ร่วมทำ) โดยมีวิธีการ 6 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ยึดหลักของความยั่งยืนในการวางแผนและจัดการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมนั้น องค์กรชุมชนจะต้องพูดคุยปรึกษาหารือกับผู้เกี่ยวข้อง ร่วมกันประเมินผลศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ร่วมกันค้นหาจุดแข็งหรือความโดดเด่นของทรัพยากรการ

ท่องเที่ยว ค้นหาจุดอ่อนและสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหา และมองหาโอกาสความเป็นไปต่อการจัดการในอนาคต โดยคำนึงถึงการพัฒนาที่จะเกิดผลกระทบน้อยที่สุด (มีความสมดุล) ของสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมในท้องถิ่น

3.2 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจน การพัฒนาต้องมีความชัดเจนของการดำเนินงานเพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพ และคุณค่าของสิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรม และคงไว้ในเอกลักษณ์ท้องถิ่น ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้และมีประสบการณ์เพิ่มขึ้นทุกครั้งที่ไปเที่ยว รวมทั้งการยกระดับคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นโดยนำธุรกิจท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม อันหมายถึง ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิมดีกว่าก่อน

3.3 กำหนดผังและรูปแบบของสาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่ก่อผลกระทบทางภูมินิเวศ และวัฒนธรรมท้องถิ่น (ไม่เป็นสิ่งที่แปลกปลอมเข้าไป) โดยให้มาตรการเพื่อรักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม (กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวและความสามารถในการรองรับของพื้นที่)

3.4 จัดทำแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนแม่บทของท้องถิ่น จังหวัด และภูมิภาค โดยสำรวจศักยภาพ (สถานภาพ คุณภาพ : ความโดดเด่นความสวยงาม และสุนทรีย์ภาพ) ของแหล่งท่องเที่ยว สำรวจตลาดการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดแผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ (ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว) ให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาจังหวัด และแผนพัฒนาของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

3.5 การพัฒนาบุคลากรต้องกำหนดแผนฯ และหลักสูตรการฝึกอบรม เพื่อให้บุคลากรที่ปฏิบัติงาน ซึ่งต้องมีความรู้ความสามารถ มีมาตรฐานการทำงานในระดับสากล โดยการฝึกอบรม การดูงานแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่การบริการที่มีมาตรฐานสากล

3.6 ดำเนินการเขียนโครงการ เพื่อของบประมาณพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว เมื่อกลุ่มผู้รับผิดชอบการเขียนโครงการ เพื่อของบประมาณได้รับมติจากชุมชนต่อการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมแล้ว ต้องจัดการเขียนโครงการตามแผนบูรณาการ

4. บทบาทการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2543) กล่าวว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน นอกจากประชาชนเจ้าของพื้นที่มีส่วนร่วมในการจัดการแล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ที่ทำหน้าที่เป็นพันธมิตร (Partnership) และผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholders) จะต้องร่วมกันจัดการ โดยใช้หลักธรรมาภิบาล นับจากหน่วยงานฐานรากจนถึงสูงสุด (Bottom-up Management for

Sustainable Tourism) ได้แก่ การร่วมกันยอมรับกิจกรรมการท่องเที่ยวในพื้นที่ การวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว การสร้างมาตรฐานการบริการ เป็นต้น

4.1 บทบาทและหน้าที่ขององค์กรชุมชนหรือประชาคม องค์กรชุมชน หรือประชาคม (Community) หรือกลุ่มประชาชน นับเป็นองค์กรเล็กที่สุดและมีบทบาทเป็นเจ้าของท้องถิ่น ซึ่งมีบทบาทต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนร่วมกันตามรัฐธรรมนูญกำหนดบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกฎหมาย โดยรัฐธรรมนูญไทยฉบับ พ.ศ. 2550 ระบุไว้ในหมวดที่ 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยมาตรา 46 ระบุไว้ว่า บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์และฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ตามกฎหมายบัญญัติ มาตรา 46 ระบุไว้ว่า สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษาและได้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ และในการคุ้มครองส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่อย่างปกติและต่อเนื่อง ในสิ่งแวดล้อมที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามกฎหมายบัญญัติ บทบาทขององค์กรชุมชนหรือประชาคมต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน โดยร่วมคิด ระดมความคิดเห็นในการศึกษาสถานการณ์ของแหล่งท่องเที่ยว จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และปัญหา จากนั้นจึงวางแผนปฏิบัติการร่วมกัน ทั้งแผนเฉพาะกิจ แผนระยะเร่งด่วน ระยะกลาง และระยะยาว ร่วมมือกันทำงานตามแผนที่วางไว้ให้เป็นผลสำเร็จ ร่วมกันประเมินผลงาน เพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ด้วยกัน

4.2 บทบาทและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบต./เทศบาล) คณะกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) คณะนายกเทศมนตรีและเทศมนตรี นับเป็นองค์กรอันดับที่สอง เป็นผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบต่อการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ตามรัฐธรรมนูญระบุหน้าที่ มาตรา 289 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ย่อมมีหน้าที่บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น มาตรา 290 เพื่อส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมมีอำนาจ หน้าที่ตามกฎหมายบัญญัติ มีสาระสำคัญ 2 ข้อ ดังนี้

4.2.1 การจัดการ บำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่อยู่ในเขตพื้นที่

4.2.2 การเข้าไปมีส่วนร่วมในการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่อยู่นอกพื้นที่ เฉพาะในกรณีที่มีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในพื้นที่ของตน

สำหรับเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนครนั้นย่อมมีหน้าที่ตามเทศบัญญัติ ในการดูแลบำรุงรักษา และพัฒนาการท่องเที่ยวคล้ายกับ อบต. แต่เป็น องค์การที่มีขนาดใหญ่กว่า ในส่วนของการดำเนินการนั้น เมธี ปิยะคุณ (2547) ได้เสนอ แนวความคิดเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินงานด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่นไว้ 6 ข้อ ดังนี้

- 1) ศึกษา วิเคราะห์ จัดทำแผนปฏิบัติการด้านการส่งเสริม ท่องเที่ยว และติดตามประเมินผลโดยให้มีแผนงาน โครงการที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในพื้นที่และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลจังหวัดแบบบูรณาการ
- 2) พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ โดยประสานงานกับหน่วยงาน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง และให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม
- 3) พัฒนากิจการการท่องเที่ยว โดยประสานงานกับหน่วยงาน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องและให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม
- 4) พัฒนาการบริการทางการท่องเที่ยว โดยประสานงานกับ หน่วยงาน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง มีการสร้างเครือข่ายการบริการการท่องเที่ยวและ ให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม
- 5) พัฒนาการประกอบธุรกิจนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ โดยการสร้าง เครือข่ายกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วม
- 6) วางแผนหาแหล่งเงินทุนในการจัดทำงบประมาณในการพัฒนา โดยกำหนดไว้ในแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นว่าจะใช้งบประมาณจากหน่วยใด จะขอรับการสนับสนุนจากรัฐบาลหรือไม่

4.3 บทบาทและหน้าที่หน่วยงานภาครัฐบาลหรือภาคราชการ หน่วยงานราชการที่ อยู่ในกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ และตามคำสั่ง ตามมติของ คณะรัฐมนตรีนั้น มีหน้าที่ปกป้อง บำรุงรักษา ฟื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรทางการท่องเที่ยว อย่าง ยั่งยืน ปัจจุบันกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา เป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง และ ประสานงานกับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ซึ่งเป็นรัฐวิสาหกิจในสังกัดกระทรวงการ ท่องเที่ยวและกีฬา มีบทบาทร่วมรับผิดชอบต่อการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการตลาดการ ท่องเที่ยวของประเทศด้วย นโยบายต่อการพัฒนาที่ยั่งยืนนั้น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยใช้

แนวความคิด “มุ่งมั่น ตั้งใจ เพื่อการท่องเที่ยวไทยยั่งยืน” นอกจากกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา ที่รับผิดชอบโดยตรงแล้ว ยังมีหน่วยงานต่างๆ ในสังกัด กระทรวงที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงคมนาคม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น

4.4 บทบาทและหน้าที่องค์กรภาคเอกชน องค์กรภาคเอกชนหรือผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวทุกประเภท เช่น สมาคมผู้ประกอบการรถนำเที่ยว สมาคมผู้ประกอบการท่องเที่ยว สมาคมผู้ประกอบการร้านอาหารและภัตตาคาร สมาคมมัคคุเทศก์อาชีพ เป็นต้น ผู้มีส่วนได้รับผลประโยชน์จากการใช้ทรัพยากร เพื่อบริการการท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวได้รับความประทับใจ ความพึงพอใจสูงสุดนั้น ย่อมต้องมีส่วนร่วมร่วมกับหน่วยงานภาครัฐบาล หน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ตาม พ.ร.บ. ธุรกิจนำเที่ยว พ.ศ. 2535 แล้ว ยังต้องจัดการให้สอดคล้องกับ พ.ร.บ. สิ่งแวดล้อม พ.ศ. 2535 ด้วย เพื่อร่วมกันจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ภาคเอกชนและผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะต้องดำเนินการ ดังนี้

4.4.1 จัดทำแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับแผนส่งเสริมการขายของบริษัท โดยประสานแผนงานกับภาครัฐบาล และ อบต.

4.4.2 ให้ความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและองค์กรบริหารงานส่วนท้องถิ่น บำรุงรักษา ฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรม เพื่อให้แหล่งท่องเที่ยวนั้นมีคุณภาพอย่างยั่งยืน

4.4.3 ให้ความร่วมมือต่อการพัฒนาบุคลากรที่ปฏิบัติงานด้านการท่องเที่ยว ให้ความรู้ การฝึกอบรม การฝึกงานเพื่อเพิ่มพูนประสบการณ์ และให้ความร่วมมือด้านการวิจัย

4.4.4 ให้คำปรึกษาต่อการจัดการทรัพยากรทางการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี และอย่างยั่งยืน

4.4.5 มีส่วนร่วมในการประเมินผลแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการช่วยกันแก้ไขปัญหาและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีประสิทธิภาพ

4.5 บทบาทของสถาบันการศึกษา นักวิชาการ สถาบันศาสนา ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยว มีบทบาทดังนี้

4.5.1 ให้คำปรึกษาต่อการจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวอย่างถูกวิธี และอย่างยั่งยืน

4.5.2 มีส่วนร่วมประเมินผลและแก้ไขปัญหาหรือผลกระทบต่อการจัดการแหล่งท่องเที่ยว การบริการในธุรกิจท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (ธรรมชาติและวัฒนธรรม) การตลาด การโฆษณาและการประชาสัมพันธ์ที่เกิดจากผลกระทบทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสุขอนามัย

4.5.3 ให้ความร่วมมือกับองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรภาครัฐในการฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการบริการการท่องเที่ยวทุกสาขาดำเนินไปได้อย่างยั่งยืน

4.5.4 ให้ความร่วมมือต่อการพัฒนาบุคลากรที่ให้บริการในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวทุกสาขา ให้ความรู้ด้านการฝึกอบรม และร่วมทำการศึกษาผลกระทบต่อปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริการให้มีคุณภาพตามมาตรฐานสากล

4.5.5 บทบาทขององค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) นับเป็นหน่วยงานหนึ่งในพหุภาคีที่มีส่วนร่วมเป็นพันธมิตร มีพันธกิจและบทบาทต่อการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว ดังนี้

- 1) ให้ความร่วมมือต่อการให้ความรู้ คำแนะนำ ในการวางแผนส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน และกฎวิธี
- 2) ให้ความร่วมมือต่อการพัฒนาบุคลากรในชุมชนให้สามารถจัดการและบริการตามมาตรฐานสากล
- 3) ให้คำแนะนำ ความรู้ ต่อการจัดการทรัพยากรท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยวและบริการอย่างถูกวิธีตามมาตรฐานสากล
- 4) มีส่วนร่วมในการประเมินผลแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมท่องเที่ยวในท้องถิ่น เพื่อช่วยกันแก้ไขปัญหาและพัฒนาการท่องเที่ยวในชนบทอย่างยั่งยืนได้อย่างถูกวิธี
- 5) บทบาทของสื่อมวลชนท้องถิ่น นับเป็นอีกกลุ่มหนึ่งเป็นผู้ให้คำปรึกษาหารือ ข้อเสนอแนะต่อผู้รับผิดชอบในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้นอกจากนั้น ยังมีส่วนช่วยเผยแพร่ข่าวสารการพัฒนาออกสู่สาธารณชนได้อย่างกว้างขวาง

5. ปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนจะดำเนินไปได้ จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือและการประสานงาน จากองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในทุกด้านและเป็นไปอย่างสอดคล้องกัน ไม่เพียงเฉพาะการผสมผสาน ความต้องการและการตอบสนองแก่นักท่องเที่ยวเท่านั้น แต่ต้องให้ความสำคัญต่อการดูแลรักษาความเป็นธรรมชาติและเอกลักษณ์ของทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นหลัก

ควบคู่กันไป แต่ในปัจจุบันแผนการพัฒนาไม่สามารถดำเนินไปตามแผนได้ด้วยปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ดังนี้ (ราไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2547)

5.1 การบริหารจัดการ ในส่วนขององค์กรที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทั้งในระดับนโยบายและระดับปฏิบัติการอันได้แก่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กรมป่าไม้ กรมการปกครอง กรมควบคุมมลพิษ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม รวมทั้งองค์กรชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานเหล่านี้เป็นหน่วยงานหลักในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน แต่ที่ผ่านมาการพัฒนามักเป็นการดำเนินการแบบ “ต่างคนต่างทำ” การประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน นำไปซึ่งปัญหาการบริหารจัดการในท้องถิ่นนั้นๆ

5.2 แหล่งท่องเที่ยวกับกิจกรรม ปัจจุบันการดำเนินกิจกรรมทางการท่องเที่ยวบางชนิดไม่คำนึงถึงความเหมาะสม หรือผลกระทบต่อแหล่งท่องเที่ยว มุ่งแต่ผลประโยชน์ หรือด้วยความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ จนทำให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวหลายแห่งยังมีได้กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying Capacity)

5.3 การบริการเป็นองค์ประกอบสำคัญ ในการอำนวยความสะดวก ส่งเสริมสนับสนุน กำกับดูแล ให้นักท่องเที่ยวบรรลุวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การบริการการท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว เป็นต้น แต่ที่ผ่านมาการบริการดังกล่าวไม่ได้รับการบริหารจัดการที่ควร จึงกลายเป็นปัญหาการบริการที่ไม่มีมาตรฐาน

5.4 สิ่งแวดล้อม และสภาพภูมิทัศน์ เป็นสิ่งเสริมสร้างคุณค่าและสวยงามให้แก่แหล่งท่องเที่ยวต่างๆ แต่ปัจจุบันแหล่งท่องเที่ยวบางแห่งกลับถูกทำลายโดยสิ่งแวดล้อมและสภาพภูมิทัศน์ดังกล่าว ด้วยเหตุของการขาดการบริหารจัดการจากผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่นั้น จึงกลายเป็นปัญหาการสร้างสิ่งแปลกปลอมหรือการทำลายทรัพยากรทางการท่องเที่ยวในแหล่งนั้น

5.5 นักท่องเที่ยวถือเป็นส่วนสำคัญ ของการพัฒนาและการส่งเสริมการท่องเที่ยว เพราะนักท่องเที่ยวเป็นผู้ต้องการหรืออุปสงค์ (Demand) ของการท่องเที่ยว อีกทั้งนักท่องเที่ยว คือ ปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหา และอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วย ไม่ว่าจะ เป็นพฤติกรรม หรือวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยว การขาดจิตสำนึกและความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากร มีส่วนทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมอย่างรวดเร็ว

5.6 ชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวมีบทบาทและความสัมพันธ์ต่อการท่องเที่ยว ในหลายรูปแบบ เช่น ความเป็นเจ้าของ ผู้จำหน่ายสินค้า ผู้ให้บริการ รวมถึงองค์กรปกครองท้องถิ่น ด้วยความสำคัญดังกล่าวจึงถือเป็นอีกหนึ่งกลไกในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แต่ด้วยความเป็นชุมชนนั้นก็เกิดปัญหาในการพัฒนาการท่องเที่ยวได้ ด้วยเหตุของการขาด

ความรู้ ความเข้าใจ รวมทั้งการมีส่วนร่วมในการพัฒนา จึงทำให้การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนเป็นไปได้เป็นอย่างดี

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

1. แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นภดล ภาคพรต (2547) กล่าวถึงแนวคิดที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ไว้ว่า ที่ผ่านมาการเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของโลกมีมากขึ้น แต่กลับทำให้สภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวด้วยคุณค่าหรือเสื่อมโทรมลง ช่วงปี พ.ศ. 2528 - 2529 นักวิชาการด้านพัฒนาการท่องเที่ยวของโลก ทั้งจากองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization : WTO) สมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้นเอเชียแปซิฟิก (Pacific Asia Travel Association : PATA) มีความตระหนักในผลกระทบที่เกิดขึ้น จึงได้ช่วยกันเสนอความคิดต่อการจัดการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อยังคงรักษาระบบนิเวศต่อไปได้อย่างยั่งยืนได้ จึงเกิดกระแสความคิดที่สำคัญต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน 3 ด้าน คือ

1. กระแสความต้องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น
2. กระแสความต้องการของนักท่องเที่ยวในการศึกษาเรียนรู้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น
3. กระแสความต้องการให้ประชาชนในท้องถิ่น เจ้าของแหล่งท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อให้เกิดการรับผิดชอบและได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน

จากกระแสความคิด 3 ประการนี้ นภดล ภาคพรต (2547) ได้เสนอว่าเป็นแนวทางทำให้เกิดแนวคิดการพัฒนารูปแบบการท่องเที่ยวแนวใหม่ที่ป้องกันผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และเพื่อรักษาระบบนิเวศของธรรมชาติ นั่นคือ การท่องเที่ยวสีเขียว (Green Tourism) หรือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) ซึ่งเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่มีกรอบและโครงสร้างเล็กๆ รวมกัน แล้วสามารถนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนได้ นักวิชาการจากสมาคมส่งเสริมการท่องเที่ยวภาคพื้นแปซิฟิก (PATA) องค์การการท่องเที่ยวโลก (WTO) และนักวิชาการในอุตสาหกรรมทั้งจากยุโรป สหรัฐอเมริกา ต่างให้คำจำกัดความของ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) บนพื้นฐานองค์ประกอบว่าเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible) ในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ (Natural-Based Tourism) มีการจัดการสิ่งแวดล้อม (Environmental Management) และการให้ความรู้การศึกษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Environmental Education-based Tourism) โดยประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการ

(Community-based Participation) ร่วมคิด ร่วมดำเนินการ ได้รับผลประโยชน์ และบำรุงรักษา เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศไทยก็อยู่ในสภาพเดียวกัน จึงได้รับเอา แนวความคิดต่อการจัดรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่คือ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism) เข้ามา เผยแพร่ ครั้งนั้นฝ่ายวางแผนและพัฒนาการท่องเที่ยว การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ยังมีได้บัญญัติศัพท์ แต่ต้องการให้รูปแบบการท่องเที่ยวที่รักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อันเป็นการท่องเที่ยวที่มีคุณภาพได้เผยแพร่และรับรู้สู่สาธารณชนทุกระดับ จึงเสนอความหมายไว้ว่า เป็นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ หมายถึง การอนุรักษ์ทั้งธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ต่อมาในปี พ.ศ. 2540 ราชบัณฑิตยสภาได้แปลความหมายของคำว่า "Ecotourism" หมายถึง "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" ซึ่งเป็นการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ และตรงกับความหมายด้วย ได้ใช้คำนี้ มาโดยตลอด (นาคดล ภาคพรต, 2547)

2. ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กล่าวว่า การท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ หรืออาจเรียกว่า "การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ" มาจากคำภาษาอังกฤษว่า "Ecotourism" ซึ่งเป็นคำที่ผสมกัน ระหว่างคำว่า Ecology หรือนิเวศวิทยา กับคำว่า Tourism หรือการท่องเที่ยว นอกจากนี้ ในวงการ การท่องเที่ยวยังมีการใช้คำภาษาอังกฤษอื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่ "Nature Tourism" หรือ "Bio-tourism" หรือ "Green Tourism" แทน "Ecotourism" ได้เช่นกัน เพื่อบ่งบอกให้เห็นว่าเป็น การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (Sustainable Tourism) โดยได้กำหนดความหมายว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น และแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยวโดยมีกระบวนการ เรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งเน้นให้เกิด จิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีสาระสำคัญ ดังนี้

1. แหล่งท่องเที่ยวที่จะส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ควรเป็นพื้นที่ ธรรมชาติที่มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม และอาจรวมไปถึง แหล่งประวัติศาสตร์ โบราณคดี และวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่ธรรมชาตินั้นด้วย
2. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่ทุกฝ่ายมีความรับผิดชอบต่อ สภาพแวดล้อมธรรมชาติ และระบบนิเวศ โดยเป็นการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายหรือทำให้ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรม

3. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเน้นให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัส หรือมีประสบการณ์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติโดยตรง และเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้ศึกษาเรียนรู้สภาพแวดล้อมธรรมชาติ ซึ่งนอกจากจะได้รับความพึงพอใจแล้ว ยังเป็นการสร้างจรรยาบรรณด้านสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

4. การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องเป็นการท่องเที่ยวที่ให้ประโยชน์กลับคืนสู่ธรรมชาติ และการอนุรักษ์ธรรมชาติ ในขณะที่เดียวกันจะเอื้อประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นทั้งทางตรงและทางอ้อม นอกจากนี้ จะมุ่งเน้นที่คุณค่าของธรรมชาติหรือลักษณะเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเป็นสิ่งดึงดูดนักท่องเที่ยว ไม่ใช่เน้นที่การเสริมแต่ง หรือการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ

ศุภยวิชัยปาไม้, 2538, หน้า 32 อ้างอิงใน Elizabeth, 1991 ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า การท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เอื้อประโยชน์ต่อการอนุรักษ์อันเนื่องมาจากการมีรายได้สำหรับการดูแลรักษาพื้นที่ การสร้างงานให้ชุมชนหรือท้องถิ่น และการสร้างจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม

ภราเดช พงศ์วิเชียร (2539, หน้า 4 - 7) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวในพื้นที่ที่เป็นธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น มีขอบเขตซึ่งจำกัด โดยรูปแบบและสถานที่ ตลอดจนในเรื่องกลุ่มท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2542, หน้า 2) ให้ความหมายว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หมายถึง การท่องเที่ยวอย่างมีความรับผิดชอบในแหล่งธรรมชาติ มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว โดยมีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของท้องถิ่น เพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2543, หน้า 12) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การท่องเที่ยวเชิงนิเวศหมายถึง การท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวทุกแห่ง ทุกประเภท โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาและชื่นชม เพลิดเพลินกับสภาพธรรมชาติ สังคม วัฒนธรรมบนพื้นฐานของการให้ความรู้แก่ผู้เกี่ยวข้อง ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกให้ทุกฝ่ายได้รับมิตรชอบต่อระบบนิเวศอย่างยั่งยืน

3. หลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

วรรณภา วงษ์วานิช (2539, หน้า 76 - 77) ได้กำหนดหลักสำคัญของการจัดการการท่องเที่ยวแบบ Ecotourism ว่ามีดังนี้

1. การกำหนดเขตของกิจกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการท่องเที่ยว (Zoning of the Various Activities) โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาช่วย เช่น ระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ (Geographical Information System -GIS)

2. การควบคุมนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบนิเวศที่มีความเปราะบางทางธรรมชาติ (Fragile Ecosystem) โดยคำนึงถึงความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่

3. การจัดเตรียมข้อมูลที่เป็นประโยชน์สำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งในแง่การอนุรักษ์ธรรมชาติและประสบการณ์ท่องเที่ยว เช่น การเล่าประวัติย่อๆ ของชุมชน หรือแหล่งท่องเที่ยว ก่อนหรือระหว่างการเดินทางไปถึง ตลอดจนลักษณะที่สำคัญๆ ของพื้นที่นั้นๆ หรืออาจจัดตั้งศูนย์ให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ ซึ่งอาจมีทั้งภาพนิ่ง วิดิทัศน์ หรือแผ่นพับ เพื่อให้ภาพรวมหรือข้อมูลพื้นฐานของแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวกำลังจะไปเยือน

4. ส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงเพิ่มขึ้น เพื่อช่วยลดความแออัดให้กับพื้นที่ท่องเที่ยวหลัก

5. การนำกฎหมายมาบังคับใช้อย่างจริงจังสำหรับผู้กระทำผิด เช่น การตัดต้นไม้ทำลายป่า การลักลอบเก็บหรือมีปะการังและพันธุ์สัตว์น้ำที่หายากไว้ในครอบครอง การล่าสัตว์ในเขตหวงห้าม ฯลฯ

6. การควบคุมสิ่งก่อสร้างต่างๆ ในบริเวณแหล่งท่องเที่ยวให้มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมรวมทั้งการควบคุมระบบกำจัดขยะสิ่งปฏิกูล และน้ำเสียจากสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539, หน้า 8) กล่าวถึงหลักการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 8 ประการ ดังนี้

1. มีพื้นฐานอยู่บนธรรมชาติ วัฒนธรรม และชุมชน
2. มีการบริหารจัดการที่ยั่งยืน
3. คำนึงถึงสังคมวัฒนธรรม
4. ให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวและคนในท้องถิ่น
5. คนท้องถิ่นได้รับประโยชน์
6. คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม
7. แหล่งท่องเที่ยวต้องเป็นแหล่งของแท้ดั้งเดิม
8. นักท่องเที่ยวมีความพอใจ

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540, หน้า 1-10) ได้กล่าวถึงหลักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมี 4 หลักการด้วยกัน คือ

1. เป็นการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เป็นหลักที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ทั้งนี้รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ

2. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม การจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม และการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต

3. เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ตลอดเวลาโดยมีการให้การศึกษา ประสบการณ์ความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องต่อนักท่องเที่ยวและประชาชนท้องถิ่นและผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง

4. เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแข็งขันเกือบตลอดกระบวนการ เพื่อก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อท้องถิ่น โดยประโยชน์ต่อท้องถิ่นที่ได้หมายความถึงการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทนเพื่อกลับมาบำรุงรักษาจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย และในที่สุดแล้วท้องถิ่นสามารถควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากท้องถิ่นในระดับหมู่บ้าน (Grass Root) ถึงการปกครองท้องถิ่น

4. องค์ประกอบและวัตถุประสงค์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

นภดล ภาคพรต (2547) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ 4 ข้อ ดังนี้

4.1 **องค์ประกอบด้านพื้นที่** เป็นลักษณะเฉพาะประการหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ คือ การมุ่งเน้นในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เพื่อประสานการท่องเที่ยวกับความพอใจในการเรียนรู้และสัมผัสกับระบบนิเวศ (Eco-system) อาจมีบางแห่งที่รวมเอาลักษณะวัฒนธรรมที่มีวิถีชีวิตแบบธรรมชาติ หรือเป็นส่วนหนึ่งในระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ไว้ (Nature-based Tourism) โดยเฉพาะ แม้ว่าจะมีความคาบเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ (Natural Tourism) จึงไม่ใช่การท่องเที่ยวเชิงนิเวศทั้งหมด ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการจัดการการท่องเที่ยว นั้น ๆ ด้วย อาจเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (Identity or Authentic or Endemic or Unique) ธรรมชาตินั้น อาจรวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ (Eco-system) ในพื้นที่ด้วย

4.2 **องค์ประกอบด้านการจัดการ** เป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsible Travel) โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและอัตลักษณ์ท้องถิ่น ซึ่งมีการจัดการที่ยั่งยืนครอบคลุมไปถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัด

มลพิษ และควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต จึงเป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างยั่งยืน (Sustainable Managed Tourism) เพื่อให้เกิดเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อ (Responsibly Travel) ที่ไม่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น

4.3 องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีกระบวนการเรียนรู้ (Learning Process) โดยมีการให้การศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ ความประทับใจ เพื่อสร้างจิตสำนึกที่ถูกต้องกับผู้เกี่ยวข้อง นักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการธุรกิจท่องเที่ยว จึงเป็นการท่องเที่ยวด้านสิ่งแวดล้อมศึกษา (Environmental Education-based Tourism)

4.4 องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วม เป็นการท่องเที่ยวที่มีการคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นหรือชุมชนท้องถิ่น (Involvement of Local Community of People Participation) ที่มีบทบาทในมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติตามแผน และร่วมได้รับประโยชน์อย่างเสมอภาค คอยติดตามตรวจสอบ รวมถึงร่วมบำรุงรักษาทรัพยากรท่องเที่ยว อันจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ในท้องถิ่น ทั้งการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต และการได้รับผลตอบแทน เพื่อนำกลับมาบำรุงรักษาและจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้วย ในที่สุดแล้วท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ ท้องถิ่นในที่นี้เริ่มต้นจากระดับฐานราก (Grass Root) คือ องค์กรชุมชนจนถึงการปกครองส่วนท้องถิ่น และอาจรวมไปถึงการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (Community Participation-based Tourism)

หากการท่องเที่ยวใดมีองค์ประกอบที่สมบูรณ์ตามลักษณะดังกล่าวข้างต้น จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไป ความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนอาจกลายเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบอื่น ๆ

5. กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

5.1 กิจกรรมหลัก

5.1.1 กิจกรรมการเดินป่า (Hiking/Trekking)

5.1.2 กิจกรรมศึกษาธรรมชาติ (Nature Education)

5.1.3 กิจกรรมถ่ายภาพธรรมชาติ บันทึกเทปวิดีโอ เทปเสียงธรรมชาติ (Nature Photography, Video Tapping and Sound of Nature Audio Taping)

5.1.4 กิจกรรมส่อง/ดูนก (Bird Watching)

5.1.5 กิจกรรมศึกษา/เที่ยวถ้ำ (Cave Exploring/Visiting)

5.1.6 กิจกรรมศึกษาท้องฟ้าและดาราศาสตร์ (Sky Interpretation)

5.1.7 กิจกรรมล่องเรือศึกษาธรรมชาติ (Boat Sightseeing)

5.1.8 กิจกรรมพายเรือแคนู/เรือคายัค/เรือใบ

(Canoeing/Kayak/Browbeating/Sailing)

5.1.9 กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น (Snorkel Skin Diving)

5.1.10 กิจกรรมดำน้ำลึก (Scuba Diving)

5.2 กิจกรรมเสริม

5.2.1 กิจกรรมชมทิวทัศน์ธรรมชาติในบรรยากาศที่สงบ (Relaxing)

5.2.2 กิจกรรมขี่จักรยานตามเส้นทางธรรมชาติ (Terrain/Mountain Biking)

5.2.3 กิจกรรมปีน/ไต่เขา (Rock/Mountain Climbing)

5.2.4 กิจกรรมพักแรมด้วยเต็นท์ (Tent Camping)

5.2.5 กิจกรรมเครื่องร่อนขนาดเล็ก (Hang Glider)

5.2.6 กิจกรรมล่องแพยาง/แพไม้ไผ่ (White Water Rafting)

5.2.7 กิจกรรมพักผ่อนรับประทานอาหาร (Picnicking)

5.2.8 กิจกรรมเที่ยวน้ำตก (Waterfall Visit/Exploring)

5.2.9 กิจกรรมวินด์เซิร์ฟ (Windsurfing)

6. ชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ปรัชญากรณ์ ไชยคช (2546) กล่าวถึงชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ถือเป็นนโยบายแห่งความหมายใหม่ที่ชุมชนเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีส่วนร่วมในการจัดการในระยะเวลาไม่นานนักก่อนหน้านี้ ความเข้าใจของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเป็นเพียงเรื่องของการเดินทางเท่านั้น โดยที่ไม่ได้มองในมุมกลับว่า ถ้าชุมชนจะต้องเข้ามาจัดการการท่องเที่ยวเอง จะต้องดำเนินการอย่างไร จะจัดการกับมันอย่างไร และอะไรคือเป้าหมาย หลายชุมชนจึงเข้าใจว่าเป็นภาระหน้าที่ของรัฐต่อการจัดการ การพัฒนา การส่งเสริมชุมชน ขาดการมีส่วนร่วม ขาดการวางแผนในทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ ไม่ให้ความสำคัญว่าจะเกิดอะไรกับชุมชน กับทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว วิธีชีวิต องค์ความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับผลกระทบสืบเนื่องจากชุมชนขาดองค์ความรู้ ขาดที่ปรึกษา ขาดผู้นำที่มีศักยภาพ กลไกรัฐไม่เอื้อประโยชน์ ขาดเครื่องมือที่จะเข้าไปจัดการ โดยเฉพาะชุมชนที่ต่างวัฒนธรรม รวมถึงชุมชนที่อยู่ห่างไกลเมืองที่เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวตามภาคต่างๆ ดังนั้น การจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชนจึงเป็นเรื่องห่างไกลในอดีต รายละเอียดที่จะกล่าวต่อไปนี้จะแสดงให้เห็นว่าชุมชนสามารถมีบทบาทต่อการ

ท่องเที่ยวในชุมชนของตนเอง โดยต้องอาศัยความรู้และความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่างๆ และผลกระทบของการท่องเที่ยวที่มีต่อชุมชน ดังนี้

6.1 บทบาทของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยว

ปรัชญากรณ์ ไชยคช (2546) กล่าวถึงการพิจารณาบทบาทของชุมชนที่จะเข้าไปร่วมส่งเสริมหรือดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแล้ว แบ่งพอสังเขปได้ 2 ส่วน คือ บทบาทตามกฎหมายที่มีปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญ และบทบาทของชุมชนทางสังคม ซึ่งถือเป็นกลไกที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งที่ชุมชนสามารถนำมาเป็นเครื่องมือในการส่งเสริม ดำเนินการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยอาศัยกระบวนการที่เริ่มจากการแลกเปลี่ยนข้อมูลร่วมกันของคนในชุมชน จัดเวทีชาวบ้านเรียนรู้จากประสบการณ์ และภูมิปัญญาท้องถิ่น การทำวิจัยชุมชนของคนในชุมชนเอง การสร้างเครือข่าย เป็นต้น โดยยึดพื้นฐานการเรียนรู้ต่อการอนุรักษ์ ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมที่มีอยู่ในสังคมท้องถิ่น มุ่งสู่ความยั่งยืน

เลิศชาย ศิริชัย (2545) ได้เสนอแนวคิดถึงสิ่งที่ต้องคำนึงถึงเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกับชุมชนว่ามีอยู่หลายประการ ได้แก่

1. การทบทวนตนเอง ชุมชนพร้อมหรือไม่ในเรื่องการจัดการการท่องเที่ยว และจำเป็นหรือไม่ที่ทุกชุมชนจะต้องมีการจัดการการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นกระแสที่เข้าสู่ชุมชน
2. ชุมชนยังต้องการหนุนเสริม เมื่อมีการส่งเสริมให้เกิดการจัดการแล้วต้องเป็นที่ปรึกษาเพื่อให้ชุมชนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง
3. เครื่องมือการเรียนรู้ มองว่าสังคมยังขาดการเรียนรู้ต้องสร้างเครื่องมือการเรียนรู้ให้เกิดปัญหาในการพร้อมรับกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นภายในชุมชน การท่องเที่ยวอาจเป็นเพียงเครื่องมือในการพัฒนาทางความคิด คิดร่วม ทำร่วม สร้างการเรียนรู้ภายในชุมชน
4. ผลกระทบ ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยว เช่น การเข้าไปของวัฒนธรรมใหม่อย่างเรื่องของกางเกงขาสั้น ทรัพยากรที่เสื่อมโทรมไป ปัญหาขยะ
5. ประสานการมีส่วนร่วม เนื่องจากเรื่องการท่องเที่ยวเกี่ยวกับฐานทรัพยากร ซึ่งทุกคนเป็นเจ้าของ ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการประสานให้ผู้เกี่ยวข้องเข้ามารับทราบ และร่วมดำเนินการมิให้เกิดเป็นความขัดแย้งขึ้นในภายหลัง
6. กลไกการจัดการและการกระจายรายได้ ต้องมีกลไกการจัดการที่สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้าไปในชุมชนได้ และมีการกระจายรายได้อย่างเท่าเทียมเป็นธรรม เพราะเรื่องเงินมักจะเข้าไปทำลายความสัมพันธ์ภายในชุมชนได้ง่าย

ด้วยธรรมชาติของมนุษย์ที่มีความอยากรู้อยากเห็น ต้องการ ผ่อนคลาย ความเครียด จึงทำให้มนุษย์อยากท่องเที่ยว ซึ่งแต่เดิมนั้นการท่องเที่ยวเป็นไปด้วยตนเอง ต่อมา

จึงถูกพัฒนาขึ้น สร้างขึ้น ทำให้มนุษย์ไม่สามารถสรรหามาได้ด้วยตนเอง ต้องผ่านกระบวนการพาไป โดยมีเงินเป็นค่าตอบแทน กลายเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่ต้องมีผู้ซื้อ ผู้ขาย การจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นเรื่องละเอียดอ่อนที่ต้องคิดให้รอบคอบมาก เนื่องจากการเปิดรับคนอื่นเข้ามาจะส่งผลกระทบต่อชุมชน และส่วนรวมเป็นอย่างมาก เช่น วัฒนธรรมใหม่ ๆ ที่เข้าไปแบบไม่เคารพชุมชน หน้าซำยังมักคำนึงถึงตัวแปรเรื่องเงินเป็นหลัก กลับกลายเป็นความขัดแย้งในระยะยาว เลิศชาย ศิริชัย (2545) จึงได้เสนอแนวทางในการปฏิบัติของชุมชนซึ่งควรดำเนินการบนฐานต่อไปนี้

1. ต้องเข้าใจชุมชนอย่างลึกซึ้ง มีการทบทวนทุนเดิมในชุมชนว่ามีอะไรบ้าง ทั้งทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางธรรมชาติ และทุนทางสติปัญญา ทุนทางการเงินเป็นอย่างไร และสร้างสรรค์การท่องเที่ยวบนวิถีชุมชน มิใช่เพียงเพื่อการตอบสนองของความ ต้องการ ของนักท่องเที่ยวซึ่งเป็นความสัมพันธ์เชิงอำนาจ แต่ไปแบบเยียมเยียน แบบญาติ ไม่มีทิวไร ไม่มีคนนำเที่ยว ที่สำคัญคือ การเข้าไปแบบเคารพในความเป็นชุมชน จึงจะสามารถรักษาทุนของชุมชนไว้ได้อย่างยั่งยืน

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน ไม่ใช่การทำคนเดียว ต้องมีการเกี่ยวข้องกับชุมชน และพันธมิตรเข้าไปร่วมดำเนินการเป็นสำคัญ

3. มองรายได้เป็นเรื่องรอง หากในชุมชนคำนึงถึงแต่ผลประโยชน์ที่พึงจะได้ "เงิน" ก็จะกลายเป็นตัวทำลายความสัมพันธ์ของชุมชน มากกว่าการสร้างเสริมชุมชน

ควรคำนึงว่าจำเป็นหรือไม่ที่ทุกชุมชนต้องเปิดการท่องเที่ยว และเลือกที่จะให้ใครเป็นผู้กำหนดการท่องเที่ยวหากเลือกที่จะกำหนดตามความต้องการของนักท่องเที่ยวเราต้องยอมที่จะสูญเสียทุนต่างๆ ที่เรามีอยู่ ยอมที่จะสูญเสียความเป็นตัวเอง แต่หากว่าชุมชนสามารถเลือกที่จะกำหนดตัวเอง ความเป็นตัวตนของชุมชนก็จะยังคงอยู่ และสามารถรักษาทุนของชุมชนไว้ได้อย่างยั่งยืน

6.2 แหล่งข้อมูลความรู้ที่ชุมชนจะนำมาจัดการกับการท่องเที่ยว

เมื่อชุมชนมีความมุ่งมั่นที่จะดำเนินการด้านการท่องเที่ยวแล้ว แหล่งความรู้เหล่านี้จะเป็นประโยชน์ คือ (ปรัชญากรณ์ ไชยคช, 2546)

6.2.1 การเรียนรู้ภายในชุมชน การเรียนรู้ที่สำคัญของชุมชนที่จะจัดการกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ต้องเริ่มจากการเรียนรู้ภายในชุมชนก่อน จนเกิดความเข้าใจว่าชุมชนมีเป้าหมายที่จะดำเนินการอย่างไร ชุมชนจะได้อะไรจากการดำเนินการ โดยที่คนในชุมชนต้องจัดประชุมโต๊ะกลม ร่วมปรึกษา ร่วมหารือ กำหนดวัตถุประสงค์ กำหนดเป้าหมายให้ชัดเจน เมื่อเกิด

ความชัดเจนทั้งนโยบายและเป้าหมายและวิสัยทัศน์แล้ว ขั้นตอนไปชุมชนจะต้องอาศัยพันธมิตร หรือ เครือข่ายที่เกี่ยวข้องร่วมกันจัดการ

6.2.2 หน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง การดำเนินกิจกรรมใดๆ ที่ชุมชนจะริเริ่ม หรือ ดำเนินการซึ่งก่อให้เกิดความผูกพันต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยั่งยืน การกำหนด มาตรฐาน มาตรการบังคับใช้กฎหมาย เพื่อรักษาทรัพยากรธรรมชาติ วัฒนธรรมท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพได้มาตรฐานสากลแล้ว หน่วยงานภาครัฐจะต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประเด็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หน่วยงานภาครัฐ จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ประเด็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ หน่วยงานที่จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรงที่สำคัญ คือ หน่วยงานของรัฐในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เทศบาล องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เป็นต้น หน่วยงานเหล่านี้ มีอำนาจตามหน้าที่ มีกฎหมายที่มีผลบังคับใช้ และมีงบประมาณที่จะดำเนินการ ดังนั้น การพัฒนา ใดๆ ที่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ชุมชนจะต้องนำเสนอและผ่านการเห็นชอบ หรือร่วมหารือกับหน่วยงาน เหล่านี้ หน่วยงานที่รับผิดชอบด้านการท่องเที่ยว คือ กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา การท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย ซึ่งมีภาระหน้าที่หลักต่อการพัฒนา อนุรักษ์ฟื้นฟู และส่งเสริมการท่องเที่ยว ของประเทศ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ดำเนินการโดยชุมชน เป็นโจทย์หนึ่ง que การท่องเที่ยวแห่ง ประเทศไทยเข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรง การจัดทำแผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ดำเนินการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นับเป็นอีกภารกิจหนึ่ง que การท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย ได้ดำเนินการเพื่อเพิ่มความชัดเจนให้กับชุมชนที่จะดำเนินการ การท่องเที่ยว บทเรียน ประสบการณ์เหล่านี้ ชุมชนต้องเรียนรู้เพื่อนำมาเป็นองค์ความรู้ ฐานข้อมูลในการจัดการ การท่องเที่ยว

6.2.3 สถาบันการศึกษาในพื้นที่ สถาบันการศึกษาในพื้นที่เป็นแหล่งรวม องค์ความรู้ที่สำคัญของชุมชนทุกแขนง รวมถึง การท่องเที่ยวเชิงนิเวศการพัฒนาหลาย ๆ โครงการ ที่เกิดขึ้นหลาย ๆ พื้นที่ของประเทศเกิดความผิดพลาด การขัดแย้งและต่อต้านทำให้โครงการนั้น ไม่สำเร็จตามกำหนดการ อันสืบเนื่องมาจากการขาดคำแนะนำ ข้อปรึกษาจากสถาบันการศึกษา หรือนักวิชาการที่มีความชำนาญเฉพาะสาขา การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นแขนงวิชาหนึ่ง ที่ ต้องอาศัยองค์ความรู้เฉพาะด้านในการพัฒนา

6.2.4 ภาคเอกชน หลังจากที่ชุมชนได้จัดตั้งองค์กรชุมชนเตรียมความพร้อม ที่จะนำเสนอรูปแบบของการท่องเที่ยวแล้ว ภาคเอกชนถือว่า มีความสำคัญต่อชุมชนที่จะช่วย เชื่อมต่อกับภาคการตลาด ที่จะตัวสินค้าและกิจกรรมออกสู่การเรียนรู้ของผู้บริโภค อาจกล่าวได้ว่า

จุดด้อย หรือจุดอ่อนของชุมชนหลาย ๆ ชุมชนที่ดำเนินการด้านการท่องเที่ยว คือ การตลาด ซึ่งเป็นศาสตร์ที่ชุมชนยังขาดความเข้าใจต่อการจัดการ ภาคเอกชนซึ่งมีความถนัด ความชำนาญสามารถที่จะช่วยสานประโยชน์ให้เกิดกับชุมชนได้ นอกจากนี้ยังรวมถึงบทบาทของ องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) ด้วย

นอกจากหน่วยงานที่กล่าวในเบื้องต้นแล้ว ความรู้ที่ชุมชนควรเรียนรู้ในการดำเนินการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังรวมถึงระบบบัญชี ชุมชน ความเข้าใจเรื่องการท่องเที่ยว การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรม การบริการ การตลาด ประชาสัมพันธ์ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ชุมชนต้องรู้ศักยภาพตัวเอง และอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการบริหารที่ดี

6.3 ผลกระทบต่อชุมชนจากการท่องเที่ยว

ปรัชญากรณ์ ไชยคช (2456) กล่าวถึงผลกระทบของการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นต่อชุมชนว่า กระแสการเดินทางจากนักท่องเที่ยวต่างถิ่นต่างวัฒนธรรม เข้าไปสู่ชุมชนที่มีความแตกต่างทางด้านประเพณี วัฒนธรรม ความเชื่อ การพัฒนาเพื่อก่อให้เกิดมาตรฐานในผลิตภัณฑ์ที่จะนำเสนอแก่นักท่องเที่ยว การจัดเตรียมพื้นที่เพื่อให้บริการ การเกิดขึ้นของกิจกรรมเหล่านี้ ซึ่งได้มาจากการพัฒนาทั้งรูปธรรมและนามธรรม ล้วนก่อให้เกิดผลกระทบกับชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ชุมชนจะได้รับทั้งข้อดีและข้อเสีย ผลกระทบที่เกิดขึ้น เช่น

6.3.1 ผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม ส่วนที่ดี คือ ทำให้เกิดเครือข่าย เกิดความเข้าใจ เกิดการเรียนรู้ เกิดการสำนึกว่าสิ่งแวดล้อมสำคัญกับมนุษย์อย่างไร แต่ในขณะเดียวกันการท่องเที่ยวที่ไม่คำนึงถึงความสามารถในการรองรับของพื้นที่ ก็ทำให้สิ่งแวดล้อมเสื่อมลงไปด้วย

6.3.2 ผลกระทบด้านวัฒนธรรม ผลแบ่งบวก ประเพณีวัฒนธรรมของชุมชนได้รับการเผยแพร่ ชุมชนเกิดความหวงแหน ได้รับการสืบทอด ส่วนผลแง่ลบที่ได้รับจากการท่องเที่ยวก็คือ วัฒนธรรมถูกนำมาจัดฉาก ทำให้เสื่อมศรัทธาด้อยค่า

6.3.3 ผลกระทบด้านสังคม ชุมชนหันมาพูดคุยกันมากขึ้น เกิดเครือข่ายเรียนรู้มากขึ้น มีวิถีคิดที่เก่งขึ้น รู้เท่าทันกระแสที่มาจากข้างนอกมากขึ้น แต่ในขณะเดียวกันก็มีแรงกดดันจากภายนอกเพิ่มขึ้นด้วย เช่น ผู้ประกอบการธุรกิจที่จะเข้าไปดำเนินการ

6.3.4 ผลกระทบด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยวทำให้ชุมชนมีอาชีพเสริม สร้างงานใหม่ เกิดการกระจายรายได้ ในทางกลับกันบางครั้งเศรษฐกิจที่เข้ามาก็เอื้อให้เกิดการขัดแย้ง การแข่งขัน การแย่งชิงการใช้ทรัพยากรกันในชุมชน

ชุมชนกับการจัดการการท่องเที่ยว ถือเป็นประเด็นใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคมไทย โดยเฉพาะสังคมชนบทที่มีข้อจำกัดในด้านของการรับรู้ข้อมูล ข่าวสารขาดช่องทางของ

การเรียนรู้ โดยยังคงอาศัยความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน ฯลฯ อย่างหนึ่งที่ชุมชนจะต้องตระหนักในบทบาท คือ ชุมชนจะต้องเรียนรู้ร่วมกันให้ได้ ตกลงกันให้ได้ เนื่องจากการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีความเปราะบาง และพร้อมที่จะก่อให้เกิดความขัดแย้งจากผลประโยชน์ได้ตลอด ถ้าหากชุมชนเอาผลประโยชน์ ผลกำไรที่จะได้มาเป็นที่ตั้ง เหมือนกับหลายชุมชนที่กำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน ชุมชนควรตระหนักว่า การท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น เป็นผลทางอ้อมที่เกิดขึ้นจากผลของการอนุรักษ์ สืบทอดรักษาไว้ซึ่งมรดกทางธรรมชาติ มรดกทางวัฒนธรรม เอกลักษณ์ อัตลักษณ์ถูกนำมาแปลงเป็นกิจกรรมเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชน ดังนั้นชุมชนจึงควรบริโภคและใช้สอยทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

1. ความหมายของการจัดการการท่องเที่ยวโดยชุมชน

การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ การท่องเที่ยวที่คำนึงถึงความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อม สังคม และวัฒนธรรม กำหนดทิศทางโดยชุมชน จัดการโดยชุมชน เพื่อชุมชนและชุมชนมีบทบาทเป็นเจ้าของ มีสิทธิในการจัดการดูแลเพื่อให้เกิดการเรียนรู้แก่ผู้มาเยือน (โครงการท่องเที่ยวเพื่อชีวิตและธรรมชาติ, 2540)

สินธุ์ สโรบล (2546) กล่าวว่า การท่องเที่ยวโดยชุมชน คือ ทางเลือกในการจัดการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง การท่องเที่ยวบนฐานความคิดที่ว่า ชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้เสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุนหรือปัจจัยในการจัดการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ ความสามารถในการดำเนินงาน ตั้งแต่ การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปทบทวน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืนสู่คนรุ่นลูกหลานและเกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่น ตลอดจนถึงความสามารถในการรับรองของธรรมชาติเป็นสำคัญ

2. ประเภทของการท่องเที่ยวโดยชุมชน

หากพิจารณาทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นแล้ว สามารถแยกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ 7 ประเภท คือ (จำไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2547)

2.1 แหล่งธรรมชาติที่มีความสวยงามโดดเด่น เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น ป่า เขา น้ำตก ถ้ำ ทะเล

- 2.2 แหล่งโบราณคดี / แหล่งประวัติศาสตร์ / ศาสนสถานที่สวยงาม
- 2.3 พิพิธภัณฑสถาน
- 2.4 งานบุญพื้นบ้าน งานประเพณีพื้นเมืองในรอบปี (12 เดือน)
- 2.5 ภูมิปัญญาพื้นบ้าน วิถีชีวิตพื้นบ้าน และการประกอบอาชีพหลักในชุมชน
- 2.6 ไร่ นา สวนเกษตรต่างๆ และฟาร์มเลี้ยงสัตว์ต่างๆ
- 2.7 บุคลากรในท้องถิ่นที่มีความสามารถทำงานในธุรกิจท่องเที่ยว

อย่างมีคุณภาพในแต่ละสาขา เช่น บริการรถนำเที่ยว เรือนำเที่ยว บริการในร้านอาหาร และบริการนำเที่ยว (มัคคุเทศก์ท้องถิ่น หรือวิทยากรในท้องถิ่น) เป็นต้น ดังนั้น หากนำทรัพยากรการท่องเที่ยวในท้องถิ่นมาจัดรูปแบบการท่องเที่ยวก็เข้าหลักการการท่องเที่ยวชุมชนวิถีชีวิตชนบท แล้วสามารถจัดรูปแบบการท่องเที่ยวหลายหลาย ได้แก่

- 2.7.1 การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (Ecotourism)
- 2.7.2 การท่องเที่ยวเชิงเกษตร (Agrotourism)
- 2.7.3 การท่องเที่ยวเชิงธรณีวิทยา (Geotourism)
- 2.7.4 การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ (Historical Tourism)
- 2.7.5 การท่องเที่ยวชมงานวัฒนธรรมและประเพณี (Cultural & Traditional Tourism)
- 2.7.6 การท่องเที่ยวเชิงดาราศาสตร์ (Astrological Tourism)
- 2.7.7 การท่องเที่ยวเชิงทัศนศึกษาและศาสนา (Edu-Meditation Tourism)
- 2.7.8 การท่องเที่ยวเชิงกีฬา (Sports Tourism)
- 2.7.9 การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Health Tourism)
- 2.7.10 การท่องเที่ยวแบบพำนักระยะยาว (Longstay)

รูปแบบของการท่องเที่ยวทั้ง 10 ประเภทนั้น แต่ละประเภทยังสามารถจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว (Tourism Activities) ได้หลายหลากเช่นกัน ได้แก่ การท่องเที่ยวเดินป่าชมและศึกษาพรรณไม้/สมุนไพร/การดูนกดูแมลง/การพายแคนูและคายัค/การปีนเขา/การขี่จักรยานท่องเที่ยว/การขี่ม้า ี่ควาย/การฝึกช้าง/การเล่นเรือใบ/การเล่นบอลลูน/การล่องแก่งล่องเรือยาง/การเล่นเจ็ตสกี และสกีน้ำ/การดำน้ำ/การเล่นกอล์ฟ/การวาดภาพและถ่ายภาพ/การเรียนรู้ทำอาหาร เรียนศิลปะการแสดงสาขาต่างๆ/การนวดแผนไทย/การเรียนรู้และฝึกสมาธิ เป็นต้น

3. การมีส่วนร่วมของชุมชนกับการท่องเที่ยว

สุริพร พงษ์พานิช (2544) ได้เสนอบทบาทของชุมชนที่มีต่อการท่องเที่ยวไว้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการท่องเที่ยวนั้น ส่วนใหญ่มักจะเป็นการร่วมกันใช้ประโยชน์ หรือ

ได้รับประโยชน์ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งเท่านั้น การมีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดความยั่งยืนในการพัฒนาได้ จะต้องครบองค์ประกอบ 5 ประการ คือ

3.1 **ร่วมกันวางแผน** เป็นการร่วมคิดร่วมวางแผนจัดการเตรียมความพร้อมและสิ่งอำนวยความสะดวกในชุมชน ร่วมประชุมและลงความเห็นวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ภาคราชการนำเสนอเห็นด้วยหรือไม่ หากไม่เห็นด้วย มีข้อเสนอแนะควรทำอย่างไร หากท้องถิ่นใดที่ยังไม่มีการท่องเที่ยวแต่ต้องการให้เกิดขึ้น ก็ต้องร่วมกันคิดว่าชุมชนของตนมีอะไรเด่นแตกต่างจากชุมชนอื่น มีทรัพยากรอะไรที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้บ้าง ควรมีการจัดการอย่างไรบ้าง ควรแบ่งหน้าที่ใครทำอะไร ควรตั้งร้านค้าตรงไหน กี่หลัง ควรให้ใครเข้ามาขายได้บ้าง ควรจัดร้านค้าแผงลอยอยู่บริเวณไหนให้ดูเป็นระเบียบ ควรขายของราคาเท่าใด ควรจัดการด้านสิ่งแวดล้อมอย่างไรเพื่อป้องกันมลพิษ และความเสื่อมโทรมของแหล่งท่องเที่ยว เป็นต้น

3.2 **ร่วมกันปฏิบัติตามแผน** เมื่อมีการวางแผนแล้วสมาชิกในชุมชนทุกคนต้องร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ที่ตกลงกันได้ อาทิ การวางแผนลดขยะภายใน 1 ปี ก็จะต้องร่วมกันลงมือทำให้ได้ตามแผนนั้น

3.3 **ร่วมกันใช้ประโยชน์** สมาชิกทุกคนจะต้องมีสิทธิ์ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรท่องเที่ยวในท้องถิ่น จะต้องมีการจัดการผลประโยชน์ทั้งที่เป็นตัวเงินและวัตถุให้ประชาชนในท้องถิ่นอย่างทั่วถึงและเหมาะสม โดยคำนึงถึงความยุติธรรมและความเท่าเทียมกันเป็นหลักเมื่อทุกคนได้รับประโยชน์อย่างเหมาะสม ซึ่งหมายถึง การลงทุนลงแรงมากก็จะได้ประโยชน์มาก สิ่งนี้จะช่วยกระตุ้นให้กิจกรรมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นดำเนินต่อไปได้

3.4 **ร่วมติดตามและประเมินผล** เมื่อมีการดำเนินการแล้วย่อมจะมีปัญหาความไม่เข้าใจต่างๆ เกิดขึ้น จึงต้องร่วมแลกเปลี่ยนความคิดเห็นถ่ายทอดประสบการณ์ และร่วมกันประชุมหาวิธีการแก้ไขปัญหาเหล่านั้น

3.5 **ร่วมบำรุงรักษา** เมื่อมีการใช้ประโยชน์ทรัพยากรแล้ว ทุกคนต้องร่วมกันบำรุงรักษาด้วย หากละเลยปล่อยให้ทรัพยากรที่มีอยู่เสื่อมโทรมลง นักท่องเที่ยวก็จะไม่มาเยี่ยมเยือน ผลประโยชน์ที่เคยได้รับก็จะหมดไปเช่นกัน

การมีส่วนร่วมจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น จะประสบความสำเร็จได้ โดยทุกคนร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ เอกชน องค์การพัฒนาเอกชน ทุกฝ่ายต้องเปิดโอกาสให้ท้องถิ่นดำเนินการเอง จะต้องสนับสนุนความรู้ ให้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ และให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคเอกชนที่เป็นผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้องกับ

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ควรสนับสนุนกิจกรรมของชุมชนท้องถิ่นดำเนินการได้ราบรื่น และยั่งยืนขึ้น

4. แนวทางจัดการการท่องเที่ยวชุมชน

แนวทางจัดการการท่องเที่ยวทุกชุมชนท้องถิ่นมีเป้าหมาย คือ หาวิธีการเพิ่มจำนวนของนักท่องเที่ยว ทำอย่างไรจะให้นักท่องเที่ยวแวะเที่ยวจำนวนหลายวันและใช้จ่ายเงินเพิ่มขึ้นอย่างสม่ำเสมอตลอดปี และยั่งยืนตลอดกาลนับร้อยๆ ปีได้นั้น ชุมชนผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีวิธีจัดการดังนี้ (จำไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2547)

4.1 หลักการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน มีองค์ประกอบ 4 หลักการด้วยกัน คือ

4.1.1 การดำเนินธุรกิจท่องเที่ยวต้องคำนึงถึงขอบเขตความสามารถในการรองรับของพื้นที่ทั้ง ธรรมชาติ ชุมชนขนบธรรมเนียม ประเพณีวัฒนธรรม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวในแต่ละแห่งต่อคนต่อวัน

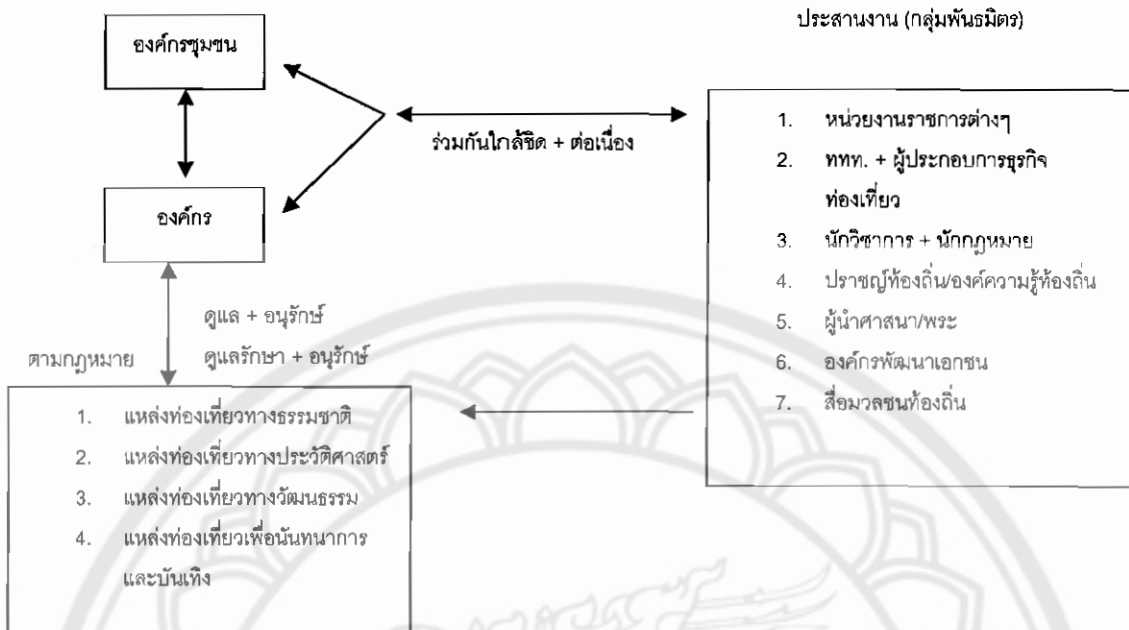
4.1.2 ควรตระหนักถึงกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีผลกระทบต่อ (ก่อปัญหาด้านลบ) ต่อชุมชน ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน (เอกลักษณ์และอัตลักษณ์)

4.1.3 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว ผู้เกี่ยวข้องทั้งผู้เป็นพันธมิตรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต้องประสานการจัดการร่วมกัน เพื่อลดผลกระทบต่อระบบนิเวศ ชุมชนขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชนต่อการท่องเที่ยว

4.1.4 การทำธุรกิจท่องเที่ยวนั้นต้องคำนึงถึง การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่นโดยการประสานงาน ประสานโครงการ และกำหนดแผนงาน นโยบายทางเศรษฐกิจ (เพิ่มรายได้) เพื่อให้ชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีอย่างยั่งยืน

4.2 วิธีการและขั้นตอนในการดำเนินงาน

วิธีการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนั้น ชุมชนควรดำเนินการตามแผนผังข้างล่างนี้ โดยมีขั้นตอนดังภาพ 2 ดังนี้

ภาพ 2 วิธีการดำเนินงานพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ที่มา จำไพพรรณ แก้วสุริยะ, 2547

ภาพ 2 อธิบายแนวทางในการดำเนินงานโดยยึดหลักของความยั่งยืนทั้ง 4 ประการในการวางแผนและจัดการวางแผนพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมนั้น องค์กรชุมชนจะต้องพูดคุย ปรีกษาหารือกับผู้ที่เกี่ยวข้องร่วมกันค้นหาจุดแข็งหรือความโดดเด่นของทรัพยากรการท่องเที่ยว ค้นหาจุดอ่อนและสภาพปัญหาและแนวทางการแก้ไข ปัญหา/มองหาโอกาสความเป็นไปได้ต่อการจัดการในอนาคต โดยคำนึงถึงการพัฒนาที่เกิดผลกระทบน้อยที่สุด (มีความสมดุล) ของสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่น

การกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจน การพัฒนาต้องมีความชัดเจนของการทำงานเพื่อรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ คุณภาพและคุณค่าของ (สิ่งแวดล้อม สังคม วัฒนธรรมและคงไว้ในอัตลักษณ์ท้องถิ่น) ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้รับความรู้ และมีประสบการณ์เพิ่มขึ้นทุกครั้งที่ไปเที่ยว รวมทั้งการยกระดับคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นโดยนำธุรกิจท่องเที่ยวเป็นอาชีพเสริม อันหมายถึงประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าเดิม

กำหนดผังและรูปแบบของสาธารณูปโภค และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ไม่ก่อผลกระทบทางภูมิณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น (ไม่เป็นสิ่งแปลกปลอมเข้าไป) โดยใช้มาตรการเพื่อ

รักษาคุณภาพของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม (กำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวและความสามารถในการรองรับของพื้นที่ (Carrying Capacity : CC) การประเมินผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม (Environmental Impact Assessment : EIA) การประเมินผลกระทบต่อสังคม (Social Impact Assessment : SIA) การประเมินผลกระทบต่อสุขภาพ (Health Impact Assessment : HIA)

จัดทำแผนพัฒนาที่สอดคล้องกับแผนแม่บทของท้องถิ่น จังหวัดและภูมิภาค โดยสำรวจศักยภาพ (สถานภาพ + คุณภาพ : ความโดดเด่นความสวยงามและสุนทรีภาพ) ของแหล่งท่องเที่ยว สำรวจตลาดการท่องเที่ยว เพื่อกำหนดแผนพัฒนา แผนปฏิบัติการ (ระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว) ให้สอดคล้องกับแผนการพัฒนาจังหวัดและแผนพัฒนาของกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

การพัฒนาบุคลากรต้องกำหนดแผนฯ และหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อให้บุคลากรที่ปฏิบัติงาน (ในธุรกิจท่องเที่ยวทั้ง 5 สาขา คือ ขนส่ง/ที่พัก/ร้านอาหาร/บริษัทนำเที่ยวและสินค้าของที่ระลึก) ต้องมีความรู้ความสามารถ มีมาตรฐานการทำงานในระดับสากล โดยการฝึกอบรม การดูงาน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่การบริการที่มีมาตรฐานสากล

ดำเนินการเขียนโครงการ เพื่อของบประมาณพัฒนาและส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยว เมื่อกลุ่มผู้รับผิดชอบการเขียนโครงการเพื่อของบประมาณได้รับมติจากชุมชนต่อกรวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ และวัฒนธรรมแล้ว ต้องจัดเตรียมงบประมาณ เพื่อใช้ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้จัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และได้รับผลประโยชน์อย่างเสมอภาค

การจัดการเพื่อพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืนนั้น ประชาชนในท้องถิ่น ผู้เป็นเจ้าของแหล่งท่องเที่ยวจะต้องร่วมกันคิดร่วมทำกับพหุภาคี โดยคำนึงถึงเป้าหมายต่อการพัฒนา คำนึงถึงการให้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาด เกิดประโยชน์สูงสุด ใช้ได้นานที่สุด มีปัญหาหรือผลกระทบน้อยที่สุด

แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

1. คำจำกัดความและความหมายการมีส่วนร่วมของชุมชน

การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่สมาชิกในชุมชนได้ร่วมกันตัดสินใจในสิ่งที่มีผลกระทบต่อชีวิตของบุคคล และชุมชนที่บุคคลนั้นอาศัยอยู่ การมีส่วนร่วม ถือเป็นโครงสร้างของระบอบประชาธิปไตย และมาตรฐานที่ใช้วัด ระดับประชาธิปไตยในสังคมนั้นๆ และยังหมายถึง สิทธิขั้นพื้นฐานของการเป็นประชากร (สุมาลี เพิ่มแพงพันธุ์ และยุพา พูนขำ, 2540)

สุรินทร์ คล้ายจินดา (2539) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่คนเข้ามาร่วมกิจกรรมในสภาพที่มีความต้องการความสนใจและเป้าหมายร่วมกัน ทั้งในทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง โดยเริ่มต้นด้วยการร่วมมือปรึกษาหารือ ลงมือปฏิบัติ และทำการประเมินผลแล้วเริ่มต้นใหม่เป็นเช่นนี้ไปเรื่อยๆ

อาคม อาจแสง (2546 หน้า 47) กล่าวเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมการพัฒนาต่างๆ เช่น กิจกรรมทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมเกิดขึ้นได้ในหลายลักษณะ หลายรูปแบบ หลายวิธีการแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ ทำให้นิยามและความหมายของการมีส่วนร่วมต่างกันไปบ้าง โดยมีผู้ให้ความหมายที่หลากหลาย และมีความแตกต่างกันไปตามความเข้าใจและประสบการณ์ของแต่ละบุคคล และองค์การสหประชาชาติกล่าวว่า การนิยามความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนควรจะมีลักษณะจำกัดเฉพาะในระบบเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองหนึ่งๆ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญดังกล่าวได้ขยายความมีส่วนร่วมของประชาชน ครอบคลุมประเด็น ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนครอบคลุมการสร้างโอกาสที่เอื้อให้สมาชิกทุกคนของชุมชนและสังคมได้ร่วมกิจกรรมซึ่งนำไปสู่และมีอิทธิพลต่อกระบวนการพัฒนาและเอื้อให้ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกัน

2. การมีส่วนร่วมสะท้อนการเข้ามาเกี่ยวข้องโดยสมัครใจ และเป็นประชาธิปไตยเอื้อให้เกิดความพยายามพัฒนาการแบ่งสรรผลประโยชน์จากการพัฒนาโดยเท่าเทียมกันและการตัดสินใจเพื่อกำหนดเป้าหมาย กำหนดนโยบาย และการวางแผน การดำเนินการโครงการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจไม่ว่าระดับท้องถิ่น ภูมิภาคและระดับชาติ จะช่วยก่อให้เกิดความเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ประชาชนลงทุนลงแรงกับประโยชน์ที่ดิน

4. ลักษณะของการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจผิดแปลกแตกต่างกันไปตามสภาพเศรษฐกิจของประเทศ นโยบายและโครงสร้างการบริหาร รวมทั้งลักษณะเศรษฐกิจสังคมของประชากร การมีส่วนร่วมของประชาชนมิได้เป็นเพียงเทคนิควิธีการ แต่เป็นปัจจัยสำคัญในการประกันให้เกิดกระบวนการพัฒนาที่มุ่งเอื้อประโยชน์ต่อประชาชน

ดังนั้น จากการที่มีผู้ให้นิยามข้างต้น จึงกล่าวได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่กลุ่มคนที่อยู่ในสังคมหรือชุมชนท้องถิ่นเดียวกัน ได้มีการตัดสินใจร่วมกันในเรื่องต่างๆ ที่มีผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นของตน โดยการร่วมมือกันและลงมือปฏิบัติ รวมทั้งประเมินผลให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

2. รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

การมีส่วนร่วมที่ดำเนินอยู่โดยทั่วไปสามารถสรุปได้เป็น 3 รูปแบบ คือ

2.1 การรับรู้ข่าวสาร (Public Information) การมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ประชาชนผู้มีส่วนได้เสียและบุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องได้รับการแจ้งให้ทราบถึงรายละเอียดของโครงการที่จะดำเนินการ รวมทั้งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ทั้งนี้การได้รับแจ้งข่าวสารดังกล่าวจะต้องเป็นการแจ้งก่อนที่จะมีการตัดสินใจในดำเนินโครงการ

2.2 การปรึกษาหารือ (Public Consultation) เป็นรูปแบบการมีส่วนร่วมที่มีการจัดการหารือระหว่างผู้ดำเนินการโครงการกับประชาชนที่เกี่ยวข้องและได้รับผลกระทบเพื่อที่จะรับฟังความเห็นและตรวจสอบข้อมูลเพิ่มเติมหรือประกอบการจัดทำรายงานการศึกษาผลกระทบสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้การปรึกษาหารือยังเป็นอีกช่องทางหนึ่งในการกระจายข้อมูลข่าวสารไปยังประชาชนทั่วไป และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความเข้าใจในโครงการและกิจกรรมมากขึ้น และเพื่อให้มีการให้ข้อเสนอแนะทางเลือกในการตัดสินใจ

2.3 การประชุมรับฟังความคิดเห็น (Public Meeting) ซึ่งการประชุมรับฟังความคิดเห็นมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชน และฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการหรือกิจกรรม และผู้มีอำนาจตัดสินใจในการทำโครงการหรือกิจกรรมนั้นได้ใช้เวทีสาธารณะในการทำ ความเข้าใจ และค้นหาเหตุผลที่จะดำเนินโครงการหรือกิจกรรมในพื้นที่นั้นหรือไม่ การประชุมรับฟังความคิดเห็นมีหลายรูปแบบ รูปแบบที่พบเห็นบ่อย ได้แก่

2.3.1 การประชุมในระดับชุมชน (Community Meeting) การประชุมลักษณะนี้จะต้องจัดขึ้นในชุมชนที่ได้รับผลกระทบจากโครงการ โดยเจ้าของโครงการหรือกิจกรรมจะต้องส่งตัวแทนเข้าร่วมเพื่ออธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงลักษณะโครงการและผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น และตอบรับข้อซักถาม การประชุมในระดับนี้อาจจะจัดในระดับที่กว้างขึ้นได้ เพื่อรวมหลายๆ ชุมชนในคราวเดียวกันในกรณีที่มีหลายชุมชนได้รับผลกระทบ

2.3.2 การประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ (Technical Hearing) สำหรับโครงการที่มีข้อโต้แย้งในเชิงวิชาการจำเป็นต้องมีการจัดการประชุมรับฟังความคิดเห็นในเชิงวิชาการ โดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะสาขาจากภายนอกเข้ามาช่วยอธิบายซักถาม และให้ความเห็นต่อโครงการ การประชุมอาจจะจัดขึ้นในที่สาธารณะทั่วไป ผลการประชุมจะต้องนำเสนอต่อสาธารณชน และผู้เข้าร่วมประชุมต้องได้รับทราบผลดังกล่าวด้วย

2.3.3 การประชาพิจารณ์ (Public Hearing) เป็นการประชุมที่มีขั้นตอนการดำเนินการที่ชัดเจนมากขึ้น เป็นเวทีในการเสนอข้อมูลอย่างเปิดเผยไม่มีการปิดบัง ทั้งฝ่ายเจ้าของโครงการ และฝ่ายผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากโครงการ การประชุมและคณะกรรมการจัดการ

ประชุมจะต้องมีองค์ประกอบของผู้เข้าร่วมที่เป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์และประเด็นในการพิจารณาที่ชัดเจน และแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบทั่วกัน ซึ่งอาจมาจากการร่วมกันกำหนด ขึ้นทั้งนี้รูปแบบการประชุมไม่ควรจะเป็นทางการมากนัก การจัดประชุมจึงอาจจัดในหลายวันและไม่จำเป็นต้องจัดเพียงครั้งเดียวหรือสถานที่เดียวตลอดไป

2.3.4 การร่วมในการตัดสินใจ (Decision Making) เป็นเป้าหมายสูงสุดของการมีส่วนร่วมของประชาชนซึ่งในทางปฏิบัติที่จะให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจต่อประเด็นปัญหานั้น ไม่สามารถดำเนินการให้เกิดขึ้นได้ง่ายๆ อาจดำเนินการให้ประชาชนที่ได้รับผลกระทบเลือกตัวแทนของตนเข้าไปนั่งในคณะกรรมการใดคณะกรรมการหนึ่งที่มีอำนาจตัดสินใจรวมทั้งได้รับเลือกในฐานะที่เป็นตัวแทนขององค์การที่ทำหน้าที่เป็นผู้แทนประชาชนในพื้นที่ซึ่งประชาชนจะมีบทบาทที่นำการตัดสินใจได้เพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับองค์ประกอบของคณะกรรมการพิเศษนั้นๆ ว่าจะมีการวางน้ำหนักของประชาชนไว้เพียงใด

แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 1997) ให้ความหมายของขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ว่าเป็นจำนวนคนสูงสุดที่มาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวในเวลาเดียวกันที่จะไม่ทำให้แหล่งท่องเที่ยวเสื่อมโทรมลงทั้งในด้านกายภาพ ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว

มนัส สุวรรณ (2538) ได้อธิบายเกี่ยวกับแนวคิดความสามารถที่จะรับได้ของพื้นที่ โดยกล่าวว่า ธรรมชาติของแต่ละพื้นที่ย่อมมีขีดจำกัดความสามารถที่รับได้อยู่ในระดับหนึ่ง ระดับความสามารถที่รับได้นี้แต่ต่างกันไปตามความแตกต่างทางด้านกายภาพ และชีวภาพของพื้นที่ และกิจกรรมของมนุษย์ที่กระทำในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งหากมีการใช้ประโยชน์จากพื้นที่เกินขีดจำกัดนี้ไปแล้ว จะทำให้สภาพและความสมดุลของพื้นที่สูญเสียไปจนเกิดปัญหาต่อเรื่องอื่นๆ ตามมา ความสามารถที่รับได้นี้สามารถแยกพิจารณาเป็น 3 ประเด็น คือ

1. ความสามารถที่จะรับได้ทางกายภาพ ลักษณะหรือสภาพทางกายภาพของสถานที่ที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวตามความประสงค์เป็นขีดจำกัดที่กำหนดได้ชัดเจนและจับต้องได้มากกว่า เช่น ขนาดพื้นที่ที่แหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่แน่นอนตายตัว ย่อมเป็นตัวกำหนดว่าจะสามารถสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างได้จำนวนมากน้อยเท่าใด เป็นต้น
2. ความสามารถที่จะรับได้ทางสังคม หมายถึง ความสามารถของสถานที่ และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ของสถานที่ท่องเที่ยวที่จะพัฒนาเพื่อให้บริการแก่ผู้มาเที่ยว กล่าวอีก

นัยหนึ่ง ความสามารถของสถานที่ท่องเที่ยวที่สามารถให้บริการแก่นักท่องเที่ยวในจำนวนสูงสุดโดยไม่ทำให้เกิดภาวะแออัด

3. ความสามารถที่จะรับได้ทางนิเวศ หมายถึง ความสามารถของสภาวะแวดล้อมทางธรรมชาติ และในบริเวณใกล้เคียงกับสถานที่ที่จะรับได้ต่อการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยา เกิดจากการพัฒนาสถานที่ดังกล่าวให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว เพราะการที่นักท่องเที่ยวไปรวมตัวกันอยู่ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งจำนวนมาก ย่อมก่อให้เกิดความกดดันต่อพื้นที่นั้นโดยตรง ซึ่งบางครั้งอาจจะมีมากเกินกว่าพื้นที่นั้นจะรับได้

อดิศร เรือลม (2546, หน้า 39 - 40) กล่าวถึงขีดความสามารถในการรองรับ หรือ สมรรถนะในการรองรับการพัฒนา (Carrying Capacity) ว่าการกำหนดขีดความสามารถของการรองรับการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้นมีไว้เพื่อกำหนดการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อการจัดการ และการรองรับการท่องเที่ยวไม่ให้มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและพื้นที่โดยรอบ สมรรถนะในการรองรับการพัฒนา (Carrying Capacity) เป็นขีดความสามารถของการรองรับการท่องเที่ยว เป็นจำนวนของผู้คนที่สามารถอยู่ได้ในเวลาที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุด และนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกได้เพียงพอ สำหรับความต้องการที่เกิดขึ้น และต้องไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐาน และความรู้สึกสำนึกคิดของประชาชนในท้องถิ่น

ความสามารถในการรองรับ เป็นประเด็นหลักสำหรับการพิจารณาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีฐานมาจากความคิดเรื่องการรักษาระดับการพัฒนาและระดับการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ในขณะเดียวกัน ก็สามารถสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ ขีดระดับในการรองรับการพัฒนาหรือการใช้ประโยชน์ของนักท่องเที่ยว ซึ่งไม่ก่อความเสียหายแก่สิ่งแวดล้อมประเภทใดๆ แต่ก่อให้เกิดความสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์

สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต (2546) ให้ความเห็นเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) ว่าเป็นแนวคิดทางนิเวศวิทยาที่สื่อให้ทราบว่าระบบนิเวศหนึ่งๆ นั้น มีความเปราะบางแตกต่างกัน หรือพูดได้ว่า ระบบนิเวศหนึ่งๆ มีระดับหรือขีดความสามารถทนทานต่อการพัฒนาหรือถูกกระทำในระดับใดระดับหนึ่งเท่านั้น หากเกินกว่านี้ระบบนิเวศจะได้รับผลกระทบกระเทือนและอาจถูกทำลายลงจนไม่อาจฟื้นกลับสู่สภาพเดิมได้อีก ทั้งนี้โดยพิจารณาจากปัจจัยที่เป็นองค์ประกอบและโครงสร้างของระบบนิเวศเป็นบรรทัดฐาน

จากแนวคิดดังกล่าว นักวิชาการและผู้ปฏิบัติ จึงได้นำมาประยุกต์ใช้เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และเมื่อนำมาประยุกต์ใช้

กับการท่องเที่ยว จะหมายถึง ชีตหรือระดับของแหล่งท่องเที่ยว หรือทรัพยากรท่องเที่ยวที่สามารถรองรับการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ และปริมาณการใช้ประโยชน์ ของนักท่องเที่ยวสูงสุด ได้โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบจนทำความเสื่อมโทรมหรือทำลายทรัพยากรท่องเที่ยวหรือตัวแหล่งท่องเที่ยว

ในทางปฏิบัติขีดความสามารถในการรองรับ (CC) มักมีมาตรวัดหรือตัวกำหนด เป็น "จำนวนนักท่องเที่ยวต่อช่วงเวลา" เช่น 1 แสนคน / ปี 2 หมื่นคน/เดือน 500 คน/คืน เป็นต้น แล้วแต่ว่าจะเลือกกำหนดหน่วยวัดอย่างไรอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง ยกตัวอย่างกรณีอุทยานแห่งชาติภูกระดึง ซึ่งเคยมีผู้ศึกษาไว้และกำหนดว่าขีดความสามารถในการรองรับได้ สำหรับการพักผ่อนของนักท่องเที่ยวบนภูอยู่ที่ 1,800 – 2,500 คน / คืน อันนี้หมายความว่า ภูกระดึงสามารถรองรับนักท่องเที่ยวเข้าพักผ่อนได้สูงสุดระหว่าง 1,800 คน / คืน และ 2,500 คน/คืน (ขึ้นอยู่กับฤดูกาลโดยมีปริมาณน้ำเป็นตัวแปรสำคัญ นอกเหนือไปจากองค์ประกอบทางธรรมชาติอื่นๆ และขีดความสามารถ ในการจัดการของหน่วยงาน)

หากนักท่องเที่ยวเข้าไปพักผ่อนมากกว่าจำนวนที่ระบุข้างต้น แม้แต่เพียงเล็กน้อย การใช้ประโยชน์พื้นที่ของนักท่องเที่ยว และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกรองรับ ก็จะทำให้ความกระทบกระเทือนต่อองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งของระบบนิเวศ (เช่น การอัดแน่นตัวของดินบริเวณลานกางเต็นท์ เส้นทางเดินเท้า ฯลฯ) และอาจส่งผลกระทบไปถึงองค์ประกอบอื่นๆ ที่เชื่อมโยงกันตามธรรมชาติเป็นแบบลูกโซ่ (เช่น ทำให้น้ำไหลซึมลงดินได้น้อยจึงทำให้พืชพรรณบริเวณข้างเคียงขาดน้ำ ไม่เจริญเติบโตตามปกติ) จนอาจทำให้ระบบนิเวศธรรมชาติ โดยรวมของภูกระดึงได้รับความเสียหายหรือถูกเปลี่ยนแปลงสภาพไปจากเดิม (เช่น ระบบนิเวศทุ่งหญ้าป่าสนลดความอุดมสมบูรณ์ลงและอาจทำให้สภาพภูมิทัศน์โดยรวมขาดความโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์)

นอกจากนี้ การที่มีปริมาณนักท่องเที่ยวเกินขีดความสามารถในการรองรับ (CC) ที่กำหนด ยังก่อให้เกิดปัญหาหลากหลายต่างๆ ตามมา ตั้งแต่เรื่องขยะและน้ำเสีย แสงและเสียง ไปจน ถึงทำให้เกิดความหนาแน่นของปริมาณนักท่องเที่ยว เกินขีดจำกัด ด้านจิตวิทยา ทำให้คุณภาพประสบการณ์ ของนักท่องเที่ยวด้อยลงไม่เป็นที่ประทับใจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบและสนใจเรียนรู้ระบบนิเวศตามธรรมชาติ อย่างเช่น นักท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งเป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวที่มีแนวโน้มว่าจะมีปริมาณเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ ในอนาคต แนวคิดเกี่ยวกับขีดความสามารถในการรองรับ (CC) หากได้มีการนำไปศึกษากำหนดในแหล่งท่องเที่ยวที่มีระบบนิเวศเปราะบาง ก็จะช่วยให้ผู้เป็นเจ้าของ หรือผู้รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยว มีภาพหรือแผนการ (Scenario) ที่ใช้เป็นกรอบทิศทาง และขอบเขตของการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยวบนฐาน

ทางวิชาการ อันจะนำไปสู่การพัฒนาการท่องเที่ยวในรูปแบบที่ยั่งยืน (Sustainable Tourism) ทั้งในเชิงคุณภาพ (Quality) ความต่อเนื่อง (Continuity) และความสมดุล (Balance)

ข้อมูลการท่องเที่ยวจังหวัดนครนายก

1. ประวัติความเป็นมา

อาณาบริเวณเมืองนครนายก เป็นดินแดนแห่งหนึ่งที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน ตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ และมีความต่อเนื่องมาจนกระทั่งยุคประวัติศาสตร์สมัยทวารวดี ดังปรากฏหลักฐานทางโบราณคดีและประวัติศาสตร์ และมีความสืบเนื่องเรื่อยมาในสมัยอยุธยา และรัตนโกสินทร์

1.1 ยุคก่อนประวัติศาสตร์ จากหลักฐานทางโบราณคดีแสดงให้เห็นว่าดินแดนที่ประกอบขึ้นเป็นจังหวัดนครนายกปัจจุบันเป็นดินแดนที่อยู่อาศัยมาตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ ในยุคหิน เป็นชุมชนเกษตรกรรมตั้งถิ่นฐานบริเวณริมคลองบ้านนา ตั้งแต่เขตเขาเพิ่ม ตำบลเขาเพิ่ม อำเภอบ้านนา ซึ่งเป็นบริเวณที่สามารถทำการเพาะปลูกได้ มีการใช้เครื่องมือหินขัด ทั้งแบบไม่มีป่า และมีป่า รวมทั้งขวานสำริด ชุมชนก่อนประวัติศาสตร์ที่บริเวณริมคลองบ้านนานี้มีการตั้งถิ่นฐานต่อเนื่องมาจนถึงประวัติศาสตร์

1.2 ยุคประวัติศาสตร์ – พุทธศตวรรษที่ 13 – 18 ต่อมาระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13 – 14 กลุ่มชนบางส่วนที่บ้านนาได้เคลื่อนย้ายลงสู่ที่ราบลุ่มบริเวณเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยเฉพาะในเขตตำบลดงละคร ซึ่งพบเมืองโบราณดงละครเป็นเมืองที่มีคูน้ำคันดิน ลักษณะเมืองเป็นรูปกลมรีมีประตูทั้ง 4 ทิศ การเคลื่อนย้ายนี้มีสาเหตุมาจากการเกษตรที่มีเฉพาะตามริมคลองบ้านนาไม่สามารถผลิตอาหารได้พอเพียง จึงต้องย้ายไปยังพื้นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำนครนายกที่สามารถทำการเพาะปลูกได้ดี

ตามหลักฐานทางโบราณคดี อาจกล่าวได้ว่า เมืองโบราณดงละครนี้เดิมอาจเป็นเกาะหรือใกล้ทะเลมาก่อนและอยู่ใกล้แม่น้ำ มีพัฒนาการและมีอายุร่วมสมัยกับเมืองโบราณมโหสถและเมืองโบราณอื่น ๆ ในกลุ่มแม่น้ำบางปะกง และมีการติดต่อสัมพันธ์กับเมืองเหล่านั้นตั้งแต่สมัยทวารวดีหรือก่อนนั้น

ในราวพุทธศตวรรษที่ 15 – 19 พบว่าเมืองดงละครมีการติดต่อสัมพันธ์กับอาณาจักรทวารวดี อาณาจักรเขมรสมัยพระนครหลวง และอาณาจักรลพบุรี อิทธิพลอาณาจักรต่าง ๆ ที่มีผลต่อดงละครนั้นเห็นได้จากศิลปะและโบราณวัตถุ เช่น พระพุทธรูปสำริด พระพุทธรูปบุษราคัมลพบุรี ภาชนะเคลือบดินเผา ขวานหิน และศิลาแลง เป็นต้น

1.3 สมัยอยุธยา ชุมชนเมืองดงละครพัฒนาอยู่ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13 - 18 ในระหว่างพุทธศตวรรษที่ 18 พบว่ามีชุมชนกระจายอยู่บริเวณอื่นอีก และคงเป็นชุมชนที่มีการติดต่อกับเมืองดงละครด้วยชุมชนดังกล่าว ได้แก่ ชุมชนบริเวณริมแม่น้ำนครนายก บริเวณบ้านพรหมณี อำเภอเมืองนครนายก อยู่ไปทางเหนือห่างจากตัวเมืองราว 15 กิโลเมตร เป็นชุมชนที่กระจายออกมาจากกริมคลองบ้านนา ชุมชนบริเวณวัดท่าแดง ตำบลเขาพระ อำเภอเมืองนครนายก ตั้งอยู่ห่างจากตัวเมืองไปทางตะวันออกเฉียงเหนือราว 8 กิโลเมตร อยู่ห่างจากแม่น้ำนครนายกไปทางตะวันออก 3 กิโลเมตร

ที่ตั้งของชุมชนต่าง ๆ ที่บ้านนา ดงละคร บ้านกะโดน บ้านพรหมณี และวัดท่าแดงนั้นจะเห็นได้ว่าตั้งอยู่ไม่ห่างไกลจากตัวเมืองนครนายกในปัจจุบันนัก ดังนั้นทำให้น่าเชื่อได้ว่าเมืองนครนายกที่อยู่บริเวณริมแม่น้ำนครนายก และอยู่กลางชุมชนเหล่านั้น เคยเป็นชุมชนที่อาจมีอายุใกล้เคียงกันแล้วพัฒนาขึ้นเป็นเมืองสำคัญในระยะต่อมา

จากตำนานหนังสือพระราชพงศาวดาร สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงเชื่อว่านครนายกมีอายุเก่าแก่มาก่อนการสถาปนากรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแล้ว แต่เรียกชื่อเป็นอย่างอื่น และเป็นเมืองขึ้นกับอาณาจักรกัมพูชาสมัยพระนครหลวงมีอำนาจแผ่เข้ามาในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ไม่ได้ขึ้นอยู่กับสุโขทัย ทำให้หลักศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหงไม่ได้ระบุชื่อเมืองนครนายก เมื่ออำนาจของกัมพูชาลดถอยลง หัวเมืองขึ้นต่าง ๆ ไม่ยอมอ่อนน้อมต่อไป รัชไทยที่อโยธยาได้ผนวกเอาดินแดนทางตะวันตกของกัมพูชามาไว้ในอำนาจ ต่อมาเมื่อมีการสถาปนากรุงศรีอยุธยาขึ้น นครนายกจึงรวมอยู่ในอาณาจักรกรุงศรีอยุธยาด้วยแล้วตั้งแต่แรก และอาจมีการสร้างกำแพงเมืองขึ้นในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ

นครนายกเป็นเมืองหน้าด่านทางตะวันออกของอยุธยาตอนต้นเช่นเดียวกับเมืองลพบุรี เมืองสุพรรณบุรี เมืองพระประแดง เป็นเมืองหน้าด่านทางเหนือ ทางใต้ ทางตะวันตกตามลำดับ โดยระยะห่างจากตัวเมืองทั้งสิ้น มีระยะทางห่างจากกรุงศรีอยุธยาระยะเดินทางไปมาภายใน 2 วัน

นครนายกจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นเมืองหน้าด่านและเป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างอาณาจักรในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา (กรุงศรีอยุธยา) กับหัวเมืองตะวันออก ดินแดนทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทยปัจจุบันและอาณาจักรกัมพูชา

เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองในสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ นครนายกจัดเป็นเมืองชั้นจัตวา อยู่ใต้เขตอำนาจการปกครองของสมุหนายก การแบ่งเขตการปกครองให้สมุหกลาโหมดูแลหัวเมืองฝ่ายใต้ และให้สมุหนายกดูแลหัวเมืองฝ่ายเหนือในสมัยพระเทพราชา

ด้วยที่ตั้งของนครนายกที่อยู่ใกล้เมืองหลวงทำให้นครนายกเกี่ยวข้องกับกบฏหลายครั้งทั้งในสมัยอยุธยาและรัตนโกสินทร์ ส่วนในทางเศรษฐกิจนั้น นครนายกเป็นแหล่งกำลังพลและเสบียงอาหาร เป็นแหล่งช่างที่สำคัญที่จะจับเอาไปใช้ในราชการ และเป็นแหล่งส่วยของป่าหลายชนิดที่ส่วนกลางเรียกเก็บ

1.4 สมัยธนบุรี – รัตนโกสินทร์ เมืองนครนายกเป็นเมืองโบราณขนาดเล็กในเขตหัวเมืองชั้นใน อยู่ไม่ไกลจากราชธานี ทั้งกรุงศรีอยุธยาและกรุงเทพมหานคร เมื่อมีการชุดคลองแสนแสบหรือคลองบางขนาก (พ.ศ. 2380 – 2394) เชื่อมแม่น้ำเจ้าพระยากับแม่น้ำบางปะกงยิ่งทำให้ความสำคัญของเมืองนครนายกในฐานะเส้นทางติดต่อระหว่างหัวเมืองอีสานหัวเมืองทางตะวันออก กัมพูชาตอนเหนือ และกรุงเทพฯมีมากขึ้น สามารถเชื่อมกับลุ่มน้ำเจ้าพระยาถึงกรุงเทพฯ โดยตรงผ่านคลองแสนแสบ

ในช่วงต่อระหว่างปลายสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และต้นรัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว คือ พ.ศ. 2382 และ พ.ศ. 2386 ชาวต่างประเทศ 2 คน คือ บาทหลวงปาเลอกัวซ์ และดาเวนพอร์ท ได้เดินทางมาถึงนครนายก และได้บันทึกไว้ว่าเมืองนครนายกมีพลเมืองประมาณ 5,000 คน ส่วนมากเป็นชาวลาว แต่มีชาวยุโรปอยู่ด้วย ราษฎรประกอบอาชีพในการปลูกข้าวและหาของป่าส่งมาขายยังกรุงเทพฯ

การปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ทรงโปรดให้มีการรวมหัวเมืองจัดเป็นมณฑลขึ้น ให้มีการทดลองจัดมณฑลขึ้น 4 มณฑล คือมณฑลกรุงเก่า มณฑลนครสวรรค์ มณฑลพิษณุโลก และมณฑลปราจีนบุรี ซึ่งนครนายกมีฐานะเป็นหัวเมืองหนึ่งในมณฑลปราจีนบุรี นครนายกก็เหมือนกับเมืองอื่น ๆ ที่มีการปกครองด้วย “ระบบกินเมือง”

การจัดการเมืองการปกครองของเมืองนครนายก ตั้งแต่ก่อนการปฏิรูปในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จนถึง พ.ศ. 2475 เมืองนครนายกได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจาก “ระบบกินเมือง” มาเป็นการปกครองแบบใหม่ มีการจัดตั้งศาล การศาล ให้เป็นระเบียบแบบแผน ที่สำคัญชาวเมืองนครนายกให้ความร่วมมือกับรัฐบาลในการจัดการปกครองของท้องถิ่นด้วย ซึ่งเป็นพื้นฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในเวลาต่อมา

1.5 สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 จังหวัดนครนายกได้มีส่วนเกี่ยวข้องกับเรื่องสงครามโลกครั้งที่ 2 ภายหลังจากญี่ปุ่นได้ขอเดินทัพผ่านประเทศไทย เมื่อวันที่ 8 ธันวาคม พ.ศ. 2484 ได้มีการเคลื่อนกำลังพลเข้ามาทางอรัญประเทศผ่านนครนายกไปทำสงครามในมลายูและพม่า ต่อมาในช่วงปลายสงครามก็ได้มาตั้งค่ายทหารอยู่ที่บริเวณเขาชะงอก โดยกองทัพบก

ตั้งค่ายอยู่ที่บริเวณเขาไม้รัง เขาทุเรียน และเขาชะโงก และกองทัพเรือตั้งค่ายอยู่บริเวณเขาฝาละมี นอกจากนั้นยังมีค่ายของเชลยศึกเป็นค่ายใหญ่ตั้งอยู่บริเวณคลองสะท้อนใกล้เขาชะโงก เป็นเชลยศึกอังกฤษ อเมริกา และฝรั่งเศส ทหารญี่ปุ่นที่เสียชีวิตจะถูกนำไปฝังบริเวณเขาฝาละมี เมื่อสงครามยุติลง ทหารญี่ปุ่นได้ทำลายอาวุธยุทโธปกรณ์ และสัตว์พาหนะม้า-ลา ฝังดินจนหมดสิ้น

ต่อมาในปี พ.ศ. 2526 ได้มีการค้นพบอาวุธปืนกว่า 2,000 กระบอก ตาม ซามูไร โครงกระดุกม้าและลา ที่บริเวณเขาชะโงก เขาฝาละมี และเขาช่างแดง ทหารผ่านศึกญี่ปุ่น ได้กลับมาสรางอนุสรณ์สถานทหารญี่ปุ่น ที่วัดพรหมณี ใน พ.ศ. 2532 และมีทหารผ่านศึกญี่ปุ่น มาทำพิธีคารวะทหารและสัตว์พาหนะที่เสียชีวิตในสงครามเป็นประจำทุกปี

2. ที่ตั้งและอาณาเขต

นครนายกเป็นจังหวัดในภาคกลาง เป็นจังหวัดที่เชื่อมโยงระหว่างภาคตะวันออกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประมาณเส้นรุ้งที่ 14 องศาเหนือ กับเส้นแวงที่ 101 องศาตะวันออกห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 107 กิโลเมตร และมีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดใกล้เคียง ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดสระบุรี และจังหวัดนครราชสีมา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับจังหวัดปราจีนบุรี
ทิศใต้	ติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดปทุมธานี

พื้นที่ของจังหวัดนครนายกรวมทั้งสิ้น 2,122 ตารางกิโลเมตร แบ่งเขตการปกครองเป็น 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอเมืองนครนายก อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ อำเภอปากพลี

3. สถานที่ท่องเที่ยว

สถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดนครนายก ประกอบไปด้วยสถานที่ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติแบบป่าเขา น้ำตก อ่างเก็บน้ำ สวนสัตว์ และสวนรุกชาติ จำนวน 20 แห่ง สถานที่ท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานและศาสนา จำนวน 9 แห่ง และสถานที่ท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรมประเพณี และกิจกรรม จำนวน 5 แห่ง

ลักษณะการกระจายตัวของสถานที่ท่องเที่ยวอาจแบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มอำเภอเมืองนครนายก อำเภอปากพลี กลุ่มอำเภอบ้านนา และอำเภอองครักษ์

3.1 กลุ่มอำเภอเมืองนครนายก สถานที่ท่องเที่ยวในกลุ่มอำเภอเมือง เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติที่มีชื่อเสียง เป็นที่รู้จัก มีนักท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ได้แก่ น้ำตกสาริกา น้ำตกนางรอง อุทยานวังตะไคร้ สถานที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ เป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุสถานและศาสนา กลุ่มนี้มีที่พักและจำนวนห้องพักมากที่สุดในของจังหวัด มีทั้ง โรงแรม และสถานตากอากาศ

3.1.1 น้ำตกและแหล่งธรรมชาติอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ นับเป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย มีพื้นที่ 2,168 ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมหลายจังหวัด ไม่มีทางขึ้นที่เป็นถนนในเขตจังหวัดนครนายก แต่บริเวณที่เป็นจุดท่องเที่ยวส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดนครนายกในเขตอำเภอเมืองและอำเภอปากพลี ประกอบไปด้วยพฤษชาติ ทั้งป่าเบญจพรรณ ป่าดงดิบแล้ง ป่าดงดิบชื้น ป่าดิบเขา หุบหญ้าและป่ารุ่น เหล่าสัตว์ป่า นก 293 ชนิด และมีเสื้อสวยงามอีก 5,000 ชนิด น้ำตกน้อยใหญ่อีกจำนวน 17 แห่ง

3.1.2 น้ำตกลำธาร ตั้งอยู่ที่ตำบลลำธาร อำเภอเมืองนครนายกห่างจากจังหวัดไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3049 เป็นระยะทางประมาณ 15 กิโลเมตร นับเป็นน้ำตกที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศ มีน้ำตกไหลมาจากหน้าผาดล้นลงมาถึง 9 ชั้น ชั้นที่สูงที่สุดถึง 200 เมตร ในฤดูแล้งมีน้ำน้อย น้ำตกลำธาร เป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

3.1.3 น้ำตกนางรอง ตั้งอยู่ที่ตำบลหินตั้ง อำเภอเมืองนครนายกห่างจากตัวจังหวัดไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3049 เส้นเดียวกับน้ำตกลำธาร แต่แยกทางขวามือก่อนถึงน้ำตกลำธาร เป็นระยะทางรวม 20 กิโลเมตร เป็นน้ำตกขนาดกลางที่ไหลลดหลั่นลงมาไม่สูงนัก มีแอ่งน้ำเล่นได้ในฤดูแล้งมีน้ำน้อย น้ำตกนางรองเป็นส่วนหนึ่งของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

3.1.4 น้ำตกแม่ปล้อง เป็นน้ำตกขนาดกลางอยู่ในเทือกเขาเขียวใกล้กับน้ำตกนางรอง ไม่มีถนนเข้าถึงน้ำตก จะต้องเดินป่าจากทางแยกเหนืออุทยานวังตะไคร้ต่อไปอีกประมาณ 5 กิโลเมตร การเดินทางต้องอาศัยคนนำทาง นับเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับนักท่องเที่ยวที่รักการผจญภัย ประเภทชอบเดินป่า และพักผ่อนในป่า

3.1.5 อุทยานวังตะไคร้ ตั้งอยู่ในตำบลหินตั้ง อำเภอเมืองมีเนื้อที่ 1,400 ไร่ ห่างจากตัวจังหวัด 16 กิโลเมตร อยู่ใกล้เคียงกับน้ำตกนางรอง สภาพถนนดี ราวคาง เป็นของเอกชน ในบริเวณวังตะไคร้มีลำธารน้ำกว้างขวางที่เกิดจากลำน้ำแม่ปล้อง กับลำธาร คลองมะเดื่อจากน้ำตกหวนกระถิน และมากด้วยต้นตะไคร้ น้ำชาวบ้านจึงเรียกว่า "วังตะไคร้" มีการปลูกพันธุ์ไม้นานาชนิด รวมทั้งดอกไม้ประดับที่สวยงามเปิดรับนักท่องเที่ยวทั่วไป ทั้งประเภทไปเข้าเย็นกลับและประเภทค้างแรม

3.1.6 น้ำตกลานรัก ตั้งอยู่ที่ตำบลเขาพระ อำเภอเมืองนครนายก ห่างจากตัวเมืองจังหวัดไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3049 เป็นระยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร แล้ว

แยกเข้าไปทางซ้ายมืออีกประมาณ 4 กิโลเมตร เป็นน้ำตกขนาดเล็กไหลผ่านลานหินกว้าง มีน้ำเฉพาะฤดูฝนเท่านั้น

3.1.7 อ่างเก็บน้ำคลองทรายทอง ตั้งอยู่ที่ตำบลเขาพระ อำเภอเมือง นครนายก ห่างจากตัวจังหวัดไปตามถนนบ้านใหญ่ – บ้านวังรี เป็นระยะทางประมาณ 14 กิโลเมตร เป็นโครงการชลประทานขนาดกลาง ประเภทการกักเก็บน้ำโดยอ่างเก็บน้ำและการทดและส่งน้ำ เก็บน้ำได้ 2.0 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทาน 1,000 ไร่ สร้างเสร็จในปี พ.ศ. 2526

3.1.8 อ่างเก็บน้ำคลองโบสถ์ ตั้งอยู่ที่ตำบลเขาพระ อำเภอเมือง นครนายก ทางด้านทิศตะวันออกของโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า ห่างจากตัวจังหวัด ประมาณ 14 กิโลเมตร เป็นโครงการชลประทานขนาดกลาง ประเภทการกักเก็บน้ำโดยอ่างเก็บน้ำ และการทดและส่งน้ำ เก็บน้ำได้ 4.30 ล้านลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทาน 1,000 ไร่ สร้างเสร็จ พ.ศ. 2531

3.1.9 อ่างเก็บน้ำห้วยปรือ ตั้งอยู่ที่ตำบลเขาพระ อำเภอเมืองนครนายก เช่นเดียวกัน ห่างจากตัวจังหวัดไปตามถนนบ้านใหญ่ - บ้านวังรี เป็นระยะทางประมาณ 12 กิโลเมตร เป็นโครงการชลประทานขนาดกลาง ประเภทการกักเก็บน้ำโดยเก็บน้ำได้ 8.30 ล้าน ลูกบาศก์เมตร พื้นที่ชลประทาน 1,200 ไร่ สร้างเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2531

3.1.10 เขื่อนขุนด่านปราการชล อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตั้งอยู่ที่บ้านท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก สร้างขึ้นตามแนวพระราชดำริ ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อบรรเทาความทุกข์ยากที่เกิดกับประชาชนชาวนครนายก และจังหวัดใกล้เคียงด้วยเขื่อนหลักและเขื่อนรองสร้างด้วยคอนกรีตบดอัด ปัจจุบันเป็นเขื่อนคอนกรีตบดอัดที่มีความยาวที่สุดในโลก มีความยาวรวม 2,720 เมตร ความสูง (สูงสุด) 93 เมตร รับน้ำที่ไหลจากอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ผ่านน้ำตกเหวนรกลงสู่อ่างเก็บน้ำ มีความจุ 224 ล้าน ลูกบาศก์เมตร ประโยชน์ มีน้ำในการทำเกษตรกรรม การอุปโภคบริโภค แก้ปัญหาดินเปรี้ยว เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลา และบรรเทาอุทกภัย เป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ ของนครนายก นักท่องเที่ยวสามารถชมอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ได้จากบริเวณสันเขื่อนจะเห็น ทิวทัศน์ด้านหน้าเขื่อน และชมทิวทัศน์เมืองนครนายกด้านหลังเขื่อน

คุณค่าเขื่อนขุนด่านปราการชล สร้างขึ้นตามแนวพระราชดำริของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงเป็นสิ่งก่อสร้างหนึ่งทีแสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณ ที่มีต่อพสกนิกร ชาวนครนายกและชาวไทย ในอนาคตมีโครงการจะสร้างแก่งเทียมเพื่อการท่องเที่ยวและกีฬา และเป็นสนามสลาลอมนานาชาติ ซึ่งจะเป็นแห่งเดียวในภูมิภาคนี้ หากก่อสร้างแก่งเทียมแล้วเสร็จ

จะสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวและสร้างรายได้ให้กับผู้ประกอบการด้านการท่องเที่ยวของจังหวัด นครนายกเพิ่มขึ้น

3.1.11 **ทำด่านโฮมสเตย์** มีจุดเริ่มต้นจากการรวมกลุ่มกัน ชาวบ้านทำด่าน ส่วนหนึ่งที่ได้รวมกลุ่มกัน เปิดบ้านของตนเองให้เป็นที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยว โดยใช้ชื่อกลุ่มว่า "ทำด่านโฮมสเตย์" เพื่อสร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิก จากการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ สำหรับ "ทำด่าน" เป็นหมู่บ้านที่เป็น สถานที่ก่อสร้างเขื่อนคลองทำด่าน อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีหมู่บ้านเล็กๆ หลายหมู่บ้านรายล้อม ซึ่งแต่ละหมู่บ้านมีชื่อเรียกตามสถานที่ตั้งเป็น ตำนาน เล่าขานสืบต่อกันมา เช่น หมู่บ้านฝั่งลาว หมู่บ้านทรัพย์ธรณี หมู่บ้านคลองสี่ลูก หมู่บ้านคลองบ่อ หมู่บ้านป่าหมาก หมู่บ้านไผ่ล้อม หมู่บ้านนางรอง สถานที่ตั้งของบ้านทำด่านและหมู่บ้านแวดล้อม จะอยู่บริเวณที่ราบเชิงเขาและริมฝั่งแม่น้ำน้อย มีธรรมชาติที่สวยงาม สภาพดินฟ้าอากาศ เอื้อให้ชาวบ้านมีอาชีพในการทำสวนผลไม้ทุกชนิด และทำนา ในอนาคตเมื่อเขื่อนคลองทำด่าน อันเนื่องมาจากพระราชดำริสร้างเสร็จ จะทำให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวอย่างมาก ประกอบกับที่การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 8 ได้มาให้ความรู้ กับชาวบ้าน เกี่ยวกับการจัดที่พักแรมในชุมชน ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งจึงเกิดความคิดที่จะจัดการท่องเที่ยว และให้บริการ ที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยวดังกล่าวขึ้น

เพื่อพัฒนาการให้บริการที่ดี การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลางเขต 8 จึงได้ร่วมกับศูนย์พัฒนาฝีมือแรงงานจังหวัดนครนายก จัดอบรม หลักสูตรผู้ให้บริการที่พักแรมในชุมชน ให้แก่สมาชิกกลุ่ม "ทำด่าน โฮมสเตย์" เพื่อให้สมาชิกกลุ่ม ทำด่านโฮมสเตย์สามารถให้บริการที่ พักแก่นักท่องเที่ยวได้อย่างมีมาตรฐานและยั่งยืน อีกทั้ง ชาวบ้านจะมีรายได้เสริมจากนักท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม ส่งผลในการปลูกฝังจิตสำนึก ของเยาวชนให้รักท้องถิ่น มีส่วนร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และเผยแพร่ ภูมิปัญญาไทย ขณะนี้มีกลุ่มทำด่านโฮมสเตย์ มีสมาชิกกว่า 24 ครอบครัว และเข้ารับการฝึกอบรม เพื่อให้บริการที่ได้มาตรฐานแก่นักท่องเที่ยว ระยะเวลาฝึกอบรม 2 วัน ซึ่งเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว รูปแบบโฮมสเตย์ สุขอนามัยของบ้านพัก ความปลอดภัยในการเข้าพักของ นักท่องเที่ยว การสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว โดยจะได้รับใบประกาศนียบัตรจากกรม พัฒนาฝีมือแรงงานด้วย

อัตราค่าใช้จ่ายในการเข้าพัก คือ ค่าที่พัก 100 บาทต่อคนต่อคืน ค่าอาหาร มื้อเช้าและกลางวันมื้อละ 50 บาทต่อคน ส่วนอาหารเย็น 80 บาทต่อคน แต่หาก

นักท่องเที่ยวไม่ต้องนอนที่บ้าน สามารถนอนเดินที่ได้ โดยคิดค่าบริการ เดินท่อนอน 2 คน 200 บาท เดินท่อนอน 4 คน 350 บาท

กฎระเบียบในการเข้าพักจะต้องติดต่อผ่านการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาค 8 หรือที่ทำการกลุ่ม ท่าด่านโฮมสเตย์ หรือที่ติดต่อประสานงานของกลุ่มท่าด่านโฮมสเตย์ เท่านั้น และต้องปฏิบัติตามวัฒนธรรมและประเพณีของชุมชน เช่น แต่งกายให้สุภาพ ไม่แสดงกิริยา วาจาที่ไม่สุภาพ เป็นการลบหลู่ดูหมิ่นสิ่งเคารพนับถือของชุมชน ไม่นำสิ่งเสพติดเข้ามาในชุมชน ไม่พกพาอาวุธหรือวัตถุระเบิดเข้ามาในพื้นที่ ต้องช่วยกันดูแลรักษาความสะอาด และสิ่งแวดล้อมที่ดี

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ทางกลุ่มท่าด่านโฮมสเตย์จะจัดบริการให้นักท่องเที่ยวได้ คือ การเดินป่า จักรยานเสือภูเขา การล่องแก่ง จะล่องได้ในช่วงเดือนตุลาคม -มกราคม และบางช่วงเวลาซึ่งคณะกรรมการกลุ่มฯ จะพิจารณาว่าจะล่องได้หรือไม่ การเยี่ยมชมสวนผลไม้ และซื้อผลไม้ราคาถูกตามฤดูกาล และการศึกษาวีถีชีวิตของชาวสวนชาวนาที่นั่น

“ท่าด่านโฮมสเตย์” จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่จะได้พักผ่อนกับบรรยากาศธรรมชาติและสัมผัสวิถีชีวิตของชาวบ้านในชนบทอย่างแท้จริง อีกทั้งยังได้ชมเรือกสวน ไร่นาของชาวบ้านที่มีทั้งต้นไม้ และผลไม้หลากหลายชนิดตามฤดูกาลให้ได้เลือกซื้อหารับประทานกันแบบสด ๆ จากต้น จากแหล่งที่เดียว เช่น เงาะ ทุเรียน มะไฟ เป็นต้น

3.1.12 เมืองโบราณดงละคร หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “เมืองลับแล” ตั้งอยู่ที่ตำบลดงละคร อำเภอเมืองนครนายก ห่างจากตัวจังหวัดไปทางทิศใต้ตามถนนชลประทานเป็นระยะทางรวม 9 กิโลเมตร เป็นเมืองโบราณรูปทรงกลม มีคูน้ำคันดินล้อมรอบปรากฏราวแกว กำแพงอยู่บางตอน และโบราณสถาน กรมศิลปากรได้ขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานตั้งแต่ พ.ศ. 2478

3.1.13 ศาลหลักเมือง ปัจจุบันตั้งอยู่ที่ศาลาประชาคม เทศบาลเมืองนครนายก เดิมเป็นเสาไม้ ยาวประมาณ 1 เมตรเศษ ปลายเสาแกะสลักเป็นรูปดอกบัว ตั้งอยู่ที่กำแพงเมืองเก่า (ปัจจุบันอยู่ระหว่างบ้านพักผู้ช่วยที่ดินจังหวัดนครนายกกับศูนย์บริการสาธารณสุข เทศบาลเมืองนครนายก) ต่อมาประมาณ พ.ศ. 2453 ทางราชการเห็นว่า ศาลหลักเมืองเดิมทรุดโทรมลง จึงได้ย้ายไปประดิษฐานที่ตึกแดงในโรงเรียนสตรีประจำจังหวัด (โรงเรียนศรีนครนายก) ภายหลังได้ย้ายมาสร้างใหม่ ณ สถานที่ปัจจุบันเป็นศาลาจัตุรมุขเพื่อเป็นมงคลแก่เมืองมาจนทุกวันนี้

3.1.14 **หลวงพ่อเคียรนคร** ประดิษฐานอยู่ ณ วัดบุญนาครักขิตาราม (วัดต้า) ตำบลนครนายก อำเภอเมืองนครนายก ชุดพบได้แต่เคียร เมื่อปี พ.ศ. 2495 ณ บริเวณโรงต้มกลั่นสุราจังหวัดนครนายก ได้นำไปไว้ที่โรงเรียนนายกพิทยา ต่อมาจึงได้ย้ายไปประดิษฐานที่วัดบุญนาครักขิตาราม จนกระทั่งในปี พ.ศ. 2511 นางผล รอดอุไร เศรษฐินีชาวกรุงเทพมหานคร ได้มาทอดกฐินที่วัดนี้ เห็นเคียรพระพุทธรูปไม่มีองค์ เกิดความศรัทธาได้สร้างองค์พระพร้อมทั้งพระอุโบสถ ถวายนามว่า “หลวงพ่อเคียรนคร” นับแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

3.1.15 **รอยพระพุทธรบาทเขานางบวช** ตั้งอยู่ตำบลสาริกา อำเภอเมืองนครนายก ห่างจากตัวจังหวัดไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3049 เป็นระยะทางประมาณ 9 กิโลเมตร รอยพระพุทธรบาทจำลองสร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2401 แรม 8 ค่ำ เดือน 12 ปีระกา ประดิษฐานอยู่ในมณฑป บนยอดเขานางบวช มีบันไดจากเชิงเขาถึงยอดเขาจำนวน 277 ขั้น เท่าจำนวนพระวินัยของพระภิกษุ ในกลางเดือน 5 ของทุกปี จะมีงานเทศกาลนมัสการรอยพระพุทธรบาทแห่งนี้

3.1.16 **พระพุทธรฉาย** ตั้งอยู่ที่วัดพระฉาย ตำบลพรหมณี อำเภอเมืองนครนายก ถัดจากเขาชะงอก เป็นภาพเขียนเก่าแก่ รูปพระพุทธรเจ้าประทับยืนบนเขาชะงอก แต่ได้ถูกเขียนซ่อมแซมเมื่อไม่นานมานี้

3.1.17 **วัดเขาคอก** ตั้งอยู่ทางด้านทิศตะวันตกของวัดพระฉายที่เขาชะงอก ตำบลพรหมณี อำเภอเมืองนครนายก มีภาพเขียนเก่าแก่รูปพระพุทธรเจ้าและพระสาวกบนเขาชะงอกผา ยังคงสภาพดั้งเดิมไม่ถูกเขียนซ่อมแซม แต่มีบางส่วนที่ชำรุดขีดจาง อันเนื่องมาจากการกระทำของธรรมชาติ

3.1.18 **ศาลเจ้าพ่อขุนด่าน** ตั้งอยู่บนชะง่อนหิน เขาชะงอก ตำบลพรหมณี อำเภอเมืองนครนายก เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งประชาชนนิยมมาสักการะบูชาวิกรกรรมของเจ้าพ่อขุนด่าน นายด่านเมืองนครนายกในอดีต ซึ่งได้ทำการสู้รบกับอริราชศัตรูอย่างองอาจ กล้าหาญ

3.1.19 **โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า** ตั้งอยู่ที่เขาชะงอก ตำบลพรหมณี อำเภอเมือง ห่างจากตัวจังหวัดไปตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 305 เป็นระยะทาง 14 กิโลเมตร พื้นที่รวมทั้งสิ้น 33.6 ตารางกิโลเมตร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมาพระราช รัชกาลปัจจุบัน พร้อมทั้งสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินมากระทำพิธีวางศิลาฤกษ์ เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2524 และเสด็จพระราชดำเนินเปิดโรงเรียนนายร้อยฯ แห่งใหม่ เมื่อวันที่ 5 สิงหาคม 2529 นับเป็นเวลาที่ได้ก่อตั้งโรงเรียนมาครบ 99 ปี พอดี

3.1.20 **อนุสรณ์กองพลทหารญี่ปุ่นที่ 37** อยู่ที่วัดพรหมณี ตำบลสาริกา อำเภอเมือง สร้างเพื่อเป็นที่ระลึกแก่ทหารญี่ปุ่นที่เสียชีวิตในสงครามมหาเอเชียบูรพา ภายในวัดนี้ ยังมีพระพุทธรูปเก่าแก่ ซึ่งชาวลาวอพยพได้อัญเชิญมาในสมัยที่เวียงจันทน์แตก สอนสัตว์จำลอง และสถานอบสมุนไพรร ในบริเวณวัด

3.1.21 **วัดโพธิ์นายก** ตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครนายกทางฝั่งขวา ในเขตเทศบาลเมืองนครนายก เป็นวัดสำคัญประจำเมืองมาตั้งแต่ครั้งรัชกาลที่ 4 สิ่งสำคัญภายในวัด ได้แก่ พระอุโบสถ เป็นสถาปัตยกรรมไทยประเพณี หน้าบันประดับลวดลายปูนปั้นรูปพระนารายณ์ทรงสุบรรณ เป็นสถานที่ประกอบพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาของข้าราชการเมืองนครนายกในอดีต

3.1.22 **วัดใหญ่ทักษิณาราม** ตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครนายก ทางฝั่งขวาในตำบลบ้านใหญ่ ด้านเหนือเมืองนครนายก เดิมเรียกว่าวัดใหญ่ลาว เป็นวัดเก่าแก่แห่งหนึ่งของเมืองนครนายก สร้างขึ้นราวรัชกาลที่ 3 โดยชาวลาวเวียงจันทน์ที่เข้ามาตั้งถิ่นฐานเป็นชุมชนใหญ่จนได้ชื่อว่าบ้านใหญ่ลาว สิ่งที่น่าสนใจคือพระอุโบสถเก่า เป็นสถาปัตยกรรมไทยประเพณี หน้าบัน ชุ่มประดู และหน้าต่างประดับลวดลายปูนปั้นงดงาม รอบอุโบสถเป็นกำแพงแก้ว มีชุ่มประดูอยู่ทั้งสี่ทิศ ชุ่มประดูสร้างแนววงโค้ง บนยอดมีเจดีย์ขนาดเล็ก ริมประตูปั้นเป็นรูปทหารยืนถือปืนเฝ้าอยู่

3.1.23 **วัดท่าคเชนทร์ หรือวัดท่าช้าง** ตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครนายก ทางฝั่งขวา ในตำบลท่าช้างด้านใต้เมืองนครนายกระหว่างทางไปดงละคร เป็นวัดเก่าแก่ ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานเงิน 80 ชั่ง เพื่อเป็นทุนสร้างอุโบสถ เป็นสถาปัตยกรรมไทยประเพณี แต่ชุ่มประดูและหน้าต่างสร้างแบบยุโรป ประดับด้วยภาพเขียนแบบจีน ด้านหลังวัดเคยเป็นทางเดินของช้างไปลงแม่น้ำนครนายก จึงได้ชื่อว่าท่าช้าง

3.2 **กลุ่มอำเภอปากพลี** สถานที่ท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติประเภทป่าเขา น้ำตก ที่มีความสวยงามและมีความน่าสนใจมาก สามารถดึงดูดผู้เยี่ยมชมได้ปีละมาก ๆ ได้แก่ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ น้ำตกเหวนรก น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกกองแก้ว น้ำตกเหวไทร และน้ำตกวังม่วง แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมีเพียงพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบ้านปากพลี

3.2.1 **อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่** เป็นอุทยานแห่งชาติแห่งแรกของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่ของ 4 จังหวัด คือ จังหวัดนครนายก นครราชสีมา ปราจีนบุรี และสระบุรี พื้นที่ประมาณร้อยละ 25 อยู่ในเขตจังหวัดนครนายก โดยครอบคลุมพื้นที่ใน 3 อำเภอ คือ อำเภอเมือง อำเภอบ้านนา และอำเภอปากพลี อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่มีภูมิประเทศสวยงามแม้ว่าจะไม่มีทางขึ้นอุทยานที่เป็นถนนในเขตจังหวัดนครนายก แต่สามารถท่องเที่ยวโดยการเดินป่าท่องเที่ยว

จากจังหวัดนครนายกได้ บริเวณที่เป็นจุดท่องเที่ยวส่วนใหญ่ซึ่งเป็นน้ำตกที่สวยงามมีชื่อเสียงของอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่หลายแห่ง ตั้งอยู่ในเขตอำเภอปากพลี จังหวัดนครนายก ได้แก่ น้ำตกเหวนรก น้ำตกกองแก้ว น้ำตกเหวสุวัต น้ำตกเหวไทร และน้ำตกผากล้วยไม้

3.2.2 น้ำตกวังม่วง ตั้งอยู่ที่ตำบลนาหินลาด มีทางแยกซ้ายมือจากถนนสุวรรณศรที่อำเภอปากพลี ไปยังน้ำตกวังม่วง ระยะทางประมาณ 16 กิโลเมตร การเดินทางสะดวก เพราะเป็นถนนลูกรังบดอัดแน่นไปจนถึงบริเวณน้ำตก เป็นน้ำตกในเขตอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ที่ไหลลดหลั่นลงมาตามธรรมชาติเป็นระยะ ๆ แล้วไหลลงมายังอ่างรับน้ำสุดท้าย มีถ้ำ น้ำตก สภาพแวดล้อมธรรมชาติยังคงอุดมสมบูรณ์พอสมควร

3.2.3 พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นบ้านปากพลี ตั้งอยู่ที่วัดโพธิ์ปากพลี ห่างจากอำเภอปากพลีไปทางจังหวัดปราจีนบุรีเพียงประมาณ 3 กิโลเมตร เป็นพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็ก จัดตั้งขึ้นโดย ผศ. น้อม งามนิสัย อาจารย์ภาควิชาภูมิศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยได้รับการสนับสนุนจากบริษัทเอสโซ่สแตนดาร์ดประเทศไทยจำกัด จัดแสดงโบราณวัตถุ ที่ประชาชนในอำเภอบางพลีมอบให้เพื่อประโยชน์ทางการศึกษาของเยาวชนในท้องถิ่น ประกอบด้วยโบราณวัตถุสมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยประวัติศาสตร์ สมุดข่อย เครื่องทรงลิเก และสิ่งของเครื่องใช้ในอดีต

3.3 กลุ่มอำเภอบ้านนา - องครักษ์ สถานที่ท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มีไม่มากนัก ได้แก่ น้ำตกกระโอง น้ำตกสัดไต่ และสถานที่ท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณวัตถุ และศาสนา

3.3.1 น้ำตกกระโอง ตั้งอยู่ที่ตำบลศรีกระโอง อำเภอบ้านนา แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 33 หินกอง - นครนายก ที่อำเภอบ้านนา ขึ้นไปทางทิศเหนือเยื้องสถานีตำรวจภูธรอำเภอบ้านนา มีถนนแยกขวามือไปน้ำตกกระโองทาง 11 กิโลเมตร ลักษณะเป็นลานหินกว้าง มีน้ำตกไหลผ่านตามช่องหิน นอกจากนี้บริเวณใกล้เคียงกันมีพระพุทธรูปปางสมาธิก่อด้วยอิฐประดิษฐานอยู่บนเนินเขาและมีสถานีเพาะชำกล้าไม้ จังหวัดนครนายก ของกรมป่าไม้ตั้งอยู่ด้วย

3.3.2 น้ำตกสัดไต่ ตั้งอยู่ในเขตอำเภอบ้านนา เส้นทางเดียวกับน้ำตกกระโอง แต่ต้องเดินด้วยเท้าข้ามเทือกเขาไปอีกประมาณ 2.5 กิโลเมตร น้ำตกสัดไต่ จะมีน้ำอุดมสมบูรณ์ในช่วงฤดูฝน และต้นฤดูหนาวหลังจากนั้นจะมีน้ำน้อย ปากทางเข้าน้ำตกจะมีเรือนนเพาะชำของทางราชการ มีพันธุ์ไม้เล็ก ๆ ปลูกมากมายไว้บริการแก่ประชาชนผู้สนใจ

3.3.3 พระพุทธบาท 4 รอย ประดิษฐาน ณ มณฑปวัดทองย้อย อำเภอบ้านนา เป็นโบราณสถานอันเก่าแก่ มีคุณค่าทางศิลปะ แสดงถึงความประณีตงดงามในการ

ประดิษฐ์ การหล่อของฝีมือช่างไทยโบราณ โดยทางวัดจะจัดให้มีงานนมัสการทุกวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี

3.3.4 วัดอัมพวัน ตั้งอยู่ริมแม่น้ำนครนายกทางฝั่งขวาในตำบลบางอ้อ อำเภอบ้านนา เป็นวัดเก่าแก่สมัยอยุธยาตอนปลาย พระอุโบสถสร้างขึ้นโดย มรว.จรัส ณ อยุธยา น้องชายของสมเด็จพระพุฒาจารย์) มรว.เจริญ อิศรางกูร ณ อยุธยา (ร่วมกับชาวบ้านเริ่มสร้างในปี พ.ศ. 2461 แล้วเสร็จ พ.ศ. 2466 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยเสด็จมาทางชลมารค และพระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์ไว้ในปี พ.ศ. 2461 นอกจากนี้สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระวชิรญาณวโรรส) สมเด็จพระมหาสมณเจ้า (ได้เคยเสด็จมายังวัดนี้ และพระราชทานพระบรมฉายาลักษณ์ไว้ในปี พ.ศ. 2465 สิ่งสำคัญภายในวัดได้แก่ พระอุโบสถ สถาปัตยกรรมไทยประเพณี หน้าบันและประตูเป็นไม้แกะสลัก ชุ่มประตูและหน้าต่างลวดลายปูนปั้น นอกจากนี้ยังได้แก่ เรือนแพที่ มรว.จรัส ณ อยุธยา ได้ถวายวัด หอระฆัง ศาลาการเปรียญ และหมู่กุฏิเรือนไทย

3.3.5 วัดทองหลาง ตั้งอยู่ที่ตำบลทองหลาง อำเภอบ้านนา สิ่งที่น่าสนใจภายในวัด ได้แก่ พระอุโบสถ สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2461 เป็นสถาปัตยกรรมไทยประเพณี ฝีมือช่างชาวจีน ลวดลายประดับชุ่มประตูเป็นประตูแบบไทยผสมจีน ภาพเขียนด้วยสีครามเป็นรูปคนและสัตว์ต่าง ๆ เช่น หงส์ กวาง นก และลิง เป็นต้น

3.3.6 ศาลเจ้าพ่อองค์รักษ์ ตั้งอยู่ฝั่งแม่น้ำนครนายกภายในเขตตำบลสันทรายมูล มีเรื่องเล่าว่า เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลย์ราชสมบัติ ได้เสด็จประพาสจังหวัดปราจีนบุรี โดยเสด็จผ่านมาตามลำน้ำนครนายก และได้มาประทับแรมบริเวณที่ตั้งศาลเจ้าพ่อองค์รักษ์ในปัจจุบัน ในระหว่างประทับแรมอยู่นั้นนายทหารราชองครักษ์ได้ป่วยและเสียชีวิตลง เพื่อเป็นที่ระลึกแก่ราชองครักษ์ ทรงมีพระราชประสงค์ให้สร้างศาลขึ้นเป็นอนุสรณ์ ศาลแห่งนี้จึงมีชื่อเรียกว่า "ศาลเจ้าพ่อองค์รักษ์" และใช้เป็นชื่อของอำเภอองค์รักษ์ในปัจจุบันด้วย บริเวณหน้าศาลเจ้าพ่อองค์รักษ์นี้เป็นวังน้ำวน น้ำไหลเชี่ยวมาก สำหรับทางราชการถือว่าน้ำตรงวังน้ำวนนี้เป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ จึงได้นำไปทำพิธีสงฆ์น้ำมูรธาภิเศก เมื่อคราวประกอบพระราชพิธีบรมราชาภิเศกของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบันด้วย

3.3.7 ศูนย์ไม้ดอกไม้ประดับ อยู่ที่คลอง 15 อำเภอองค์รักษ์ เป็นแหล่งเพาะขยายพันธุ์พืช ทั้งไม้ดอกไม้ประดับต่าง ๆ ซึ่งนับว่าใหญ่ที่สุดในประเทศไทย พันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับจากที่นี่จัดส่งไปยังแหล่งจำหน่ายต่าง ๆ ทั่วประเทศ นักท่องเที่ยวสามารถแวะชมและเลือกหาซื้อได้ในราคาขายส่ง

3.4 กิจกรรมการท่องเที่ยว

การจัดให้มีกิจกรรมด้านกีฬา นับเป็นปัจจัยที่มีส่วนดึงดูดผู้เยี่ยมชมเยือนให้เดินทางมายังจังหวัดนครนายก เช่นเดียวกับทรัพยากรท่องเที่ยวอื่น ๆ หากสามารถจัดให้มีการแข่งขันระดับนานาชาติ ลักษณะภูมิประเทศที่เป็นธรรมชาติ สวยงาม มีอากาศดี มีอ่างเก็บน้ำแม่ น้ำ และคลองชลประทานยังเหมาะสมสำหรับจัดให้มีกิจกรรมกีฬาต่าง ๆ เช่น กอล์ฟ วิ่งมาราธอน ไตรกีฬา จักรยานภูเขา วินด์เซิร์ฟ เจ็ทสกี เรือแคนู เรือกรรเชียง และเรือเร็ว เป็นต้น

3.4.1 กีฬา กอล์ฟ ปัจจุบันมีสนามกอล์ฟ 4 แห่ง ได้แก่ สนามกอล์ฟโรงเรียนนายร้อย จปร. (เขาชะงอก) รอยัลฮิลล์ กอล์ฟ แอนด์ คันทรีคลับ ไพร่มชิตี กอล์ฟ (คลอง 15) และ วอเตอร์มิลล์ ทั้งสี่สนามเป็นสนามกอล์ฟขนาด 18 หลุม

3.4.2 กีฬา จักรยาน จังหวัดนครนายกมีลักษณะภูมิประเทศที่งดงาม และมีอากาศที่ดี การขี่จักรยานท่องเที่ยวจึงเป็นกิจกรรมกีฬาที่ได้รับการพัฒนาและเริ่มได้รับความนิยมมากขึ้นโดยลำดับ เส้นทางท่องเที่ยวจักรยานในปัจจุบันส่วนมากอยู่ในบริเวณตอนบนของจังหวัด เส้นทางจักรยานในจังหวัดนครนายก ประกอบด้วย ทางจักรยานทั่วไป ทางจักรยานท่องเที่ยว และทางจักรยานภูเขา โดยมีเส้นทางจักรยานที่สำรวจไว้ 5 เส้นทาง และมี 2 เส้นทาง ที่ได้พัฒนาป้ายบอกทาง ป้ายแนะนำ และป้ายเตือนแล้ว คือ เส้นทางเขาชะงอก – เขาทุเรียน ระยะทาง 24 กิโลเมตร และเส้นทางวังตะไคร้ – วังยาว ระยะทางรวม 22 กิโลเมตร ส่วนเส้นทางสายองครักษ์ – นครนายก ปัจจุบันกำลังก่อสร้างทางจักรยานเลียบบคลองชลประทาน จากทางแยกเขาชะงอกมายังทางแยกเข้าสู่จังหวัดนครนายก

3.4.3 การล่องแก่งนครนายกด้วยเรือแคนู เป็นการท่องเที่ยวผสมผสานไปกับการกีฬา เป็นการพักผ่อนและออกกำลังกาย ซึ่งได้ใกล้ชิดกับธรรมชาติโดยการพายเรือแคนู (เรือที่มีหัวท้ายเพรียว น้ำหนักเบาเหมาะกับสายน้ำที่ไหลเชี่ยว) ไปตามลำน้ำนครนายกผ่านเกาะแก่งต่าง ๆ อย่างสนุกสนาน และปลอดภัย

เส้นทางล่องแก่งแบ่งเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงแรกจากปากคลองด่านถึงวังยาว ระยะทางประมาณ 5 กิโลเมตร และช่วงที่สองจากวังยาวถึงเขานางบวช ระยะทางประมาณ 6 กิโลเมตร ทั้งสองช่วงนี้เหมาะสำหรับล่องแก่ง ส่วนช่วงที่สามจากเขานางบวชถึงศาลหลักเมือง ระยะทางประมาณ 13 กิโลเมตร เป็นการล่องในแม่น้ำ การล่องแก่งมีข้อจำกัดเรื่องฤดูกาล ซึ่งสามารถจัดกิจกรรมได้ในช่วงฤดูฝน

3.4.4 การเดินป่าท่องเที่ยว กิจกรรมท่องเที่ยวเขาใหญ่ – นครนายก จัดในช่วงเดือนธันวาคม – เดือนมิถุนายน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษาธรรมชาติและระบบนิเวศ สร้างความรู้ความเข้าใจอันดีงามและช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริม

การท่องเที่ยว สร้างอาชีพ และเพิ่มพูนรายได้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เส้นทางในการเดินป่าท่องเที่ยว
เขาใหญ่ – นครนายก มีด้วยกัน 3 เส้นทาง ดังนี้

1) **เส้นทางที่ 1** น้ำตกนางรอง – เขาทโมน – น้ำตกนางนอน – น้ำตก
ตาดตาไม้ – น้ำตกตาดตาคง – น้ำตกตาดตาภู – น้ำตกมะนาว ออกไปถึงอาคาร โภชนาการบน
ถนนสาย ปราจีนบุรี – เขาใหญ่ รวมระยะทางประมาณ 25 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทาง 3 วัน 2 คืน

2) **เส้นทางที่ 2** น้ำตกนางรอง – วังตะไคร้ – คลองสมพงษ์ใหญ่ ผ่าน
ชายหาดแก่งหินและลานหิน ไปถึงน้ำตกแม่ปล้อง 7 ชั้น รวมระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร
ใช้เวลาเดินไป – กลับ 2 วัน

3) **เส้นทางที่ 3** เริ่มต้นที่น้ำตกนางรอง เดินลัดเลาะตามลำคลองไปถึง
น้ำตกเขาช่องลม ระยะทางประมาณ 10 กิโลเมตร ใช้เวลาเดินทางไป – กลับ 2 วัน

3.5 เทศกาลประเพณี

เทศกาลงานประเพณี นอกจากจะเป็นการสืบทอด และแสดงออกทางวัฒนธรรม
ของท้องถิ่นแล้ว ยังเป็นสิ่งดึงดูดผู้เยี่ยมชมเยือนที่มีความสนใจในด้านวัฒนธรรม และชีวิต
ความเป็นอยู่อีกด้วย เทศกาลและงานประเพณีของจังหวัดนครนายก ประกอบด้วย

3.5.1 **เทศกาลนมัสการรอยพุทธบาทจำลองเขานางบวช** ตำบลสาริกา
อำเภอเมือง นครนายก ราวกลางเดือน 5 ของทุกปีที่วัดเขานางบวชนี้ สภาวัฒนธรรมจังหวัด
นครนายก ได้ฟื้นฟูงานตักบาตรเทโวในวันออกพรรษาของทุกปีด้วย

3.5.2 **งานนมัสการพระพุทธบาทสี่รอย** วัดทองย้อย ตำบลบ้านนา อำเภอ
บ้านนา จัดขึ้นในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี ยังขาดศักยภาพมากพอที่จะดึงดูดผู้มาเยี่ยมชม

3.5.3 **งานมะพร้าวหวานนครนายก** จัดรวมกับงานของดีเมืองนครนายก
ในระหว่างเดือนมีนาคม – เมษายน ของทุกปี บริเวณถนนสุวรรณศร ใกล้สี่แยกนครนายก
มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเผยแพร่มะพร้าวหวาน ผลิตผลทางการเกษตร และสินค้าหัตถกรรม
และผลิตภัณฑ์ที่มีชื่อของจังหวัด ในงานจะมีการประกวดชบวนแห่ผลิตผลทางการเกษตร
การประกวดมะพร้าวและพืชผลทางการเกษตรประกวดธิดามะพร้าวหวาน และจัดให้มีการจำหน่าย
สินค้าราคาถูก

3.5.4 **งานสารทไทยและแข่งเรือจังหวัดนครนายก** จัดในช่วงเดือนกันยายน
ของทุกปี บริเวณริมคลอง 29 หน้าโรงเรียนวัดทิวหลวงสรรค์ ตำบลทรายมูล อำเภอองครักษ์ ในงาน
มีการจัดแข่งขันเรือยาวประเภทต่าง ๆ การทำบุญวันสารทไทย กลางคืนมีการแสดงมหรสพ

3.6 สินค้าพื้นเมืองและของที่ระลึก

สินค้าพื้นเมืองของนครนายก มีทั้งที่เป็นของกินของใช้และตลอดจนผลิตภัณฑ์พืชผักผลไม้ที่ขึ้นชื่อนานาชนิด อาทิ มะปรางหวาน ส้มโอ ทุเรียน ส้มเขียวหวาน หน่อไม้หวาน มะนาว ฯลฯ และสินค้าประเภทศิลปหัตถกรรมที่เป็นที่แพร่หลาย มีดังนี้ คือ

3.6.1 ผลิตภัณฑ์หินอ่อน แหล่งผลิตอยู่ที่ใกล้โรงพยาบาลนครนายก อำเภอเมือง และที่ทางแยกเข้าโรงเรียนนายร้อย จปร. สินค้าที่ผลิต ได้แก่ แจกัน กาน้ำ นาฬิกา กำไล โคมไฟ ป้ายชื่อ เป็นต้น

3.6.2 ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ มีแหล่งผลิตอยู่ที่ตำบลสาริกา อำเภอเมือง ทำเป็นเรือใบ นกยูง รูปหน้าคน มีขายบริเวณน้ำตกสาริกา นางรอง และวังตะไคร้

3.6.3 ไม้กวาด มีแหล่งผลิตอยู่ที่ตำบลสาริกา อำเภอเมือง ตำบลนาหินลาด ตำบลโคกกรวด ตำบลหนองแสง อำเภอปากพลี ไม้กวาดนี้ทำด้วยหญ้าพงข้าง ดำทำด้วยไม้โมก และไม้ไผ่หิน หาซื้อได้ตามร้านค้าทั่วไป ในจังหวัดนครนายก

3.6.4 พรหมทอจากเศษผ้า มีแหล่งผลิตอยู่ที่ ตำบลเขาเพิ่ม อำเภอบ้านนา ทำเป็นพรหมเช็ดเท้า พรหมปูที่นอน มีหลายขนาดหาซื้อได้ตามร้านเฟอร์นิเจอร์ในตลาดบ้านนา และ อำเภอเมืองนครนายก

3.6.5 ผลิตภัณฑ์จากดินเผา มีแหล่งผลิตอยู่ที่ตำบลหนองเคี่ยม ตำบลป่าชะ อำเภอบ้านนา ทำเป็นเซรามิก รูปตุ๊กตา กาน้ำ แก้วน้ำ ฯลฯ

3.6.6 ขนมเปี๊ยะ แหล่งทำอยู่ที่ตลาดบ้านนา อำเภอบ้านนา เป็นขนมเปี๊ยะ "เชลล์ชวงชิม" หาซื้อได้ตามร้านค้าในจังหวัดนครนายก

3.6.7 กล้วยฉาบ มันฉาบ เมื่อกฉาบ มีแหล่งผลิตอยู่ที่ตำบลสาริกา อำเภอเมือง มีขายที่บริเวณน้ำตกสาลิกาและนางรอง

3.6.8 ผลไม้แช่อิ่ม ได้แก่ มะเฟือง มะดัน มะขาม มะม่วง กระท้อน มะนาว มะกรูด เป็นต้น มีวางขายอยู่บริเวณทางแยกบ้านใหญ่ อำเภอเมืองนครนายก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สุรศักดิ์ ชุนณรงค์ (2539, หน้า 131-133) ได้วิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ : กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ จังหวัดราชบุรี การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ศึกษากรณีแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ จังหวัดราชบุรี ได้แก่ ถ้ำเขาบิน ถ้ำจอมพล ถ้ำเขาช่องพราน และถ้ำเขาสูง จำนวน 400 ราย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยว ประกอบกับ

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรม SPSS โดยใช้สถิติ อัตราส่วนร้อยละ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความผันแปรทางเดียว และการวิเคราะห์ การผันแปรและการจำแนกพหุ ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวเห็นด้วยกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในระดับปานกลาง และมีความพึงพอใจต่อสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานภายนอกถ้า ภายในถ้ำ การบริการข้อมูล และการจัดการดูแลนักท่องเที่ยวในระดับปานกลาง สำหรับการวิเคราะห์การผันแปร พบว่า การให้คุณค่าต่อสิ่งแวดล้อมแตกต่างกัน มีความคิดเห็นกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 อาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 และอายุ รายได้ต่อเดือน ลักษณะการเดินทาง ขนาดของกลุ่มเดินทาง การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

นาคม ชีรสุวรรณ์จักร (2541) ได้ทำการศึกษา ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นด้วยกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับปานกลาง สำหรับผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว พบว่า อายุ ระยะเวลาที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่น เป็น ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและการให้คุณค่าต่อทรัพยากรธรรมชาติ เป็น ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมีดังนี้ คือ ประชาชน ไม่เห็นความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ขาดงบประมาณและบุคลากรในการจัดการดูแลสภาพแวดล้อมบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจน ขาดการให้ความร่วมมือและประสานงานกันระหว่างประชาชน รวมทั้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง อีกประการหนึ่ง คือ ประชาชนไม่มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการวางแผน การจัดการดูแล รักษาสถานที่ท่องเที่ยวรวมถึงไม่มีหน่วยงานที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง สำหรับ ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งนี้ คือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศโดยใช้สื่อที่เข้าใจและพบเห็นได้ง่ายโดยเฉพาะโทรทัศน์ ทำการพัฒนาศักยภาพ และความสามารถในการประสานงานกันระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการดูแลและพัฒนา

สถานที่ท่องเที่ยว ตลอดจนให้ประชาชนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเข้าไปมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากยิ่งขึ้น

อรุณศรี นาคะวิสุทธิ์ (2543, หน้า 84-85) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่ เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และปัจจัยอุปสรรคที่มีผลต่อความคิดเห็นของผู้ประกอบการ โดยพิจารณาจากตัวแปรปัจจัยส่วนบุคคล และปัจจัยสมมติฐาน โดยใช้ค่าที่ t-test และ F-test ดำเนินการโดยใช้แบบสอบถาม สุ่มจากกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวจำนวน 130 ราย โดยสุ่มแบบบังเอิญ (Accident Sampling) ผลการศึกษา พบว่าความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของผู้ประกอบการคือ ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยว หรือสุขภาพ สิ่งแวดล้อม ระดับการศึกษา และการให้คุณค่าต่อธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมมีผลต่อความคิดเห็น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

วาทรัตน์ นันทเสน (2546) ได้ทำการศึกษา ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก ผลการศึกษาพบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 59.7 อายุเฉลี่ย 30-32 ปี มีผลการศึกษาระดับปริญญาตรี มากที่สุดร้อยละ 58.5 อาชีพเป็นพนักงานบริษัทเอกชนมากที่สุด ร้อยละ 26.7 มีรายได้เฉลี่ยคนละ 15,106.83 บาทต่อเดือน ภูมิลำเนาส่วนใหญ่อยู่ใน กรุงเทพมหานคร ร้อยละ 25.4 และเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวเป็นครั้งแรก ร้อยละ 66.0 แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า ที่มีความพร้อมมากคือผาชูธง (3.54 คะแนน) และลานหินปุ่ม (3.52 คะแนน) การบริการที่พักมี (3.54 คะแนน) สภาพ และคุณภาพอากาศ (3.64 คะแนน)

ปัจจัยเศรษฐกิจและสังคม ที่มีผลทำให้ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การบริการต่างๆ และสภาพแวดล้อม ณ อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้าแห่งนี้ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ได้แก่ เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ และประสบการณ์ในการท่องเที่ยว

วรวิทย์ สุวรรณภักดี (2547) ได้ศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานนกน้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยนี้เป็นนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวบริเวณอุทยานนกน้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง จำนวน 384 คน ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอุทยานนกน้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 26-45 ปี มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป เดินทางไปท่องเที่ยวแบบเข้าไป

เย็นกลับ ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในอุทยานนกน้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เกี่ยวกับด้านสภาพแวดล้อมทางการภาพของบริเวณสถานที่ ด้านบริหารจัดการทั่วไป ด้านบุคลากร ด้านทั่วไปของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ทั้งโดยรวมและจำแนกตามตัวแปร เพศ อายุ ระดับการศึกษา และลักษณะการมาท่องเที่ยว มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่าด้านบริหารจัดการ โดยทั่วไป มีความคิดเห็น เห็นด้วยอยู่ในระดับปานกลาง

สถาพร ทองแดง (2547) ได้ทำการศึกษาศักยภาพชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยภูฎังกา ตำบลผาซำน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมีศักยภาพด้านความพร้อมของพื้นที่ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ค่อนข้างมาก เนื่องจากมีความพร้อมของทรัพยากรธรรมชาติ โครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก ความพร้อมของคนในชุมชนค่อนข้างมาก เนื่องจากคนส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ยอมรับนโยบายรัฐบาลในการส่งเสริมการท่องเที่ยวและมีการรับรู้ข่าวสารข้อมูลจากการประชุมอบรมและศึกษาดูงาน การจัดองค์กรและบริหารจัดการมีศักยภาพค่อนข้างน้อย เนื่องจากโครงสร้างองค์กรมีประสิทธิภาพน้อย มีการควบคุมกฎระเบียบและข้อปฏิบัติค่อนข้างน้อย การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมค่อนข้างมาก การจัดการให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึกมีน้อย การจัดการโครงสร้างพื้นฐานและการบริการค่อนข้างมาก การจัดการด้านการตลาดมีน้อยและการจัดการด้านการลงทุนค่อนข้างน้อย ศักยภาพด้านการมีส่วนร่วมของชุมชนมีน้อย เนื่องจากการมีส่วนร่วมในการประชุมและช่วยเหลือแรงงานค่อนข้างมาก ร่วมเสนอความคิดเห็นในที่ประชุม และการรักษาปฏิบัติปานกลาง การร่วมลงทุนในกิจกรรมร่วมวางแผนร่วมกำหนดระเบียบและร่วมประเมินผลกิจกรรมมีน้อย ศักยภาพด้านการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชน พบว่ามีปานกลาง เนื่องจากการสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวกและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวมากที่สุด การพัฒนาศักยภาพชุมชน ด้านอาชีพ การบริหารจัดการ และการสนับสนุนเงินทุนมีปานกลาง การสนับสนุนด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาดมีน้อย

ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ พบว่าโครงสร้างองค์กรในการบริหารจัดการมีประสิทธิภาพน้อย คนในชุมชนขาดความรู้ความชำนาญในการบริหารจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว คนในชุมชนมีส่วนร่วมน้อยและการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน ขาดการประสานงานและการวางแผนแบบมีส่วนร่วม

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดอยภูลังกา ดังนี้ ควรมีการปรับปรุงโครงสร้างองค์กร โดยไม่ยึดติดกับระบบผู้ทำเปิดโอกาสให้ผู้มีความรู้ความสามารถและมีความพร้อมที่จะทำงานมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ควรมีการพัฒนาศักยภาพของชุมชนด้านการจัดการธุรกิจท่องเที่ยว ควรส่งเสริมการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวระหว่างชุมชนในจังหวัดใกล้เคียง

เซบาลอส ลาสคูเรน (Celballos Lascurain, 1998 p. 111-112) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณอ่าวรอคซ์ เมืองซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็น ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อความคิดเห็นของผู้ประกอบการ ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างคือผู้ประกอบการบริเวณอ่าวรอคซ์ เมืองซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย จำนวน 240 คน วิเคราะห์โดยใช้สถิติอัตราส่วน ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการศึกษา พบว่า ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อยู่ในระดับต่ำ ปัจจัยที่มีผลต่อความคิดเห็นของผู้ประกอบการคือ ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ การได้รับการอบรมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวหรือการสุขาภิบาลสิ่งแวดล้อม ระดับการศึกษาและการให้คุณค่าต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีผลต่อความคิดเห็นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนเพศ และอายุ ไม่มีผลต่อความคิดเห็นของผู้ประกอบการ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก มุ่งเน้นศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่ที่มีความเหมาะสม และเกิดความยั่งยืนต่อไป ดังนั้นเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว ผู้ศึกษาจึงได้กำหนดวิธีการดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลและแหล่งข้อมูล
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
4. การทดสอบเครื่องมือ
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล
6. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

การวิจัยนี้เป็นงานวิจัยแบบสำรวจ (Survey Research) โดยการสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ซึ่งเป็นข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ที่จะใช้ในการนำเสนอในรายงานการวิจัย รวมถึงข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ สิ่งพิมพ์ และเอกสารอื่น ๆ ตลอดจนแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องในการอธิบายผลการวิจัยให้มีความถูกต้องและน่าเชื่อถือ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากร สำหรับการวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษาจากประชากร 2 กลุ่ม คือ

- 1.1 นักท่องเที่ยว ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป จากสถิติจำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวและพักผ่อนตามแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เฉลี่ยเดือนละ 2,000 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหินตั้ง, 2550)

1.2 ประชาชนในท้องถิ่น (ประชาชนในพื้นที่) ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป และอาศัยอยู่ในชุมชนท่าด่าน หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ไม่ต่ำกว่า 1 ปี มีทั้งหมด 962 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลหินตั้ง, 2550)

2. กลุ่มตัวอย่าง

ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่าง โดยคำนวณจากสูตรสำหรับใช้ในการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ตามวิธีของ Taro Yamane (พิชิต ฤทธิ์จรูญ, 2547 หน้า 117) ที่ระดับความเชื่อมั่น 95 % ความคลาดเคลื่อนไม่เกิน 0.05 และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้วิธีการแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) โดยคำนวณตามวิธี ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n แทน ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

N แทน ขนาดกลุ่มประชากร

e แทน ค่าความคลาดเคลื่อนจากการสุ่มตัวอย่าง

เมื่อแทนค่าในสูตรดังกล่าวโดยกำหนด N = 2,962 และ e = 0.05 จะได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้

$$\begin{aligned} n &= \frac{2,962}{1 + 2,962(0.05)^2} \\ &= 352.40 \end{aligned}$$

จากการคำนวณดังกล่าว ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 352 คน แต่การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกขนาดกลุ่มตัวอย่าง 400 คน โดยการเลือกกลุ่มตัวอย่างในครั้งนี้ได้จากวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) แบ่งเป็นนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ซึ่งเทียบสัดส่วน ดังนี้

2.1 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว

ประชากรรวม	จำนวน	2,962 คน
นักท่องเที่ยว	จำนวน	2,000 คน
ต้องการกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	400 คน
	$\frac{2,000 \times 400}{2,962}$	= 270.08 คน

ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จะได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยว จำนวน 270 คน

2.2 กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น

ประชากรรวม	จำนวน	2,962 คน
ประชาชนในท้องถิ่น	จำนวน	962 คน
ต้องการกลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	400 คน

$$\frac{962 \times 400}{2,962} = 129.91 \text{ คน}$$

ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จะได้กลุ่มตัวอย่างที่เป็นประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 130 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสอบถามที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบลิเคอร์ท (Likert) ซึ่งกำหนดน้ำหนักตามระดับของความคิดเห็นไว้ 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปด้านประชากรศาสตร์ จำนวน 5 ข้อ ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยลักษณะคำถามเป็นแบบให้ผู้ตอบตรวจสอบรายการ (Check List)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมืองจังหวัดนครนายก ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม ลักษณะคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบลิเคอร์ท (Likert) ที่มีค่าประเมินเป็น 5 ระดับ โดยกำหนดเกณฑ์น้ำหนักคะแนนแต่ละตัวเลือก ดังนี้

ถ้าผู้ตอบ ตอบว่า	มากที่สุด	ให้	5	คะแนน
ถ้าผู้ตอบ ตอบว่า	มาก	ให้	4	คะแนน
ถ้าผู้ตอบ ตอบว่า	ปานกลาง	ให้	3	คะแนน
ถ้าผู้ตอบ ตอบว่า	น้อย	ให้	2	คะแนน
ถ้าผู้ตอบ ตอบว่า	น้อยที่สุด	ให้	1	คะแนน

ตอนที่ 3 แบบแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะโดยอิสระเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ลักษณะคำถามเป็นแบบคำถามปลายเปิด มีจำนวน 5 ข้อ

1. ท่านมีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนท่าด่าน ตำบล หินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
2. ท่านมีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวก พื้นฐานของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
3. ท่านมีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
4. ท่านมีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการสภาพแวดล้อม ในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก
5. ท่านมีความคิดเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน ท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

การทดสอบเครื่องมือ

การทดสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยก่อนการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อทำการทดสอบ เครื่องมือที่จะใช้ในการวิจัยว่ามีความเที่ยงตรงตามเนื้อหา เพื่อนำไปใช้เก็บข้อมูลและให้ผลการวิจัย ถูกต้องและน่าเชื่อถือได้มากที่สุด โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยสร้างแบบสอบถามขึ้นมาแล้วนำแบบสอบถามไปให้คณะกรรมการควบคุม วิทยานิพนธ์ตรวจสอบแก้ไข เพื่อปรับปรุงเนื้อหา
2. นำแบบสอบถามที่ผ่านการตรวจสอบของคณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์ไปให้ ผู้เชี่ยวชาญที่มีคุณวุฒิไม่ต่ำกว่าปริญญาโทด้านการท่องเที่ยว และด้านอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพิณิจ (Face Validity) โดยพิจารณาคัดเลือกข้อที่มีค่าดัชนีความ สอดคล้อง (IOC) มากกว่าหรือเท่ากับ 0.5 จากนั้นทำการคัดเลือกข้อคำถาม
3. นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลอง (Try Out) โดยทำการทดลองใช้กับ ประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาคุณภาพของข้อคำถาม รายข้อเพื่อหาค่าอำนาจจำแนก โดยการวิเคราะห์ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างคะแนนรายข้อกับคะแนน รวม (Corrected Item Correlation) จากนั้นทำการคัดเลือกข้อคำถาม
4. นำแบบสอบถามที่ได้รับคัดเลือกไปทดลอง (Try Out) ครั้งที่ 2 กับประชากรที่ไม่ใช่ กลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แล้วนำผลมาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ซึ่งได้ผลการคำนวณ ดังนี้

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้งฉบับ เท่ากับ 0.9353

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านพื้นที่ เท่ากับ 0.8104

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการจัดการ เท่ากับ 0.9818

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านกิจกรรมและกระบวนการเท่ากับ 0.8480

ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านการมีส่วนร่วม เท่ากับ 0.8847

5. นำแบบสอบถามที่ได้มาจัดพิมพ์ เพื่อนำไปเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ บทความทางวิชาการ และงานวิจัยที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ การพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดจนองค์ความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยมีการดำเนินการเป็นขั้นตอน ดังนี้

2.1 ทำการศึกษาข้อมูลต่าง ๆ ก่อนดำเนินการเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูล โดยศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับสภาพพื้นที่ วิถีชีวิตและวัฒนธรรมท้องถิ่น กิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

2.2 ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย

2.3 ติดต่อขอความร่วมมือเพื่อเข้าไปเก็บข้อมูลจากองค์การบริหารส่วนตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

2.4 ดำเนินการเก็บข้อมูลในพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) จากนั้นให้กรอกแบบสอบถามแล้วรวบรวมคืน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง

2.5 เก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากการเก็บข้อมูลจากพื้นที่ศึกษาเรียบร้อยแล้ว นำข้อมูลทั้งหมดมาคัดเลือกจัดระเบียบ จัดกลุ่มข้อมูล แล้วนำมาวิเคราะห์และประมวลผล ดังนี้

1. ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (Statistic Package for the Social Science : SPSS) โดยผู้วิจัยได้ใช้สถิติดังต่อไปนี้มาทำการวิเคราะห์ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency) ค่าเฉลี่ย (Mean) ร้อยละ (Percentage) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2. ข้อมูลที่เป็นค่าเฉลี่ย (Mean) ได้นำมาประเมิน Rating Scale ในระดับต่างกัน ซึ่งเกณฑ์การแปรผลนั้นผู้วิจัยได้ใช้สูตรในการคำนวณอัตราภาคั่น คือ

$$\frac{(\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด})}{\text{จำนวนระดับชั้น}} = \frac{(5 - 1)}{5} = 0.8$$

เกณฑ์การแปรผล จึงกำหนดได้ ดังนี้

1.00 – 1.80	อยู่ในเกณฑ์	น้อยที่สุด
1.81 – 2.60	อยู่ในเกณฑ์	น้อย
2.61 – 3.40	อยู่ในเกณฑ์	ปานกลาง
3.41 – 4.20	อยู่ในเกณฑ์	มาก
4.21 – 5.00	อยู่ในเกณฑ์	มากที่สุด

3. การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ตามตัวแปรเพศ จากการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ย ทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยใช้สถิติ t-test และเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ระหว่างตัวแปร อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ โดยการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ทดสอบความมีนัยสำคัญทางสถิติโดยใช้สถิติ One-way ANOVA ถ้าพบความแตกต่างจะทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ ด้วยวิธีการเชฟเฟ (Sheffe's Method) ส่วนแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก วิเคราะห์ผลโดยสถิติเชิงพรรณนา

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผลการวิจัยเรื่องการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน

ตอนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูลด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว จำนวน 270 คน และจากประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 130 คน ซึ่งผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้

ตาราง 1 จำนวนและร้อยละของลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวนักท่องเที่ยว

ลักษณะทางประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	151	55.9
หญิง	119	44.1
รวม	270	100.0
อายุ		
ต่ำกว่า 21 ปี	68	25.2
21-30 ปี	101	37.4
31-40 ปี	46	17.0
41-50 ปี	35	13.0

ตาราง 1 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
51- 60 ปี	10	3.7
61 ปีขึ้นไป	10	3.7
รวม	270	100.0
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	29	10.7
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	56	20.7
อนุปริญญา/ ปวส.	31	11.5
ปริญญาตรี	129	47.8
สูงกว่าปริญญาตรี	25	9.3
รวม	270	100.0
อาชีพ		
เกษตรกร	11	4.1
รับจ้างทั่วไป	30	11.1
นักเรียน/ นักศึกษา	89	33.0
ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว	29	10.7
ข้าราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ	26	9.6
พนักงาน/ ลูกจ้างบริษัท	69	25.6
พ่อบ้าน/ แม่บ้าน	16	5.9
รวม	270	100.0
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	66	24.4
5,000 - 10,000 บาท	79	29.3
10,001 - 15,000 บาท	52	19.3
15,001 - 20,000 บาท	26	9.6
20,001 บาทขึ้นไป	47	17.4
รวม	270	100.0

จากตาราง 1 แสดงลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยว ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ต่อเดือน มีรายละเอียดดังนี้

เพศ พบว่า นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากเพศชาย จำนวน 151 คน คิดเป็นร้อยละ 55.9 และเป็นเพศหญิง จำนวน 119 คน คิดเป็นร้อยละ 44.1

อายุ พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนมากมีอายุอยู่ระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 101 คน คิดเป็นร้อยละ 37.4 รองลงมาได้แก่ อายุต่ำกว่า 21 ปี จำนวน 68 คน คิดเป็นร้อยละ 25.2 อายุระหว่าง 31-40 ปี จำนวน 46 คน คิดเป็นร้อยละ 17.0 อายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 13.0 ส่วนอายุระหว่าง 51 - 60 ปี และอายุ 61 ปีขึ้นไป มีจำนวนเท่ากัน คือ 10 คน คิดเป็นร้อยละ 3.7

ระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 129 คน คิดเป็นร้อยละ 47.8 รองลงมา ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.จำนวน 56 คน คิดเป็นร้อยละ 20.7 ระดับอนุปริญญา/ปวส. และระดับต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีจำนวนใกล้เคียงกัน จำนวน 31 และ 29 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 และ 10.7 ตามลำดับ ส่วนกลุ่มที่มีน้อยที่สุด คือ นักท่องเที่ยวที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 25 คน คิดเป็นร้อยละ 9.3

อาชีพ พบว่า นักท่องเที่ยวมีอาชีพนักเรียน/ นักศึกษา จำนวน 89 คน คิดเป็นร้อยละ 33.0 รองลงมาได้แก่ อาชีพพนักงาน/ ลูกจ้างบริษัท จำนวน 69 คน คิดเป็นร้อยละ 25.6 อาชีพรับจ้างทั่วไป อาชีพค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว และอาชีพข้าราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 30 29 และ 26 คน คิดเป็นร้อยละ 11.1 10.7 และ 9.6 ตามลำดับ ส่วนอาชีพพ่อบ้าน/ แม่บ้านและอาชีพเกษตรกร มีจำนวนเท่ากัน จำนวน 16 และ 11 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9 และ 4.1 ตามลำดับ

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า นักท่องเที่ยวมีรายได้เฉลี่ยระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท มากที่สุด จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 29.3 รองลงมาได้แก่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท จำนวน 66 คน คิดเป็นร้อยละ 24.4 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 19.3 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 บาทขึ้นไป จำนวน 47 คน คิดเป็นร้อยละ 17.4 ส่วนนักท่องเที่ยวที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยที่สุด คือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 9.6

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของลักษณะทางประชากรศาสตร์ของประชาชนในท้องถิ่น

ลักษณะทางประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	65	50.0
หญิง	65	50.0
รวม	130	100.0
อายุ		
ต่ำกว่า 21 ปี	16	12.3
21-30 ปี	22	16.9
31-40 ปี	32	24.6
41-50 ปี	39	30.0
51 - 60 ปี	17	13.1
61 ปีขึ้นไป	4	3.1
รวม	130	100.0
ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช.	34	26.2
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	29	22.3
อนุปริญญา/ปวส.	23	17.7
ปริญญาตรี	37	28.5
สูงกว่าปริญญาตรี	7	5.4
รวม	130	100.0
อาชีพ		
เกษตรกร	14	10.8
รับจ้างทั่วไป	19	14.6
นักเรียน/ นักศึกษา	15	11.5
ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว	30	23.1
ข้าราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ	29	22.3
พนักงาน/ ลูกจ้างบริษัท	15	11.5
พ่อบ้าน/ แม่บ้าน	8	6.2
รวม	130	100.0

ตาราง 2 (ต่อ)

ลักษณะทางประชากรศาสตร์	จำนวน (คน)	ร้อยละ
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	43	33.1
5,000 - 10,000 บาท	40	30.8
10,001 - 15,000 บาท	26	20.0
15,001 - 20,000 บาท	15	11.5
20,001 บาทขึ้นไป	6	4.6
รวม	130	100.0

จากตาราง 2 แสดงลักษณะทางประชากรศาสตร์ของประชาชนในท้องถิ่น ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มีรายละเอียดดังนี้

เพศ พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นเป็นเพศหญิงและเพศชายจำนวนเท่ากัน คือ จำนวน 65 คน คิดเป็นร้อยละ 50.0

อายุ พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นส่วนมากมีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 39 คน คิดเป็นร้อยละ 30.0 รองลงมาได้แก่ กลุ่มที่มีอายุ 31-40 ปี จำนวน 32 คน คิดเป็นร้อยละ 24.6 อายุระหว่าง 21-30 ปี จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 16.9 อายุระหว่าง 51-60 ปี และอายุต่ำกว่า 21 ปี มีจำนวนใกล้เคียงกัน จำนวน 17 และ 16 คน คิดเป็นร้อยละ 13.1 และ 12.3 ตามลำดับ

ระดับการศึกษาสูงสุด พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน 37 คน คิดเป็นร้อยละ 28.5 รองลงมาได้แก่ ประชาชนในท้องถิ่นมีการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. จำนวน 34 คน คิดเป็นร้อยละ 26.2 ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. จำนวน 29 คน คิดเป็นร้อยละ 22.3 ระดับอนุปริญญา/ปวส. จำนวน 23 คน คิดเป็นร้อยละ 17.7 ส่วนกลุ่มที่มีน้อยที่สุด คือ ประชาชนในท้องถิ่นที่มีการศึกษาสูงกว่าระดับปริญญาตรี จำนวน 7 คน คิดเป็นร้อยละ 5.4

อาชีพ พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นมีอาชีพค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัวมีจำนวนใกล้เคียงกับอาชีพข้าราชการ/ พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน 30 และ 29 คน คิดเป็นร้อยละ 23.1 และ 22.3 ตามลำดับ รองลงมาได้แก่ อาชีพรับจ้างทั่วไป จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 14.6 อาชีพนักเรียน/ นักศึกษาและอาชีพพนักงาน/ ลูกจ้างบริษัท มีจำนวนเท่ากัน จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5

อาชีพเกษตรกร จำนวน 14 คน คิดเป็นร้อยละ 10.8 ส่วนกลุ่มที่มีน้อยที่สุด คือ อาชีพพ่อบ้าน/แม่บ้าน จำนวน 8 คน คิดเป็นร้อยละ 6.2

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นมีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท มากที่สุด จำนวน 43 คน คิดเป็นร้อยละ 33.1 รองลงมาได้แก่ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 5,000 - 10,000 บาท จำนวน 40 คน คิดเป็นร้อยละ 30.8 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 10,001 - 15,000 บาท จำนวน 26 คน คิดเป็นร้อยละ 20.0 รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 15,001 - 20,000 บาท จำนวน 15 คน คิดเป็นร้อยละ 11.5 ส่วนประชาชนในท้องถิ่นที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนน้อยที่สุด คือ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 20,001 บาทขึ้นไป จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 4.6

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากนักท่องเที่ยว จำนวน 130 คน และจากประชาชนในท้องถิ่น จำนวน 270 คน ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีรายละเอียด ดังนี้

ระดับเกณฑ์ความคิดเห็น โดยใช้สูตรในการคำนวณอัตราภาคขั้น แบ่งได้เป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับค่าเฉลี่ย	4.21 – 5.00	มากที่สุด
ระดับค่าเฉลี่ย	3.41 – 4.20	มาก
ระดับค่าเฉลี่ย	2.61 – 3.40	ปานกลาง
ระดับค่าเฉลี่ย	1.81 – 2.60	น้อย
ระดับค่าเฉลี่ย	1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ของนักท่องเที่ยว

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	n = 270		ระดับ ความคิดเห็น
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านพื้นที่โดยรวม	3.58	0.51	มาก
1. ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและความดึงดูดใจของการท่องเที่ยว	3.64	0.77	มาก
2. ความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของการท่องเที่ยว	3.62	0.72	มาก
3. ทัศนียภาพและความสวยงามของการท่องเที่ยว	3.63	0.67	มาก
4. ลักษณะภูมิอากาศมีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยว	3.61	0.78	มาก
5. คุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของการท่องเที่ยว	3.37	0.75	ปานกลาง
6. สภาพพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์และมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.58	0.75	มาก
7. ศักยภาพในการเข้าถึงการท่องเที่ยว	3.57	0.80	มาก
8. ศักยภาพของพื้นที่ต่อการพัฒนาในอนาคต	3.68	0.81	มาก

ตาราง 3 (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	n = 270		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
ด้านการจัดการโดยรวม	3.34	0.52	ปานกลาง
9. การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินที่มีความเด่นชัดและเหมาะสม	3.44	0.71	มาก
10. เส้นทางท่องเที่ยวไม่รบกวนและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ	3.57	0.74	มาก
11. การคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว	3.40	0.73	ปานกลาง
12. การกำหนดข้อปฏิบัติของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวอย่างไม่รบกวนและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ	3.45	0.74	มาก
13. การกำหนดมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม	3.36	0.80	ปานกลาง
14. ความชัดเจนของป้ายสื่อความหมายเส้นทาง พันธุ์ไม้ และการท่องเที่ยว	3.40	0.92	ปานกลาง
15. สิ่งก่อสร้างมีความกลมกลืนกับธรรมชาติและไม่นุกรุกพื้นที่สาธารณะ	3.44	0.87	มาก
16. ที่พักมีความเหมาะสมและกลมกลืนกับธรรมชาติ	3.46	0.75	มาก
17. ที่ตั้งของร้านค้า ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกมีความเหมาะสม	3.31	0.77	ปานกลาง
18. ที่ตั้งและจำนวนของถังรองรับขยะมีความเหมาะสม	3.17	0.89	ปานกลาง
19. การเก็บและกำจัดขยะในการท่องเที่ยว ที่พัก และชุมชนมีความเหมาะสม	3.34	0.85	ปานกลาง
20. การจัดการด้านคุณภาพน้ำ	3.40	0.82	ปานกลาง
21. การจัดการด้านคุณภาพไฟฟ้า	3.42	0.68	มาก
22. การบริการติดต่อสื่อสารกับพื้นที่ภายนอก	3.29	0.75	ปานกลาง
23. การจัดการด้านความปลอดภัย	3.34	0.83	ปานกลาง
24. การให้บริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	3.26	0.83	ปานกลาง

ตาราง 3 (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	n = 270		ระดับ ความคิดเห็น
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านกิจกรรมและกระบวนการโดยรวม	3.47	0.59	มาก
25. ประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้	3.52	0.75	มาก
26. ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.43	0.79	มาก
27. กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างประสบการณ์และความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว	3.46	0.81	มาก
28. กิจกรรมการท่องเที่ยวเอื้อต่อการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว	3.43	0.76	มาก
29. กิจกรรมการท่องเที่ยวเอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น	3.51	0.77	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมโดยรวม	3.44	0.68	มาก
30. การเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่น	3.70	0.83	มาก
31. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.40	0.83	ปานกลาง
32. การรวมกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	3.33	0.82	ปานกลาง
33. ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นในทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้	3.53	0.78	มาก
34. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว	3.34	0.88	ปานกลาง
35. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว	3.37	0.87	ปานกลาง
ความคิดเห็นโดยรวม	3.45	0.48	มาก

จากตาราง 3 แสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านพื้นที่ พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านพื้นที่โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน

ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมากเกือบทุกข้อ โดยเรื่องที่นักท่องเที่ยวเห็นด้วยเป็นอันดับแรก คือ เรื่องศักยภาพของพื้นที่ต่อการพัฒนาในอนาคต ($\bar{X} = 3.68$) รองลงมาคือ เรื่องความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและความดึงดูดใจของการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.64$) เรื่องทัศนียภาพและความสวยงามของการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.63$) เรื่องความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.62$) เรื่องลักษณะภูมิอากาศมีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.61$) เรื่องสภาพพื้นที่มีความสัมพันธ์และมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.58$) และเรื่องศักยภาพในการเข้าถึงการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.57$) ส่วนอันดับสุดท้ายคือ เรื่องคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.37$) อยู่ในระดับปานกลาง

ด้านการจัดการ พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านการจัดการโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านการจัดการอยู่ในระดับมาก 6 ข้อ ระดับปานกลาง 10 ข้อ โดยเรื่องที่นักท่องเที่ยวเห็นด้วยเป็นอันดับแรก คือ เรื่องเส้นทางท่องเที่ยวไม่รบกวนและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.57$) รองลงมาคือ เรื่องที่พักมีความเหมาะสมและกลมกลืนกับธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$) เรื่องการกำหนดข้อปฏิบัติของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวอย่างไม่รบกวนและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$) เรื่องสิ่งก่อสร้างมีความกลมกลืนกับธรรมชาติและไม่นุกฎพื้นที่สาธารณะ และเรื่อง การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินมีความเด่นชัดและเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.44$) เรื่องการจัดการด้านคุณภาพไฟฟ้า โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.42$) เรื่องการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เรื่องความชัดเจนของป้ายสื่อความหมายเส้นทาง พันธุ์ไม้ และการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เรื่องการจัดการด้านคุณภาพน้ำ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เรื่องการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.36$) เรื่องการเก็บและกำจัดขยะในการท่องเที่ยว ที่พัก และชุมชนมีความเหมาะสม และเรื่องการจัดการด้านความปลอดภัย มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$) เรื่องที่ตั้งของร้านค้า ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกมีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.31$) เรื่องการบริการติดต่อสื่อสารกับพื้นที่ภายนอก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$) เรื่องการให้บริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$) ส่วน

อันดับสุดท้ายคือ เรื่องที่ตั้งและจำนวนของถังรองรับขยะมีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.17$)

ด้านกิจกรรมและกระบวนการ พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านกิจกรรมและกระบวนการโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านกิจกรรมและกระบวนการ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรื่องที่นักท่องเที่ยวเห็นด้วยเป็นอันดับแรก คือ เรื่องประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้ ($\bar{X} = 3.52$) รองลงมาคือ เรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยวเอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.51$) เรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างประสบการณ์และความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.46$) ส่วนอันดับสุดท้ายคือ เรื่องความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว และเรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยวเอื้อต่อการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.43$)

ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านการมีส่วนร่วมโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.44$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก 2 ข้อ ระดับปานกลาง 4 ข้อ โดยเรื่องที่นักท่องเที่ยวเห็นด้วยเป็นอันดับแรก คือ เรื่องการเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.70$) รองลงมาคือ เรื่องประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นในทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53$) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในกิจกรรมการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.37$) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$) ส่วนอันดับสุดท้ายคือ เรื่อง การรวมกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.33$)

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ของประชาชนในท้องถิ่น

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	n = 130		ระดับ ความคิดเห็น
	$\bar{X}$	S.D.	
ด้านพื้นที่โดยรวม	3.84	0.52	มาก
1. ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและความดึงดูดใจของการท่องเที่ยว	3.92	0.75	มาก
2. ความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของการท่องเที่ยว	3.88	0.75	มาก
3. ทัศนียภาพและความสวยงามของการท่องเที่ยว	3.92	0.82	มาก
4. ลักษณะภูมิอากาศมีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยว	3.87	0.78	มาก
5. คุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของการท่องเที่ยว	3.52	0.83	มาก
6. สภาพพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์และมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.90	0.74	มาก
7. ศักยภาพในการเข้าถึงการท่องเที่ยว	3.85	0.74	มาก
8. ศักยภาพของพื้นที่ต่อการพัฒนาในอนาคต	3.87	0.89	มาก
ด้านการจัดการโดยรวม	3.48	0.58	มาก
9. การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินมีความเด่นชัดและเหมาะสม	3.64	0.90	มาก
10. เส้นทางท่องเที่ยวไม่รกทึบและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ	3.67	0.99	มาก
11. การคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว	3.62	0.86	มาก
12. การกำหนดข้อปฏิบัติของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวอย่างไม่รกทึบและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ	3.63	0.96	มาก
13. การกำหนดมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม	3.66	1.05	มาก
14. ความชัดเจนของป้ายสื่อความหมายเส้นทาง พันธุ์ไม้ และการท่องเที่ยว	3.52	0.88	มาก
15. สิ่งก่อสร้างมีความกลมกลืนกับธรรมชาติและไม่นุ้กพื้นที่สาธารณะ	3.63	0.97	มาก
16. ที่พักมีความเหมาะสมและกลมกลืนกับธรรมชาติ	3.80	0.83	มาก
17. ที่ตั้งของร้านค้า ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกมีความเหมาะสม	3.28	0.82	ปานกลาง

ตาราง 4 (ต่อ)

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	n = 130		ระดับ ความคิดเห็น
	$\bar{X}$	S.D.	
18. ที่ตั้งและจำนวนของถังรองรับขยะมีความเหมาะสม	3.03	1.09	ปานกลาง
19. การเก็บและกำจัดขยะในการท่องเที่ยว ที่พัก และชุมชนมีความเหมาะสม	3.11	0.99	ปานกลาง
20. การจัดการด้านคุณภาพน้ำ	3.51	0.83	มาก
21. การจัดการด้านคุณภาพไฟฟ้า	3.50	0.79	มาก
22. การบริการติดต่อสื่อสารกับพื้นที่ภายนอก	3.29	0.95	ปานกลาง
23. การจัดการด้านความปลอดภัย	3.55	0.92	มาก
24. การให้บริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว	3.26	0.92	ปานกลาง
ด้านกิจกรรมและกระบวนการโดยรวม	3.63	0.63	มาก
25. ประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้	3.62	0.86	มาก
26. ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.62	0.78	มาก
27. กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างประสบการณ์และความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว	3.72	0.74	มาก
28. กิจกรรมการท่องเที่ยวเอื้อต่อการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว	3.61	0.92	มาก
29. กิจกรรมการท่องเที่ยวเอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น	3.60	0.77	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมโดยรวม	3.59	0.63	มาก
30. การเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่น	3.86	0.78	มาก
31. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในกิจกรรมการท่องเที่ยว	3.62	0.81	มาก
32. การรวมกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว	3.45	0.96	มาก
33. ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นในทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้	3.68	0.84	มาก
34. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว	3.46	0.87	มาก
35. การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว	3.49	0.94	มาก
ความคิดเห็นโดยรวม	3.60	0.46	มาก

จากตาราง 4 แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า มีรายละเอียด ดังนี้

ด้านพื้นที่ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านพื้นที่โดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรื่องที่ประชาชนในท้องถิ่นเห็นด้วยเป็นอันดับแรก คือ เรื่องความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและความดึงดูดใจของการท่องเที่ยว ทัศนียภาพและความสวยงามของการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.92$) รองลงมาคือ เรื่องสภาพพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์และมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.90$) เรื่องความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.88$) เรื่องลักษณะภูมิอากาศมีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยวและเรื่องศักยภาพของพื้นที่ต่อการพัฒนาในอนาคตมีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.87$) และเรื่องศักยภาพในการเข้าถึงการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.85$) ส่วนอันดับสุดท้ายคือ เรื่องคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.52$)

ด้านการจัดการ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านการจัดการโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกด้านการจัดการอยู่ในระดับ 11 ข้อ ระดับปานกลาง 5 ข้อ โดยเรื่องที่ประชาชนในท้องถิ่นเห็นด้วยเป็นอันดับแรก คือ เรื่องที่พิกมีความเหมาะสมและกลมกลืนกับธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$) รองลงมาคือ เรื่องเส้นทางท่องเที่ยวไม่รบกวนและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.67$) เรื่องการกำหนดมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.66$) เรื่องการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินมีความเด่นชัดและเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.64$) เรื่องการกำหนดข้อปฏิบัติของประชาชนในท้องถิ่นในการท่องเที่ยวอย่างไม่รบกวนและทำลายทรัพยากรธรรมชาติและเรื่องสิ่งก่อสร้างมีความกลมกลืนกับธรรมชาติและไม่นุ้กพื้นที่สาธารณะ มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน โดยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) เรื่องการคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับประชาชนในท้องถิ่น อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.62$) เรื่องการจัดการด้านความปลอดภัย อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$) เรื่องความชัดเจนของป้ายสื่อความหมายเส้นทาง พันธุ์ไม้

และการท่องเที่ยว อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52$) เรื่องการจัดการด้านคุณภาพน้ำ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.51$) เรื่องการจัดการด้านคุณภาพไฟฟ้า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.50$) เรื่องการบริการติดต่อสื่อสารกับพื้นที่ภายนอก อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$) เรื่องที่ตั้งของร้านค้า ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกมีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.28$) เรื่องการให้บริการของศูนย์บริการประชาชนในท้องถิ่น อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.26$) เรื่องการเก็บและกำจัดขยะในการท่องเที่ยว ที่พัก และชุมชนมีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.11$) ส่วนอันดับสุดท้ายคือ เรื่องที่ตั้งและจำนวนของถังรองรับขยะมีความเหมาะสม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.03$)

ด้านกิจกรรมและกระบวนการ พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านกิจกรรมและกระบวนการโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรื่องที่ประชาชนในท้องถิ่นเห็นด้วยเป็นอันดับแรก คือ เรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างประสบการณ์และความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.72$) รองลงมาคือ เรื่องประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้ และเรื่องความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว มีค่าเฉลี่ยเท่ากัน ($\bar{X} = 3.62$) เรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยวเอื้อต่อการสร้างจิตสำนึกแก่ประชาชนในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.61$) ส่วนอันดับสุดท้ายคือ เรื่องกิจกรรมการท่องเที่ยวเอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ($\bar{X} = 3.60$)

ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านการมีส่วนร่วมโดยรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) เมื่อพิจารณารายข้อพบว่า ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมากทุกข้อ โดยเรื่องที่ประชาชนในท้องถิ่นเห็นด้วยเป็นอันดับแรก คือ เรื่องการเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่น ($\bar{X} = 3.86$) รองลงมาคือ เรื่องประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นในทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้ ($\bar{X} = 3.68$) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในกิจกรรมการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.62$) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.49$) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.46$) ส่วนอันดับสุดท้ายคือ เรื่องการรวมกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว ($\bar{X} = 3.45$)

ตาราง 5 สรุประดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบล หินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ของนักท่องเที่ยว

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	n = 270		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
ด้านพื้นที่	3.58	0.51	มาก
ด้านการจัดการ	3.34	0.52	ปานกลาง
ด้านกิจกรรมและกระบวนการ	3.47	0.59	มาก
ด้านการมีส่วนร่วม	3.44	0.68	มาก
ความคิดเห็นโดยรวม	3.45	0.48	มาก

จากตาราง 5 แสดงให้เห็นว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวเห็นด้วยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เป็นอันดับแรกคือ ด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$) ด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.44$) และด้านการจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.38$) ตามลำดับ

ตาราง 6 สรุประดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบล หินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ของประชาชนในท้องถิ่น

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	n = 130		ระดับ
	$\bar{X}$	S.D.	ความคิดเห็น
ด้านพื้นที่	3.84	0.52	มาก
ด้านการจัดการ	3.48	0.58	มาก
ด้านกิจกรรมและกระบวนการ	3.63	0.63	มาก
ด้านการมีส่วนร่วม	3.59	0.63	มาก
ความคิดเห็นโดยรวม	3.60	0.46	มาก

จากตาราง 6 แสดงให้เห็นว่า ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนในท้องถิ่นเห็นด้วยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เป็นอันดับแรกคือ ด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.84$) รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.63$) ด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.60$) และด้านการจัดการ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.48$) ตามลำดับ

ตอนที่ 3 การทดสอบสมมติฐาน

ในการทดสอบสมมติฐาน ผู้วิจัยเลือกใช้สถิติสำหรับการทดสอบสมมติฐาน คือ การทดสอบสถิติที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) เมื่อทำการวิเคราะห์ความแปรปรวนแล้วพบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่มประชากร ผู้วิจัยจะทำการทดสอบความแตกต่างกันระหว่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่โดยใช้วิธีเชฟเฟ (Sheffe's Method) ซึ่งสมมติฐานทั้งหมดจะใช้นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1. นักท่องเที่ยวที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกัน

1.1 นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกัน

ตาราง 7 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามเพศ

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว	ชาย		หญิง		t-value	p
	(n=)		(n=)			
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านพื้นที่	3.60	0.52	3.61	0.52	0.738	.461
ด้านการจัดการ	3.41	0.51	3.34	0.54	1.055	.292
ด้านกิจกรรมและกระบวนการ	3.52	0.56	3.40	0.61	1.636	.103
ด้านการมีส่วนร่วม	3.45	0.68	3.43	0.69	0.249	.804
รวม	3.48	0.46	3.42	0.50	1.058	.291

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 7 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามเพศ พบว่าในภาพรวมนักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

1.2 นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกัน

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักทอ่งเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอายุ

ความคิดเห็น ของนักทอ่งเที่ยว	ต่ำกว่า 20 ปี (n=88)		21-30 ปี (n=101)		31-40 ปี (n=46)		41-50 ปี (n=35)		51 - 60 ปี(n=10)		61 ปีขึ้นไป (n=10)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านพื้นที่	3.69	0.46	3.58	0.51	3.33	0.56	3.70	0.48	3.56	0.38	3.76	0.52
ด้านการจัดการ	3.54	0.43	3.37	0.59	3.17	0.54	3.33	0.44	3.35	0.35	3.44	0.40
ด้านกิจกรรมและกระบวนการ	3.82	0.42	3.37	0.64	3.31	0.67	3.48	0.51	3.64	0.29	3.94	0.66
ด้านการมีส่วนร่วม	3.63	0.51	3.39	0.73	3.10	0.73	3.51	0.58	3.52	0.56	3.90	0.79
รวม	3.60	0.38	3.43	0.53	3.21	0.51	3.46	0.39	3.47	0.31	3.66	0.33

ตาราง 9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของนักทอ่งเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอายุ

ความคิดเห็น ของนักทอ่งเที่ยว	แหล่งความ แปรปรวน	SS.	df.	MS.	F-Ratio	p
1. ด้านพื้นที่	ระหว่างกลุ่ม	4.453	5	0.891	3.501	.004*
	ภายในกลุ่ม	67.158	264	0.254		
	รวม	71.611	269			
2. ด้านการจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	3.974	5	0.795	2.993	.012*
	ภายในกลุ่ม	70.117	264	0.266		
	รวม	74.092	269			
3. ด้านกิจกรรมและ กระบวนการ	ระหว่างกลุ่ม	6.010	5	1.202	3.671	.003*
	ภายในกลุ่ม	86.429	264	0.327		
	รวม	92.439	269			
4. ด้านการมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	10.317	5	2.063	4.727	.000*
	ภายในกลุ่ม	115.238	264	0.437		
	รวม	125.556	269			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	4.632	5	0.926	4.293	.001*
	ภายในกลุ่ม	56.965	264	0.216		
	รวม	61.597	269			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 8 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอายุ และจากตาราง 9 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า ในภาพรวมนักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ตาราง 10 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่ โดยวิธีการของเซฟเฟ

ความคิดเห็น ของนักท่องเที่ยง	อายุ	ค่าเฉลี่ย	ต่ำกว่า	21-30 ปี	31-40 ปี	41-50 ปี	51-60 ปี	61 ปี	
			20 ปี (n=68)	(n=101)	(n=46)	(n=35)	(n=10)	ขึ้นไป (n=10)	
ด้านพื้นที่	ต่ำกว่า 20 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.69	-	0.16	0.37*	-0.01	0.13	-0.07
	21-30 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.58	-	-	0.25	-0.12	0.02	-0.18
	31-40 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.33	-	-	-	-0.37	-0.23	-0.43
	41-50 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.70	-	-	-	-	0.14	-0.06
	51-60 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.56	-	-	-	-	-	-0.20
	61 ปี ขึ้นไป	ค่าเฉลี่ย	3.76	-	-	-	-	-	-
ด้านการจัดการ	ต่ำกว่า 20 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.54	-	0.17	0.37*	0.21	0.19	0.11
	21-30 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.37	-	-	0.20	0.04	0.02	-0.06
	31-40 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.17	-	-	-	-0.16	-0.18	-0.27
	41-50 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.33	-	-	-	-	-0.02	-0.09
	51-60 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.35	-	-	-	-	-	-0.09
	81 ปี ขึ้นไป	ค่าเฉลี่ย	3.44	-	-	-	-	-	-
ด้านกิจกรรมและ กระบวนการ	ต่ำกว่า 20 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.61	-	0.24	0.31	0.13	-0.03	-0.33
	21-30 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.38	-	-	0.07	-0.10	-0.26	-0.56
	31-40 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.31	-	-	-	-0.17	-0.33	-0.63*
	41-50 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.48	-	-	-	-	-0.16	-0.46
	51-60 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.64	-	-	-	-	-	-0.30
	61 ปี ขึ้นไป	ค่าเฉลี่ย	3.94	-	-	-	-	-	-
ด้านการมีส่วนร่วม	ต่ำกว่า 20 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.63	-	0.24	0.53*	0.13	0.12	-0.26
	21-30 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.40	-	-	0.29	-0.11	-0.12	-0.50
	31-40 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.10	-	-	-	-0.40	-0.41	-0.80
	41-50 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.50	-	-	-	-	-0.01	-0.40
	51-60 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.52	-	-	-	-	-	-0.38
	61 ปี ขึ้นไป	ค่าเฉลี่ย	3.90	-	-	-	-	-	-
รวม	ต่ำกว่า 20 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.60	-	0.18	0.39*	0.14	0.13	-0.06
	21-30 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.42	-	-	-0.21	-0.04	-0.04	-0.24
	31-40 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.22	-	-	-	-0.25	-0.25	-0.45
	41-50 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.47	-	-	-	-	0.00	-0.20
	51-60 ปี	ค่าเฉลี่ย	3.47	-	-	-	-	-	-0.19
	61 ปี ขึ้นไป	ค่าเฉลี่ย	3.86	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 10 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามอายุ เป็นรายคู่ โดยวิธีการของเซฟเฟ พบว่า ในภาพรวมนักท่องเที่ยงในกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่างจากกลุ่มอายุ 31-40 ปี อย่างมี

นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านพื้นที่ พบว่า นักท่องเที่ยวในกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ต่างจากกลุ่มอายุ 31-40 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านการจัดการ พบว่า นักท่องเที่ยวในกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการจัดการ ต่างจากกลุ่มอายุ 31-40 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ด้านกิจกรรมและกระบวนการ พบว่า ไม่มีความแตกต่างเป็นรายคู่ด้านการมีส่วนร่วม พบว่า นักท่องเที่ยวในกลุ่มอายุต่ำกว่า 20 ปี มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านการมีส่วนร่วม ต่างจากกลุ่มอายุ 31-40 ปี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

1.3 นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกัน

ตาราง 11 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามระดับการศึกษา

ความคิดเห็น ของนักท่องเที่ยว	ต่ำกว่า มัธยมศึกษา ตอนปลาย (n=29)		มัธยมศึกษา ตอนปลาย/ ปวช. (n=56)		อนุปริญญา/ ปวส. (n=31)		ปริญญาตรี (n=129)		สูงกว่า ปริญญาตรี (n=25)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านพื้นที่	3.63	0.39	3.59	0.59	3.57	0.54	3.58	0.51	3.59	0.50
ด้านการจัดการ	3.38	0.46	3.32	0.49	3.37	0.53	3.42	0.56	3.27	0.49
ด้านกิจกรรมและ กระบวนการ	3.59	0.48	3.47	0.58	3.52	0.56	3.44	0.64	3.38	0.47
ด้านการมีส่วนร่วม	3.64	0.69	3.44	0.52	3.41	0.73	3.45	0.72	3.21	0.73
รวม	3.51	0.43	3.42	0.45	3.44	0.48	3.47	0.51	3.35	0.41

ตาราง 12 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามระดับการศึกษา

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยง	แหล่งความแปรปรวน	SS.	df.	MS.	F-Ratio	p
1. ด้านพื้นที่	ระหว่างกลุ่ม	0.079	4	0.020	0.073	.990
	ภายในกลุ่ม	71.532	265	0.270		
	รวม	71.611	269			
2. ด้านการจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	0.832	4	0.208	0.752	.557
	ภายในกลุ่ม	73.260	265	.276		
	รวม	74.092	269			
3. ด้านกิจกรรมและกระบวนการ	ระหว่างกลุ่ม	0.743	4	0.186	0.537	.709
	ภายในกลุ่ม	91.696	265	0.346		
	รวม	92.439	269			
4. ด้านการมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	2.464	4	0.616	1.326	.260
	ภายในกลุ่ม	123.091	265	0.464		
	รวม	125.556	269			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.454	4	0.113	0.492	.742
	ภายในกลุ่ม	61.143	265	0.231		
	รวม	61.597	269			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 11 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามระดับการศึกษา และจากตาราง 12 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า ในภาพรวมนักท่องเที่ยงที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาทางด้าน

พบว่า นักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

1.4 นักท่องเที่ยวที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกัน

ตาราง 13 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอาชีพ

ความคิดเห็น ของ นักท่องเที่ยว	เกษตรกร (n=11)		รับจ้างทั่วไป (n=30)		นักเรียน/ นักศึกษา (n=89)		ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว (n=29)		ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ (n=26)		พนักงาน/ลูกจ้าง บริษัท (n=69)		พ่อบ้าน/แม่บ้าน (n=16)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านพื้นที่	3.56	0.37	3.63	0.56	3.65	0.50	3.36	0.58	3.53	0.44	3.58	0.53	3.73	0.47
ด้านการ จัดการ	3.52	0.54	3.29	0.59	3.50	0.47	3.26	0.60	3.22	0.39	3.29	0.59	3.50	0.39
ด้านกิจกรรม และ กระบวนการ	3.75	0.47	3.50	0.52	3.57	0.51	3.38	0.66	3.35	0.36	3.35	0.36	3.75	0.59
ด้านการมี ส่วนร่วม	3.70	0.76	3.50	0.70	3.59	0.58	3.18	0.72	3.33	0.63	3.25	0.72	3.88	0.62
รวม	3.59	0.43	3.47	0.50	3.56	0.43	3.29	0.55	3.33	0.34	3.35	0.54	3.65	0.34

ตาราง 14 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอาชีพ

ความคิดเห็น ของนักท่องเที่ยง	แหล่งความ แปรปรวน	SS.	df.	MS.	F-Ratio	p
1. ด้านพื้นที่	ระหว่างกลุ่ม	2.265	6	0.378	1.432	.203
	ภายในกลุ่ม	69.346	263	0.264		
	รวม	71.611	269			
2. ด้านการจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	3.349	6	0.558	2.075	.057*
	ภายในกลุ่ม	70.743	263	0.269		
	รวม	74.092	269			
3. ด้านกิจกรรมและ กระบวนการ	ระหว่างกลุ่ม	5.490	6	0.915	2.768	.013*
	ภายในกลุ่ม	86.948	263	0.331		
	รวม	92.439	269			
4. ด้านการมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	10.395	6	1.733	3.957	.001*
	ภายในกลุ่ม	115.160	263	0.438		
	รวม	125.556	269			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	3.735	6	0.622	2.829	.011*
	ภายในกลุ่ม	57.862	263	0.220		
	รวม	61.597	269			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 13 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามอาชีพ และจากตาราง 14 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า ในภาพรวมประชาชนในท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนในท้องถิ่นที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็น

ต่อการทำงานที่เกี่ยวข้องเชิงนิเวศด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมมีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านพื้นที่ที่มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตาราง 15 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อการทำงานเชิงนิเวศจำแนกตามอาชีพ เป็นรายคู่ โดยวิธีการของเซฟเฟ

ความ คิดเห็นของ นัก ท่องเที่ยว	อาชีพ	ค่าเฉลี่ย	เกษตรกร (n=11)	รับจ้าง ทั่วไป (n=30)	นักเรียน/ นักศึกษา (n=89)	ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว (n=28)	ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ (n=26)	พนักงาน/ ลูกจ้างบริษัท (n=89)	พ่อบ้าน/ แม่บ้าน (n=16)	
ด้านการ จัดการ	เกษตรกร	ค่าเฉลี่ย	3.74	-	0.38	0.26	0.49	0.52	0.46	0.31
	รับจ้างทั่วไป	ค่าเฉลี่ย	3.37	-	-	-0.11	0.11	0.15	0.08	-0.07
	นักเรียน/นักศึกษา	ค่าเฉลี่ย	3.48	-	-	-	0.22	0.26	0.19	0.05
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	ค่าเฉลี่ย	3.28	-	-	-	-	0.03	-0.03	-0.17
	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	ค่าเฉลี่ย	3.22	-	-	-	-	-	-0.07	-0.21
	พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	ค่าเฉลี่ย	3.28	-	-	-	-	-	-	-0.15
	พ่อบ้าน/แม่บ้าน	ค่าเฉลี่ย	3.43	-	-	-	-	-	-	-
ด้าน กิจกรรม	เกษตรกร	ค่าเฉลี่ย	3.75	-	0.25	0.18	0.37	0.39	0.44	0.00
	รับจ้างทั่วไป	ค่าเฉลี่ย	3.50	-	-	-0.06	0.12	0.15	0.20	-0.25
	นักเรียน/นักศึกษา	ค่าเฉลี่ย	3.56	-	-	-	0.19	0.21	0.26	-0.18
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	ค่าเฉลี่ย	3.37	-	-	-	-	0.02	0.09	-0.37
	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	ค่าเฉลี่ย	3.35	-	-	-	-	-	0.05	-0.40
	พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	ค่าเฉลี่ย	3.30	-	-	-	-	-	-	-0.44
	พ่อบ้าน/แม่บ้าน	ค่าเฉลี่ย	3.75	-	-	-	-	-	-	-
ด้าน การมีส่วนร่วม	เกษตรกร	ค่าเฉลี่ย	3.69	-	0.20	0.11	0.51	0.36	0.44	-0.18
	รับจ้างทั่วไป	ค่าเฉลี่ย	3.49	-	-	-0.09	0.31	0.16	0.24	-0.38
	นักเรียน/นักศึกษา	ค่าเฉลี่ย	3.58	-	-	-	0.40	0.25	0.33	-0.29
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	ค่าเฉลี่ย	3.18	-	-	-	-	-0.15	-0.07	-0.69
	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	ค่าเฉลี่ย	3.33	-	-	-	-	-	0.08	-0.54
	พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	ค่าเฉลี่ย	3.25	-	-	-	-	-	-	-0.62
	พ่อบ้าน/แม่บ้าน	ค่าเฉลี่ย	3.87	-	-	-	-	-	-	-
รวม	เกษตรกร	ค่าเฉลี่ย	3.58	-	0.12	0.03	0.31	0.26	0.24	-0.06
	รับจ้างทั่วไป	ค่าเฉลี่ย	3.47	-	-	-0.09	0.18	0.14	0.11	-0.18
	นักเรียน/นักศึกษา	ค่าเฉลี่ย	3.55	-	-	-	0.27	0.27	0.21	-0.09
	ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	ค่าเฉลี่ย	3.29	-	-	-	-	-0.05	-0.05	-0.36
	ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	ค่าเฉลี่ย	3.33	-	-	-	-	-	-0.02	-0.32
	พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท	ค่าเฉลี่ย	3.35	-	-	-	-	-	-	-0.30
	พ่อบ้าน/แม่บ้าน	ค่าเฉลี่ย	3.84	-	-	-	-	-	-	-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 15 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามอาชีพ เป็นรายคู่ โดยวิธีการของเซฟเฟ พบว่า ในภาพรวมไม่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ไม่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่

1.5 นักท่องเที่ยวที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมแตกต่างกัน

ตาราง 16 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ความคิดเห็น ของนักท่องเที่ยว	ต่ำกว่า 5,000 บาท (n=66)		5,000 - 10,000 บาท (n=79)		10,001 - 15,000 บาท (n=52)		15,001 - 20,000 บาท (n=26)		20,001 บาทขึ้นไป (n=47)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านพื้นที่	3.71	0.48	3.59	0.51	3.50	0.54	3.58	0.56	3.51	0.52
ด้านการจัดการ	3.49	0.47	3.42	0.52	3.27	0.57	3.30	0.39	3.30	0.58
ด้านกิจกรรมและกระบวนการ	3.66	0.52	3.44	0.60	3.38	0.65	3.27	0.51	3.45	0.57
ด้านการมีส่วนร่วม	3.67	0.62	3.45	0.66	3.31	0.63	3.25	0.73	3.37	0.78
รวม	3.60	0.42	3.47	0.48	3.34	0.51	3.35	0.37	3.38	0.52

ตาราง 17 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ความคิดเห็น ของนักท่องเที่ยง	แหล่งความ แปรปรวน	SS.	df.	MS.	F-Ratio	p
1.ด้านพื้นที่	ระหว่างกลุ่ม	1.715	4	0.429	1.626	.168
	ภายในกลุ่ม	69.896	265	0.264		
	รวม	71.611	269			
2. ด้านการจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	2.083	4	0.521	1.916	.108
	ภายในกลุ่ม	72.009	265	0.272		
	รวม	74.092	269			
3. ด้านกิจกรรมและ กระบวนการ	ระหว่างกลุ่ม	4.019	4	1.005	3.011	.019*
	ภายในกลุ่ม	88.420	265	0.334		
	รวม	92.439	269			
4. ด้านการมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	5.546	4	1.387	3.062	.017*
	ภายในกลุ่ม	120.009	265	.453		
	รวม	125.556	269			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	2.514	4	0.629	2.819	.026*
	ภายในกลุ่ม	59.083	265	0.223		
	รวม	61.597	269			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 16 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยงที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และจากตาราง 17 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า ในภาพรวมนักท่องเที่ยงที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ 0.05 เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม มีความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านพื้นที่และด้านการจัดการ มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตาราง 18 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นรายคู่ โดยวิธีการของเซฟเฟ

ความคิดเห็น ของ นักท่องเที่ยว	รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ค่าเฉลี่ย	ต่ำกว่า 5,000 บาท (n=67)	ต่ำกว่า 5,000 บาท	5,000 - 10,000 บาท (n=53)	10,001 - 15,000 บาท (n=90)	15,001 - 20,000 บาท (n=63)	20,001 บาทขึ้นไป (n=127)
				ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	ค่าเฉลี่ย	
ด้านกิจกรรม และ กระบวนการ	ต่ำกว่า 5,000 บาท	3.66	-	0.22	0.28	0.39	0.22	
	5,000 - 10,000 บาท	3.44	-	0.06	0.17	-0.00*		
	10,001 - 15,000 บาท	3.38	-	-	0.11	-0.07		
	15,001 - 20,000 บาท	3.26	-	-	-	-0.18		
	20,001 บาทขึ้นไป	3.45	-	-	-	-		
ด้านการมี ส่วนร่วม	ต่ำกว่า 5,000 บาท	3.67	-	-0.22	0.36	0.42	0.30	
	5,000 - 10,000 บาท	3.44	-	-	0.14	0.20	0.08	
	10,001 - 15,000 บาท	3.31	-	-	0.06	-0.05*		
	15,001 - 20,000 บาท	3.25	-	-	-	-0.12		
	20,001 บาทขึ้นไป	3.37	-	-	-	-		
รวม	ต่ำกว่า 5,000 บาท	3.60	-	0.13	0.25	0.24	0.22	
	5,000 - 10,000 บาท	3.47	-	-	0.12	0.11	0.08	
	10,001 - 15,000 บาท	3.34	-	-	-	-0.01	-0.04	
	15,001 - 20,000 บาท	3.35	-	-	-	-	-0.03	
	20,001 บาทขึ้นไป	3.38	-	-	-	-	-	

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 18 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เป็นรายคู่ โดยวิธีการของเซฟเฟ พบว่า ในภาพรวมไม่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม พบว่า ไม่พบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่

2. ประชาชนในท้องถิ่นที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกัน

2.1 ประชาชนในท้องถิ่นที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกัน

ตาราง 19 แสดงผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามเพศ

ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น	ชาย (n=65)		หญิง (n=65)		t-value	p
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.		
ด้านพื้นที่	3.87	0.54	3.81	0.50	0.717	.474
ด้านการจัดการ	3.49	0.56	3.47	0.61	0.216	.829
ด้านกิจกรรมและกระบวนการ	3.72	0.63	3.55	0.62	1.537	.127
ด้านการมีส่วนร่วม	3.59	0.64	3.60	0.62	0.069	.945
รวม	3.63	0.46	3.58	0.47	0.590	.556

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตารางที่ 19 ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามเพศ พบว่า ในภาพรวมประชาชนในท้องถิ่นที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนในท้องถิ่นที่มีเพศต่างกันมี

ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม ไม่แตกต่างกัน

2.2 ประชาชนในท้องถิ่นที่มีอายุต่างกัน มีความเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกัน

ตาราง 20 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอายุ

ความคิดเห็น ของประชาชน ในท้องถิ่น	ต่ำกว่า 20 ปี (n=16)		21-30 ปี (n=22)		31-40 ปี (n=32)		41-50 ปี (n=39)		51 - 60 ปี (n=17)		61 ปีขึ้นไป (n=4)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านพื้นที่	3.84	0.62	3.77	0.45	3.82	0.57	3.89	0.47	3.80	0.49	4.00	0.76
ด้านการจัดการ	3.45	0.80	3.53	0.37	3.36	0.61	3.53	0.58	3.49	0.60	3.80	0.29
ด้านกิจกรรมและ กระบวนการ	3.75	0.80	3.57	0.61	3.61	0.66	3.56	0.61	3.78	0.57	3.75	0.25
ด้านการมีส่วนร่วม	3.72	0.66	3.32	0.56	3.66	0.51	3.62	0.75	3.59	0.60	3.88	0.28
รวม	3.63	0.65	3.56	0.31	3.55	0.44	3.63	0.48	3.62	0.47	3.85	0.36

ตาราง 21 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอายุ

ความคิดเห็นของ ประชาชนในท้องถิ่น	แหล่งความ แปรปรวน	SS.	df.	MS.	F-Ratio	p
1. ด้านพื้นที่	ระหว่างกลุ่ม	0.329	5	0.066	0.237	.945
	ภายในกลุ่ม	34.373	124	0.277		
	รวม	34.701	129			
2. ด้านการจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	0.994	5	0.199	0.577	.717
	ภายในกลุ่ม	42.698	124	0.344		
	รวม	43.693	129			
3. ด้านกิจกรรมและ กระบวนการ	ระหว่างกลุ่ม	0.912	5	0.182	0.448	.814
	ภายในกลุ่ม	50.433	124	0.407		
	รวม	51.344	129			
4. ด้านการมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	2.402	5	0.480	1.224	.302
	ภายในกลุ่ม	48.654	124	0.392		
	รวม	51.056	129			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.419	5	0.084	0.384	.859
	ภายในกลุ่ม	27.058	124	0.218		
	รวม	27.477	129			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 20 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ และด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอายุ และจากตาราง 21 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า ในภาพรวมประชาชนในท้องถิ่นที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชน

ในท้องถิ่นที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม ไม่แตกต่างกัน

2.3 ประชาชนในท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกัน

ตาราง 22 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามระดับการศึกษา

ความคิดเห็นของประชาชน ในท้องถิ่น	ต่ำกว่า ม.ปลาย (n=34)		ม.ปลาย/ปวช. (n=29)		อนุปริญญา/ ปวส. (n=23)		ปริญญาตรี (n=37)		สูงกว่า ปริญญาตรี (n=7)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
	ด้านพื้นที่	3.65	0.46	3.84	0.46	3.91	0.57	3.89	0.50	4.23
ด้านการจัดการ	3.38	0.48	3.40	0.55	3.53	0.69	3.60	0.57	3.54	0.83
ด้านกิจกรรมและ กระบวนการ	3.35	0.48	3.64	0.66	3.90	0.65	3.65	0.65	4.00	0.61
ด้านการมีส่วนร่วม	3.48	0.60	3.58	0.59	3.69	0.58	3.61	0.72	3.79	0.62
รวม	3.45	0.34	3.57	0.39	3.70	0.56	3.67	0.49	3.81	0.60

ตาราง 23 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามระดับการศึกษา

ความคิดเห็นของ ประชาชนในท้องถิ่น	แหล่งความ แปรปรวน	SS.	df.	MS.	F-Ratio	p
1. ด้านพื้นที่	ระหว่างกลุ่ม	2.457	4	0.614	2.382	.055
	ภายในกลุ่ม	32.244	125	0.258		
	รวม	34.701	129			
2. ด้านการจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	1.157	4	0.289	.850	.496
	ภายในกลุ่ม	42.536	125	0.340		
	รวม	43.693	129			
3. ด้านกิจกรรมและ กระบวนการ	ระหว่างกลุ่ม	5.328	4	1.332	3.618	.008*
	ภายในกลุ่ม	46.017	125	0.368		
	รวม	51.344	129			
4. ด้านการมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	0.919	4	0.230	.573	.683
	ภายในกลุ่ม	50.137	125	0.401		
	รวม	51.056	129			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	1.492	4	0.373	1.794	.134
	ภายในกลุ่ม	25.985	125	0.208		
	รวม	27.477	129			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 22 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามระดับการศึกษา และจากตาราง 23 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า ในภาพรวมประชาชนในท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนในท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการ

ท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านกิจกรรมและกระบวนการแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ และด้านการมีส่วนร่วม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

ตาราง 24 การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามระดับการศึกษา เป็นรายคู่ โดยวิธีการของเซฟเฟ

ความคิดเห็น ของ ประชาชน ในท้องถิ่น	ระดับการศึกษา		ต่ำกว่า ม.ปลาย (n=34)	ม.ปลาย/ ปวช. (n=29)	อนุปริญญา /ปวส. (n=23)	ปริญญา ตรี (n=37)	สูงกว่า ปริญญาตรี (n=7)	
								ค่าเฉลี่ย
ด้านกิจกรรม และ กระบวนการ	ต่ำกว่าม.ปลาย	ค่าเฉลี่ย	3.34	-	-0.29	-0.55*	-0.30	-0.65
	ม.ปลาย/ปวช.	ค่าเฉลี่ย	3.64		-	-0.25	-0.01	-0.36
	อนุปริญญา/ปวส.	ค่าเฉลี่ย	3.90			-	-0.24	-0.10
	ปริญญาตรี	ค่าเฉลี่ย	3.65				-	-0.35
	สูงกว่าปริญญาตรี	ค่าเฉลี่ย	4.00					-

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 24 แสดงการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ จำแนกตามระดับการศึกษาเป็นรายคู่โดยวิธีการของเซฟเฟ พบว่า ประชาชนในท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลาย/ ปวช. มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่างจากกลุ่มที่มีระดับการศึกษาอนุปริญญา/ ปวส. อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2.4 ประชาชนในท้องถิ่นที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกัน

ตาราง 25 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนใน
ท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้าน
กิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอาชีพ

ความคิดเห็น ของประชาชน ในท้องถิ่น	เกษตรกร (n=14)		รับจ้างทั่วไป (n=19)		นักเรียน/ นักศึกษา (n=15)		ค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัว (n=30)		ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ (n=29)		พนักงาน/ ลูกจ้างบริษัท (n=15)		พ่อค้าแม่บ้าน (n=8)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านพื้นที่	3.68	0.40	3.64	0.41	3.86	0.54	3.88	0.61	3.84	0.50	4.04	0.52	4.00	0.53
ด้านการจัดการ	3.31	.52	3.56	0.39	3.53	0.68	3.43	0.72	3.39	0.55	3.65	0.58	3.71	0.38
ด้านกิจกรรม และ กระบวนการ	3.51	0.72	3.75	0.36	3.72	0.65	3.62	0.71	3.53	0.70	3.65	0.58	3.71	0.38
ด้านการมีส่วนร่วม	3.76	0.50	3.65	0.54	3.58	0.60	3.52	0.75	3.45	0.75	3.45	0.75	3.45	0.75
รวม	3.50	0.35	3.62	0.33	3.64	0.57	3.64	0.57	3.52	0.46	3.74	0.44	3.80	0.34

ตาราง 26 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรม และกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามอาชีพ

ความคิดเห็นของ ประชาชนในท้องถิ่น	แหล่งความ แปรปรวน	SS.	df.	MS.	F-Ratio	p
1. ด้านพื้นที่	ระหว่างกลุ่ม	1.966	6	0.328	1.231	.295
	ภายในกลุ่ม	32.736	123	0.266		
	รวม	34.701	129			
2. ด้านการจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	1.698	6	0.283	0.829	.550
	ภายในกลุ่ม	41.994	123	0.341		
	รวม	43.693	129			
3. ด้านกิจกรรมและ กระบวนการ	ระหว่างกลุ่ม	0.956	6	0.159	0.389	.885
	ภายในกลุ่ม	50.388	123	0.410		
	รวม	51.344	129			
4. ด้านการมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	1.777	6	0.296	0.739	.619
	ภายในกลุ่ม	49.278	123	.401		
	รวม	51.056	129			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.989	6	0.165	0.766	.598
	ภายในกลุ่ม	26.487	123	0.215		
	รวม	27.477	129			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 25 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามอาชีพ และจากตาราง 26 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า ในภาพรวมประชาชนในท้องถิ่นที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า

ประชาชนในท้องถิ่นที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม ไม่แตกต่างกัน

2.5 ประชาชนในท้องถิ่นที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกัน

ตาราง 27 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ความคิดเห็นของประชาชน ในท้องถิ่น	ต่ำกว่า 5,000 บาท(n=43)		5,000 - 10,000 บาท (n=40)		10,001 - 15,000 บาท (n=26)		15,001 - 20,000 บาท (n=15)		20,001 บาท ขึ้นไป (n=6)	
	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.	$\bar{X}$	S.D.
ด้านพื้นที่	3.78	0.57	3.78	0.57	3.78	0.57	3.78	0.57	3.78	0.57
ด้านการจัดการ	3.50	0.66	3.50	0.66	3.50	0.66	3.50	0.66	3.50	0.66
ด้านกิจกรรมและกระบวนการ	3.67	0.68	3.67	0.68	3.67	0.68	3.67	0.68	3.67	0.68
ด้านการมีส่วนร่วม	3.57	0.62	3.57	0.62	3.57	0.62	3.57	0.62	3.57	0.62
รวม	3.60	0.53	3.60	0.53	3.60	0.53	3.60	0.53	3.60	0.53

ตาราง 28 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่น	แหล่งความแปรปรวน	SS.	df.	MS.	F-Ratio	p
1. ด้านพื้นที่	ระหว่างกลุ่ม	1.576	4	0.394	1.487	.210
	ภายในกลุ่ม	33.125	125	0.265		
	รวม	34.701	129			
2. ด้านการจัดการ	ระหว่างกลุ่ม	0.624	4	0.156	.452	.770
	ภายในกลุ่ม	43.069	125	0.345		
	รวม	43.693	129			
3. ด้านกิจกรรมและกระบวนการ	ระหว่างกลุ่ม	2.114	4	0.529	1.342	.258
	ภายในกลุ่ม	49.230	125	0.394		
	รวม	51.344	129			
4. ด้านการมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	2.537	4	0.634	1.634	.170
	ภายในกลุ่ม	48.519	125	0.388		
	รวม	51.056	129			
รวม	ระหว่างกลุ่ม	0.558	4	0.140	0.648	.629
	ภายในกลุ่ม	26.918	125	0.215		
	รวม	27.477	129			

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จากตาราง 27 แสดงค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ จำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน และจากตาราง 28 การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-way ANOVA) พบว่า ในภาพรวมประชาชนในท้องถิ่นที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนในท้องถิ่นที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน มีผลต่อความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและ กระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมไม่แตกต่างกัน

บทที่ 5

บทสรุป

สังเขปจุดมุ่งหมาย สมมุติฐาน และวิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยมีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาระดับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก 2) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยจำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ และ 3) เพื่อให้ได้แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎี ข้อค้นพบของงานวิจัยที่ผ่านมา ผู้วิจัยได้กำหนดสมมุติฐานการวิจัยว่า 1) นักท่องเที่ยวที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกัน และ 2) ประชาชนในท้องถิ่นที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกันมีความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม แตกต่างกัน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักท่องเที่ยวที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวและพักผ่อนตามแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก จำนวน 270 คน และประชาชนในท้องถิ่น (ประชาชนในพื้นที่) ที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปี ขึ้นไป และอาศัยอยู่ในชุมชนท่าด่าน หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 3 ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ไม่ต่ำกว่า 1 ปี จำนวน 130 คน โดยเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) แบบลิเคอร์ท (Likert) เพราะเป็นมาตรวัดที่ให้ความเชื่อมั่นค่อนข้างสูง และพัฒนาเพื่อใช้วัดความรู้สึกได้หลายอย่าง โดยมีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ 0.9353 เมื่อแยกเป็นรายด้านพบว่าด้านพื้นที่มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8104 ด้านการจัดการมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.9818 ด้านกิจกรรมและกระบวนการมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8480 ด้านการมีส่วนร่วมมีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.8847

การเก็บข้อมูลเพื่อนำมาวิเคราะห์ผลนั้น ผู้วิจัยได้ขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย เพื่อนำไปขอความร่วมมือในการแจกและเก็บข้อมูลจากนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก จากนั้นผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล และนำมาวิเคราะห์โดยจำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน เพื่อหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างคะแนนเฉลี่ยของ ตัวแปร 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติ t-test และวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว โดยใช้สถิติ One-way ANOVA จากนั้นทดสอบความแตกต่างโดยใช้วิธีเชฟเฟ (Sheffe's Method)

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลผลในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูล ด้านลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนความคิดเห็น ของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบล หินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยใช้สถิติ ประกอบด้วย ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

ลักษณะทางประชากรศาสตร์ของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น พบว่า นักท่องเที่ยวที่ตอบแบบสอบถามส่วนมากเป็นเพศชาย (ร้อยละ 55.9) อายุอยู่ระหว่าง 21-30 ปี (ร้อยละ 37.4) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 47.8) อาชีพนักเรียน/ นักศึกษา (ร้อยละ 33.0) รายได้เฉลี่ยระหว่าง 5,000 - 10,000 บาท (เป็นร้อยละ 29.3) ส่วนประชาชนในท้องถิ่นที่ตอบ แบบสอบถามเป็นเพศหญิงและเพศชายจำนวนเท่ากัน (ร้อยละ 50.0) มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปี (ร้อยละ 30.0) มีการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 28.5) อาชีพค้าขาย/ ธุรกิจส่วนตัวมี (ร้อยละ 23.1) มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่า 5,000 บาท (ร้อยละ 33.1)

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น ที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของ ชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก พบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มี ต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยรวมอยู่ใน ระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า นักท่องเที่ยวเห็นด้วยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชน ท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เป็นอันดับแรกคือ ด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมาก รองลงมาคือ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม อยู่ในระดับมาก และด้าน การจัดการ อยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยว เชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ประชาชนในท้องถิ่นเห็นด้วยต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน

ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เป็นอันดับแรกคือ ด้านพื้นที่ อยู่ในระดับมาก รองลงมา คือ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วม และด้านการจัดการ ตามลำดับ

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวที่มีเพศต่างกัน พบว่า ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยว ระหว่างเพศชายและหญิงไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวที่มีอายุต่างกัน พบว่า ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี, 21-30 ปี, 31-40 ปี, 41-50 ปี, 51-60 ปี, 61 ปีขึ้นไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่าความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. อนุปริญญา/ปวส. ปริญญาตรี และสูงกว่าปริญญาตรี ไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพต่างกัน พบว่า ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพเกษตรกร รับจ้างทั่วไป นักเรียน/นักศึกษา ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท พ่อบ้าน/แม่บ้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ของนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพเกษตรกร, รับจ้างทั่วไป, นักเรียน/นักศึกษา, ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว, ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ, พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท, พ่อบ้าน/แม่บ้าน ไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน พบว่า ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000, 5,000-10,000 บาท,

10,001-15,000, 15,001-20,000, 20,000 บาทขึ้นไป แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 และความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ของนักท่องเที่ยวที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000, 5,000-10,000 บาท, 10,001-15,000, 15,001-20,000, 20,000 บาท ขึ้นไป ไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีเพศต่างกัน พบว่า ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ระหว่างเพศชายและหญิงไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีอายุต่างกัน พบว่า ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีอายุต่ำกว่า 20 ปี, 21-30 ปี, 31-40 ปี, 41-50 ปี, 51-60 ปี, 61 ปีขึ้นไป ไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่าความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านกิจกรรมและกระบวนการ ของประชาชนในท้องถิ่นที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย, มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช., อนุปริญญา/ปวส.,ปริญญาตรี, และสูงกว่าปริญญาตรี แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านการมีส่วนร่วม ของประชาชนในท้องถิ่น ที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย, มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช., อนุปริญญา/ปวส., ปริญญาตรี, และสูงกว่าปริญญาตรี ไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีอาชีพต่างกัน พบว่า ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของนักท่องเที่ยวที่มีอาชีพเกษตรกร,รับจ้างทั่วไป, นักเรียน/นักศึกษา, ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว, ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ, พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท, พ่อบ้าน/แม่บ้าน ไม่แตกต่างกัน

การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ในท้องถิ่นที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่างกัน พบว่า ความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000, 5,001-10,000 บาท, 10,001-15,000, 15,001-20,000, 20,000 บาทขึ้นไป ไม่แตกต่างกัน

การอภิปรายผล

การศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมกับอายุที่ต่างกันพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนาคม ธีรสุวรรณจักร (2541) ได้ทำการศึกษา ความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษา อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า อายุมีผลต่อความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมกับอาชีพที่ต่างกันพบว่ามีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสุรศักดิ์ ขุนณรงค์ (2539) ได้ทำการวิจัยเรื่องความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ จังหวัดราชบุรี ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่าอาชีพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมกับเพศที่ต่างกันพบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเป็นการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใดแห่งหนึ่ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาเรียนรู้และเพลิดเพลินไปกับทัศนียภาพสภาพสังคมวัฒนธรรม วิถีชีวิตของคนในท้องถิ่น บนพื้นฐานของความรู้และความรับผิดชอบ

ต่อระบบนิเวศ นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวจะเป็นกลุ่มผู้เดินทางที่แสวงหาสิ่งต่างๆ เช่น กิจกรรมที่ให้ประสบการณ์ที่หลากหลายมากขึ้น การสัมผัสวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของสังคมที่แตกต่างจากที่ตนอยู่ เรียนรู้ลักษณะทางธรรมชาติ วัฒนธรรมแต่ละพื้นที่ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2538, หน้า 11) นักท่องเที่ยวจะมีวัตถุประสงค์ในการไปท่องเที่ยว คือ นักท่องเที่ยวมีความตั้งใจที่จะเดินทางไปเที่ยวเพื่อความสนุกสนานความเพลิดเพลิน การพักผ่อน ศึกษาวัฒนธรรมหรือเพื่อการศึกษาและเนื่องจากความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ว่าจะเป็นเพศหญิงหรือชายอาจจะมองเห็นได้เท่าเทียมกัน เพราะทุกคนมีสิทธิ์ มีโอกาสทางการศึกษา เรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ วาชรรัตน์ นันทเสน (2546) ได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า เพศมีผลทำให้ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อความพร้อมด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และสอดคล้องกับงานวิจัยของทัศนวรรณ วิบุรุษมานนท์ (2545) ได้ทำการศึกษาเรื่องพฤติกรรมการท่องเที่ยวและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการท่องเที่ยว ชายหาดบางแสนของผู้เยี่ยมเยือน พบว่าการมาท่องเที่ยวมีวัตถุประสงค์เพื่อการพักผ่อน ดังนั้นเพศ อายุ รายได้ต่อเดือน อาชีพที่แตกต่างกันจึงไม่มีผลกับความคิดเห็นของนักท่องเที่ยว และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญลักษณ์ เกตุทัต (2546) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติและพฤติกรรมการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวเกาะเสม็ด พบว่า เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ที่ต่างกันมีทัศนคติโดยรวมต่อปัจจัยด้านต่างๆ ของการท่องเที่ยวเกาะเสม็ดไม่แตกต่างกัน

เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศด้านพื้นที่ ด้านการจัดการ ด้านกิจกรรมและกระบวนการ ด้านการมีส่วนร่วมกับเพศ อายุ อาชีพ และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกันพบว่ามีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน อาจเนื่องมาจากความคิดเห็นต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งอาจจะมองเห็นได้เท่าเทียมกัน เพราะทุกคนมีสิทธิ์ มีโอกาสทางการศึกษา เรียนรู้ได้เท่าเทียมกัน นอกจากนี้การหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศยังมีหลักสำคัญที่ทำให้ประชาชนทุกระดับมีความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศภายในชุมชน ได้แก่ การจัดการศึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติในระบบโรงเรียน และสถาบันการศึกษาวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมุ่งเน้นให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องด้วยการท่องเที่ยวและการจัดการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน การสนับสนุนการจัดตั้งเครือข่ายความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ในรูปแบบองค์กรหรือคณะกรรมการระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น โดยมีเครือข่ายครอบคลุมผู้ที่เกี่ยวข้องทุกส่วน

และทุกระดับ โดยให้องค์กรมีขอบเขตความสามารถในการตัดสินใจและดำเนินการอย่างอิสระ ภายใต้กรอบที่ตอบสนองของความจำเป็นในการจัดการแต่ละระดับ นอกจากนี้การสนับสนุนศักยภาพของคนโดยการเพิ่มความรู้ ทักษะ และการมีจิตสำนึกในด้านการพัฒนาการดำเนินการธุรกิจท่องเที่ยว การอนุรักษ์ ฟื้นฟู การท่องเที่ยวได้ด้วยตนเอง โดยการพัฒนาทักษะการจัดการที่ถูกต้อง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2544, หน้า 10-13) ดังนั้นสิ่งเหล่านี้อาจเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนในท้องถิ่นไม่ว่าเพศชายหรือหญิง ทุกช่วงอายุ ทุกอาชีพ และรายได้ มีความคิดเห็นที่ไม่แตกต่างกัน เพราะทุกคนได้รับการศึกษา มีความรู้ความเข้าใจ และมีส่วนร่วมต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่เสมอภาคกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ เซบาลอส ลาสคูเรน (Ceballos Lascurain, 1998, p. 111-112) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์บริเวณอ่าวรอคซ์ เมืองซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย พบว่า ปัจจัยส่วนตัว ได้แก่ เพศ อายุ ไม่มีผลต่อความคิดเห็นต่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05

ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ สามารถทำให้ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก มองเห็นภาพรวมและสามารถนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนได้ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านพื้นที่

จากผลการวิจัยพบว่า ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านพื้นที่ ในเรื่องของคุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยวอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งนักท่องเที่ยวต้องเข้าใจว่าการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นก็จริง แต่ทั้งนี้ยังรวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องด้วย ดังนั้น ชุมชนท่าด่าน จึงควรรักษาสภาพเดิมของท้องถิ่น ประกอบกับอนุรักษ์วัฒนธรรมและประเพณีที่เป็นเอกลักษณ์ของตนไว้ โดยประชาชนในท้องถิ่นจะต้องช่วยกันรักษาสภาพเดิมของชุมชน บูรณะแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่ดีอยู่แล้วให้ดียิ่งขึ้น ไม่ควรเปลี่ยนแปลงเพื่อให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจ จนเกิดการทำลายวิถีชีวิตความเป็นอยู่ และขนบธรรมเนียมประเพณีดั้งเดิมของชุมชนจนหมดสิ้นไป

1.2 ด้านการจัดการ

ชุมชนท่าด่านควรมีการดูแลสุขภาพสภาพแวดล้อมทั้งที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว และชุมชนอยู่เสมอ ดังนั้นชุมชนท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมในการดูแลสุขภาพสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว โดยร่วมมือกับหน่วยราชการที่มีหน้าที่ดูแลรักษาโดยตรง มีการกำหนดข้อปฏิบัติสำหรับนักท่องเที่ยวเพื่อมิให้เกิดปัญหาการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการกระทำที่ขัดต่อวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และความเชื่อของชุมชน ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นต้องร่วมกันกำหนดข้อปฏิบัติต่าง ๆ สำหรับนักท่องเที่ยว ทั้งสิ่งที่นักท่องเที่ยวกระทำได้และกระทำไม่ได้ เช่น การไม่ทิ้งขยะ ไม่ขีดเขียนบนแผ่นหิน ไม่ส่งเสียงดัง การแต่งกายไม่สุภาพ การแสดงออกของชายและหญิงลักษณะผู้สาว การใช้สารเสพติด เป็นต้น เพื่อให้นักท่องเที่ยวยอมรับและเข้าใจ ทั้งนี้เพื่อไม่ให้เกิดปัญหาที่ขัดต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมที่ดึงดูดของชุมชนท้องถิ่น

การกำหนดขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว หรือสมรรถนะในการรองรับถือว่ามีค่าจำเป็นสำหรับการจัดการและการรองรับการท่องเที่ยวไม่ให้มีผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมและพื้นที่โดยรอบ ดังนั้นชุมชนท่าด่านจำเป็นต้องกำหนดขีดความสามารถของการรองรับการท่องเที่ยว ทั้งในด้านของจำนวนของผู้คนที่สามารถอยู่ได้ในเวลาที่จะทำให้สิ่งแวดล้อมถูกทำลายน้อยที่สุด และนักท่องเที่ยวสามารถเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกได้เพียงพอสำหรับความต้องการที่เกิดขึ้น และต้องไม่กระทบต่อความจำเป็นพื้นฐานและความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในท้องถิ่น

นอกจากนี้จะต้องมีการจัดการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานสำหรับนักท่องเที่ยว ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศควรสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่ธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น และควรกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวได้ตระหนักถึงเจตนารมณ์ของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และให้นักท่องเที่ยวตระหนักว่าได้เข้ามาอยู่ใกล้ชีวิตธรรมชาติและมีพฤติกรรมคล้อยตามในการรักษาธรรมชาติ ช่วยในการป้องกันผลกระทบที่อาจจะเกิดขึ้น และช่วยกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น การประหยัดพลังงาน ลดการสร้างขยะและการนำของเก่ากลับมาใช้ใหม่ ตลอดจนมีวิธีการกำจัดขยะและสิ่งปฏิกูลที่ถูกสุขลักษณะ นอกจากนี้การกำหนดจุดสำหรับเป็นที่ตั้งของร้านค้า ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึก ควรเน้นความเหมาะสมและความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้มากที่สุด

การจัดการด้านความปลอดภัย ควรมีการจัดให้มีเวรยามเฝ้าระวังและดูแลความปลอดภัยให้นักท่องเที่ยว โดยมีตารางเวรยามชัดเจน และอาจมีหัวหน้าซึ่งเป็นผู้นำในชุมชนเพื่อรับผิดชอบ มีการอบรมและฝึกปฏิบัติให้กับเวรยามเมื่อมีเหตุร้าย และขอความร่วมมือให้ทุกคน

ในชุมชนสอดส่องดูแลคนแปลกหน้า ตลอดจนควรมีเครื่องมือและวิธีการสื่อสารกับเจ้าหน้าที่เมื่อเกิดเหตุร้าย หรือกรณีที่นักท่องเที่ยวเกิดการเจ็บป่วย ซึ่งเครื่องมืออาจหมายถึง อุปกรณ์หรือสิ่งที่ใช้เป็นสื่อเพื่อติดต่อกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร พยาบาล สาธารณสุข พนักงานดับเพลิง ในกรณีที่เกิดเหตุร้าย เช่น นักท่องเที่ยวเจ็บป่วย ประสบอุบัติเหตุ จี้ ปล้น และอื่น ๆ เครื่องมือดังกล่าว ได้แก่ โทรศัพท์ โทรสาร วิทยุ เป็นต้น ซึ่งควรมีอยู่อย่างใดอย่างหนึ่ง หรือหลายอย่างก็ได้ และสามารถใช้อุปกรณ์สื่อสารต่างๆ ดังกล่าวได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ควรมีการฝึกอบรมโดยใช้สถานการณ์จำลอง เพื่อความคล่องตัวในการปฏิบัติงานเมื่อเกิดเหตุการณ์จริง มีการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการปฐมพยาบาลเบื้องต้นเมื่อเกิดเหตุการณ์ที่นักท่องเที่ยวเจ็บป่วย ถูกแมลงสัตว์กัดต่อยและอุบัติเหตุต่างๆ ก่อนนำส่งสถานพยาบาล เช่น การห้ามเลือด การบีบหัวใจ การประคบ การทำแผล และจะต้องมีการตักเตือนนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการเก็บรักษาทรัพย์สินส่วนตัว และเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับยาในกรณีที่นักท่องเที่ยวมีโรคประจำตัว

นอกจากนี้ควรจัดให้มีการให้บริการข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกผ่านศูนย์บริการการท่องเที่ยวของชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสได้ศึกษาสภาพธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องก่อนเดินทางมาท่องเที่ยวหรือขณะเดินทางมาท่องเที่ยวจะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความซาบซึ้งและประทับใจมากยิ่งขึ้น

1.3 ด้านกิจกรรมและกระบวนการ

จากผลการวิจัย พบว่าความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก ด้านกิจกรรมและกระบวนการอยู่ในระดับมาก ดังนั้นชุมชนอาจจะพัฒนาให้ดียิ่งขึ้น เช่น ควรระบุกิจกรรมที่ชุมชนสามารถจัดได้ไว้ในเอกสารเผยแพร่ให้ครบถ้วน และให้นักท่องเที่ยวเป็นผู้เลือกตามความต้องการและความสนใจ เช่น การเดินป่า ล่องแก่ง ขี่จักรยาน หรือการพักแบบโฮมสเตย์ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของคนในชุมชน นอกจากนี้จะต้องมีผู้นำเที่ยว มีความปลอดภัย และมีการเตรียมอุปกรณ์สำหรับกิจกรรมต่างๆไว้ให้พร้อม ตลอดจนควรมีกิจกรรมฝึกหัดศิลปหัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น การทำผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ การทำเครื่องจักสาน ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นต่างมีความรู้ความสามารถในด้านนี้อยู่แล้ว ดังนั้นจึงควรจัดให้มีกิจกรรมประเภทนี้ให้นักท่องเที่ยวเลือกด้วย นอกจากนี้กิจกรรมทุกชนิดทุกประเภทที่จัดให้กับนักท่องเที่ยวจะต้องยึดหลักการเดียวกันคือไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น ไม่ทิ้งขยะ ไม่ส่งเสียงดัง เป็นต้น และในระหว่างที่นักท่องเที่ยวพักอยู่ในชุมชนจะต้องตระหนักเสมอว่าเป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ด้านนักท่องเที่ยว

ควรต้องเรียนรู้วิถีชีวิตของชุมชน ในขณะที่เดียวกันชุมชนก็ได้เรียนรู้วัฒนธรรมบางอย่างของนักท่องเที่ยวด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติ

1.4 ด้านการมีส่วนร่วม

ชุมชนท้องถิ่นควรจัดให้มีการรวมกลุ่มของชาวบ้านในการบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยอาจจัดในรูปของชมรมหรือสหกรณ์ เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมมากที่สุด และจะต้องมีความพร้อมในทุกๆ ด้าน สำหรับการดำเนินการโดยองค์กรหรือบุคคลอื่นจากนอกพื้นที่ อาจเข้ามาสนับสนุนให้ชุมชนรวมกลุ่มกันทำได้ แต่ไม่ควรดำเนินการในเชิงธุรกิจ ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาตามมาภายหลัง เมื่อชุมชนรวมกลุ่มกันได้แล้ว ควรจัดให้มีคณะกรรมการบริหารโครงการ โดยยึดหลักการมีส่วนร่วมของประชาชน และหลักประชาธิปไตยเป็นสำคัญ กรรมการดังกล่าวจะต้องมีบทบาท และหน้าที่ชัดเจนในการดำเนินการด้านกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาขีดความสามารถของพื้นที่ในการรองรับนักท่องเที่ยวของชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นในอนาคต

2.2 ควรมีการศึกษาความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เพื่อให้มองเห็นภาพรวมการท่องเที่ยวในชุมชน และสามารถนำมากำหนดกลยุทธ์การตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.3 ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก เพื่อนำมาปรับปรุงการท่องเที่ยวของชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

มหาวิทยาลัยพระนครศรีอยุธยา

บรรณานุกรม

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2547). **อุตสาหกรรมท่องเที่ยวไทยยุคใหม่ในเวทีโลก**.
กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- กองการตลาด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2550). **สถานการณ์การตลาดท่องเที่ยวไทย**.
สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2550, จาก [http://www.etatjournal.com/
upload/167//25501_5.pdf](http://www.etatjournal.com/upload/167//25501_5.pdf)
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2540). **อุตสาหกรรมท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยว
แห่งประเทศไทย.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2541). **แผนปฏิบัติการพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด
นครนายก**. กรุงเทพฯ: คอร์ แพลนนิ่ง แอนด์ ดีเวลลอปเม้นท์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). **แผนปฏิบัติการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ**
กรุงเทพฯ: อัลซา.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2545). **การประชุมเชิงปฏิบัติการด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ
ภายใต้โครงการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ 2545**. กรุงเทพฯ:
การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- ชุมนุมคนรักโฮมสเตย์. (2550). **นโยบายการท่องเที่ยวของประเทศไทย**. สืบค้นเมื่อ
15 กันยายน 2550, จาก [http://www.homestayfanclub.com/
training%20doc/thailand tourism policy.pdf](http://www.homestayfanclub.com/training%20doc/thailand%20tourism%20policy.pdf)
- ดุษฎี ชุมสาย. (2527). **ปฐมบทแห่งวิชาการท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ทัศนวิวรรณ วิพุทธขมานนท์. (2545). **พฤติกรรมการท่องเที่ยวและปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับ
การท่องเที่ยวชายหาดบางแสนของผู้มาเยี่ยมเยือน**. วิทยานิพนธ์ วท.ม.,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ธนภุต สังข์เจย. (2550). **อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและการบริการ**. นครปฐม: โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์.
- นภดล ภาคพรต. (2547). **การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โครงการสานเครือข่ายชุมชนเพื่อ
การท่องเที่ยวที่ยั่งยืน**. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2550, จาก [http://www.stou.ac.th/
tourism/Acheive/July/Topic3.htm](http://www.stou.ac.th/tourism/Acheive/July/Topic3.htm)

- นาคม ธีรสุวรรณจักร. (2541). **ความคิดเห็นของประชาชนในท้องถิ่นต่อการมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ ศค.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). **การวางแผนและการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน**. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2543). **มารู้จักการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกันเถิด**. วารสารการท่องเที่ยว, 18(1), 16.
- ปรัชญาภรณ์ ไชยคต. (2546). **ชุมชนกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ**. อนุสาร อสท., 40(9), 31.
- พรหมเมธ นาคถมทอง. (2539). **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวไทยภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 เพื่อมุ่งสู่ทิศทางที่ยั่งยืน**. ใน **สัมมนาพัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน ครั้งที่ 2** (หน้า 11-15). กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- พิชิต ฤทธิ์จรูญ. (2547). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์**. กรุงเทพฯ: แฮร์ส ออฟเคอร์มิสท์.
- พิทยา ว่องกุล. (2537). **สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโลกสีเขียว.
- เพ็ญลักษณ์ เกตุทัต. (2546). **ทัศนคติและพฤติกรรมการท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อการท่องเที่ยวในเกาะเสม็ด**. วิทยานิพนธ์ บธ.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- ภาวเดช พยัควิเชียร. (2539). **พัฒนาการท่องเที่ยวไทยในทิศทางที่ยั่งยืน**. วารสารการท่องเที่ยว, 15(2), 12.
- มนัส สุวรรณ. (2538). **นิเวศวิทยากับการพัฒนาเศรษฐกิจ**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- มาลินี เพิ่มแพงพันธุ์ และยุพา พูนขำ. (2545). **ให้วัยรุ่นเข้ามามีส่วนร่วมมิชชีงไปกว่าครึ่ง**. สืบค้นเมื่อ 16 กันยายน 2550, จาก <http://www.anamai.moph.go.th/advisor/242/24203.html>
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2547). **กลยุทธ์การจัดการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน**. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2550, จาก <http://www.stou.ac.th/tourism/Acheive/April/Topic2.htm>
- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2547). **การจัดการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน**. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2550, จาก <http://www.stou.ac.th/tourism/Acheive/April/Topic1.htm>

- รำไพพรรณ แก้วสุริยะ. (2547). **หลักการพัฒนากการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน**. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2550, จาก <http://www.stou.ac.th/tourism/Acheive/April/Topic1.htm>
- เลิศชาย ศิริชัย. (ผู้บรรยาย) (27 – 29 มีนาคม 2545). สิทธิชุมชนท้องถิ่น: ศึกษากรณีปัญหาสิทธิชุมชนท้องถิ่นภาคใต้. ใน **การประชุมประจำปีทางมนุษยวิทยา** (หน้า 3-9). กรุงเทพฯ: ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร.
- รวัดย์ สุวรรณภคดี. (2547). **ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอุทยานนกน้ำทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง**. วิทยานิพนธ์ วท.ม., มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพฯ.
- วรรณ วรชวานิช. (2539). **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.
- วรรณ ศิลปอาษา. (2545). **ทรัพยากรการท่องเที่ยวของไทย**. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ศูนย์วิจัยป่าไม้. (2538). **โครงการศึกษาการท่องเที่ยวเพื่อรักเพื่อรักษาระบบนิเวศ: กรณีศึกษาภาคใต้**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีประเทศไทย. (2540). **การดำเนินเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ**. กรุงเทพฯ: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- สินธุ์ สโรบล. (2546). **การท่องเที่ยวโดยชุมชน: แนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ**. เชียงใหม่: โครงการวิจัยและพัฒนาเครือข่ายการท่องเที่ยวโดยชุมชน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- สุกรานต์ ไรจนไพรวงศ์. (2542). **สถานการณ์สิ่งแวดล้อมไทย 2540 - 2541**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิโลกสีเขียว.
- สุรเชษฐ์ เศรษฐมาต. (2547). **การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ความหมายที่หลายคนอยากรู้**. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2550, จาก <http://conservation.forest.ku.ac.th/ecotourdb/cgi-bin/ARTICLE/ecotourknow1.asp>
- สุรศักดิ์ ชุนณรงค์. (2539). **ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศกรณีศึกษาแหล่งท่องเที่ยวประเภทถ้ำ จังหวัดราชบุรี**. วิทยานิพนธ์ สค.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.

- สุรินทร์ ค้ายจินดา. (2539). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาจังหวัดสุโขทัย. วิทยานิพนธ์ รป.ม., สถาบันพัฒนาบัณฑิตบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- สุวัจน์ จุฑากรณ์ และจริญญา เจริญสุกใส. (2545). ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- สันติชัย เอื้อจงประสิทธิ์. (2550). การท่องเที่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย. จุลสารวิชาการ อิเลคทรอนิกส์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2550, จาก http://www.etatjournal.com/upload/166//25501_4.pdf
- เสรี เวชชบุษกร. (2545). การจัดการนันทนาการและการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- อาคม อาจแสง. (2546). ศักยภาพการพัฒนาที่อยู่อาศัยรูปแบบโฮมสเตย์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษาเกาะเกร็ด อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี. วิทยานิพนธ์ สศ.ม., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.
- อรุณศรี นาคะวิสุทธิ. (2543). ความคิดเห็นของผู้ประกอบการต่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ กรณีศึกษาอ่าวนาง อำเภอมือง จังหวัดกระบี่. วิทยานิพนธ์ สศ.ม., มหาวิทยาลัยมหิดล, นครปฐม.
- Ceballos Lascurain. (1998). Opinions of Entrepreneur to Ecotourism at Rock Bay Sydney. Master thesis, M.sc., The University of Sydney, Australia.

ภาคผนวก

แบบสอบถามชุดที่.....

มหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิทยบริการกรุงเทพมหานคร
หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว

แบบสอบถามนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น

เรื่อง การศึกษาความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว
เชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

เรียน ท่านผู้กรอกแบบสอบถาม

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท สาขา การจัดการโรงแรม
และการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยนเรศวร ศูนย์วิทยบริการกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาความคิดเห็นของ
นักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง
อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก โดยข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับจะถูกนำไปรวบรวมและประมวลผล เพื่อประโยชน์ในการวิจัยเท่านั้น
ผู้วิจัยจึงใคร่ขอความร่วมมือจากท่านกรุณาตอบแบบสอบถามนี้ เพื่อให้เป็นข้อมูลในการทำวิทยานิพนธ์ และ
ขอขอบพระคุณในการสละเวลาตอบแบบสอบถามฉบับนี้

นายยงยุทธ แก้วอุดม

ผู้วิจัย

แบบสอบถามชุดนี้มีทั้งหมด 4 ตอน

- ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปด้านประชากรศาสตร์
- ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน
- ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน

**แบบสอบถามความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวและประชาชนในท้องถิ่น
ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก**

*****

คำชี้แจง แบบสอบถามมีทั้งหมด 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปด้านประชากรศาสตร์

ตอนที่ 2 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปด้านประชากรศาสตร์

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านหรือตามความเป็นจริง

1. เพศ	☐ ชาย	☐ หญิง
2. อายุ	☐ ต่ำกว่า 21 ปี	☐ 21 – 30 ปี
	☐ 31 – 40 ปี	☐ 41 – 50 ปี
	☐ 51 – 60 ปี	☐ 61 ปีขึ้นไป
3. การศึกษา	☐ ต่ำกว่ามัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	☐ มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
	☐ อนุปริญญา/ปวส.	☐ ปริญญาตรี
	☐ สูงกว่าปริญญาตรี	☐ อื่น ๆ
4. อาชีพ	☐ เกษตรกร	☐ รับจ้างทั่วไป
	☐ นักเรียน/นักศึกษา	☐ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว
	☐ ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	☐ พนักงาน/ลูกจ้างบริษัท
	☐ แม่บ้าน/พ่อบ้าน	
	☐ อื่น ๆ โปรดระบุ.....	
5. รายได้/เดือน	☐ ต่ำกว่า 5,000 บาท	☐ 5,000 – 10,000 บาท
	☐ 10,001 – 15,000 บาท	☐ 15,001 – 20,000 บาท
	☐ 20,001 บาทขึ้นไป	

ตอนที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

คำชี้แจง โปรดตอบคำถามทุกข้อ โดยให้ท่านทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงกับสภาพความเป็นจริง และตรงกับความคิดเห็นของท่าน

1. ด้านพื้นที่

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
1. ความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่นและความดึงดูดใจของแหล่งท่องเที่ยว					
2. ความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว					
3. ทัศนียภาพและความสวยงามของแหล่งท่องเที่ยว					
4. ลักษณะภูมิอากาศมีความเหมาะสมต่อการท่องเที่ยว					
5. คุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของแหล่งท่องเที่ยว					
6. สภาพพื้นที่ที่มีความสัมพันธ์และมีความเหมาะสมกับกิจกรรมการท่องเที่ยว					
7. ศักยภาพในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว					
8. ศักยภาพของพื้นที่ต่อการพัฒนาในอนาคต					

2. ด้านการจัดการ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
9. การกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินมีความเด่นชัดและเหมาะสม					
10. เส้นทางท่องเที่ยวไม่รบกวนและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ					
11. การคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว					
12. การกำหนดข้อปฏิบัติของนักท่องเที่ยวในการท่องเที่ยวอย่างไม่รบกวนและทำลายทรัพยากรธรรมชาติ					
13. การกำหนดมาตรการเฝ้าระวังและป้องกันผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม					
14. ความชัดเจนของป้ายสื่อความหมายเส้นทาง พันธุ์ไม้ และแหล่งท่องเที่ยว					

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
15.สิ่งก่อสร้างมีความกลมกลืนกับธรรมชาติและไม่นุกรุกพื้นที่สาธารณะ					
16.ที่พักมีความเหมาะสมและกลมกลืนกับธรรมชาติ					
17.ที่ตั้งของร้านค้า ร้านอาหาร และร้านจำหน่ายสินค้าและของที่ระลึกมีความเหมาะสม					
18.ที่ตั้งและจำนวนของถังรองรับขยะมีความเหมาะสม					
19.การเก็บและกำจัดขยะในแหล่งท่องเที่ยว ที่พัก และชุมชนมีความเหมาะสม					
20.การจัดการด้านคุณภาพน้ำ					
21.การจัดการด้านคุณภาพไฟฟ้า					
22.การบริการติดต่อสื่อสารกับพื้นที่ภายนอก					
23.การจัดการด้านความปลอดภัย					
24.การให้บริการของศูนย์บริการนักท่องเที่ยว					

3. ด้านกิจกรรมและกระบวนการ

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
25.ประโยชน์และความคุ้มค่าในการเรียนรู้					
26.ความหลากหลายของกิจกรรมการท่องเที่ยว					
27.กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถสร้างประสบการณ์และความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว					
28.กิจกรรมการท่องเที่ยวเอื้อต่อการสร้างจิตสำนึกแก่นักท่องเที่ยว					
29.กิจกรรมการท่องเที่ยวเอื้อต่อการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น					

4. ด้านการมีส่วนร่วม

ข้อความ	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
30.การเป็นมิตรกับนักท่องเที่ยวของประชาชนในท้องถิ่น					
31.การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในกิจกรรมการท่องเที่ยว					
32.การรวมกลุ่มของประชาชนในท้องถิ่นในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว					
33.ประโยชน์ต่อชุมชนท้องถิ่นในทางเศรษฐกิจและการกระจายรายได้					
34.การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยว					
35.การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว					

ตอนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศชุมชนชนทำด้าน
คำชี้แจง ให้ท่านแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในชุมชนทำด้าน

1. ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนทำด้าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

2. ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการให้บริการสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐานของชุมชน ทำด้าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

3. ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นในการจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนทำด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

4. ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการสภาพแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนทำด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

5. ท่านมีความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนทำด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก หรือไม่ อย่างไร

.....

.....

.....

.....

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถามนี้

นายยงยุทธ แก้วอุดม

ประวัติผู้วิจัย

มหาวิทยาลัยพระนคร

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ - ชื่อสกุล

ยงยุทธ แก้วอุดม

วัน เดือน ปี เกิด

22 พฤษภาคม 2523

ที่อยู่ปัจจุบัน

เลขที่ 1901 หมู่ 10 ตำบลสำโรงเหนือ อำเภอเมือง
จังหวัดสมุทรปราการ 10270

ที่ทำงานปัจจุบัน

มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน

อาจารย์ประจำสาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีปทุม วิทยาเขตชลบุรี

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2550

ศศ.ม. (การจัดการโรงแรมและการท่องเที่ยว)

มหาวิทยาลัยนเรศวร

พ.ศ. 2546

ศศ.บ. (การท่องเที่ยว) สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล

วิทยาเขตเทคนิคกรุงเทพฯ

